

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ

КАФЕДРА ФІНАНСІВ



ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ

72-ї студентської науково-технічної конференції

Секція «Економіка і менеджмент»

підсекція «Фінанси і кредит»

9 жовтня 2014

Львів

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

ГОЛОВА ОРГАНІЗАЦІЙНОГО КОМІТЕТУ:

Алексєєв Ігор Валентинович – д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів Національного університету «Львівська політехніка».

ЗАСТУПНИК ГОЛОВИ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО КОМІТЕТУ:

Партин Галина Остапівна – к.е.н., професор кафедри фінансів.

СЕКРЕТАР ОРГАНІЗАЦІЙНОГО КОМІТЕТУ:

Бонецький Орест Олегович – асистент кафедри фінансів.

ЧЛЕНИ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО КОМІТЕТУ:

Задерецька Роксолана Іванівна – асистент кафедри фінансів;

Дідух Оксана Володимирівна – асистент кафедри фінансів;

Кривецький Ігор Олегович – аспірант кафедри фінансів;

Клап Андрій Ярославович – провідний спеціаліст кафедри фінансів;

Багрій Ольга Василівна – спеціаліст кафедри фінансів;

Широн Юлія Олегівна – старший лаборант кафедри фінансів.

КОМП'ЮТЕРНА ВЕРСТКА

Касянчук Ірина Богданівна (гр. ЕФІм-12);

Манецька Марія Олегівна (гр. ЕФІм-12);

Мукан Андрій Романович (гр. ЕФІм-12);

Оксенюк Людмила Анатоліївна (гр. ЕФІм-12).

ЗМІСТ

НАПРЯМ 1. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ФІНАНСАМИ

Альфавіцька І. Б. (гр. ФК – 41). Шляхи подолання «Податкових ям» при бюджетному відшкодуванні ПДВ. Науковий керівник – к.е.н., доц. Червінська О. С.	10
Баранецька М. А. (гр.ФК – 32). Роль місцевих бюджетів у фінансовій системі держави. Науковий керівник – к.е.н., доц. Фурдичко Л.Є.	12
Бескід Наталія Анатоліївна (гр.ОА-31). Соціально- економічні напрями підвищення привабливості аграрного сектора в Україні. Науковий керівник – к.е.н., ст. викл. Курило О.Б.	14
Білобран Х. Т. (гр. ФК – 41). Аналіз інструментів управління ліквідністю банківської системи України. Науковий керівник - к. е. н., доц. Кльоба Л. Г.	16
Білобран Х. Т. (гр. ФК – 41). Особливості функціонування віртуальної валюти Bitcoin. Науковий керівник – асист. Познякова О. І.	18
Борейко Ю. В. (гр. ФК – 42). Фінансова безпека у страховому секторі. Науковий керівник – к.е.н., доц. Кондрат І. Ю.	20
Вергун Л. М. (гр. ЕП – 31). Грошово-кредитна політика НБУ та інструменти її реалізації. Науковий керівник – к.е.н., доц. Ільчук П.Г.	22
Врубляк М. В. (гр. ФК – 41). Огляд сучасних теорій і концепцій бюджету та бюджетного механізму. Науковий керівник – к.е.н., асист. Ливдар М.В.	24
Гавдьо Р.О. (гр. ФК-31). Особливості іноземного інвестування в Україні. Науковий керівник – к.е.н., доцент каф. ФІН Коць О.О.	26
Гандзюк Ю. О. (гр. ФК – 21). Динаміка енергоємності ВВП України. Науковий керівник – к.е.н., доц. Гориславець П.А.	28
Гелета Р. Б. (гр. ФК-31). Інфляція в Україні. Науковий керівник: к.е.н., доц. каф. фінансів Коць О. О.	30
Гнатів М. Б. (гр. ФК – 44). Валютний курс і чинники, що впливають на його формування. Науковий керівник – к.е.н., доц. каф. фінансів Кльоба Л.Г.	32
Горак М. І. (ЕП – 31). Сучасні кредитні гроші та їх еволюція. Науковий керівник – к.е.н., доц. Ільчук П.Г.	34
Граціян О. В. (гр. ФК – 42). Стан ринку нерухомості в Україні та перспективи його розвитку. Науковий керівник – д.е.н., проф. Шкварчук Л.О.	36
Гутич А. І. (гр. ФК – 41). Доцільність впровадження та суть	38

військового збору.

Науковий керівник – к.е.н., доц. Червінська О.С.

Дербак М. Ю. (ст. гр. ФК – 44). Іноземний капітал в банківській системі України. 40

Науковий керівник - к.е.н., доц. Кльоба Л.Г.

Дмитроца К. В. (гр. ФК – 41). Політика рефінансування Національного банку України. 42

Науковий керівник – к.е.н., доц. Вівчар О.Й.

Дмитрук М. В. (гр. ФК – 32). Пропозиції щодо вдосконалення процесу формування і виконання місцевих бюджетів. 44

Науковий керівник – к.е.н., доц. Фурдичко Л.Є.

Драбик Ю. М. (гр.ФК – 33). Роль державних фондів цільового призначення в економіці країни. 46

Науковий керівник – к.е.н., доц. Фурдичко Л.Є.

Зубрицька М. А. (гр. ФК – 31). Особливості співробітництва України з Міжнародним валютним фондом. 48

Науковий керівник - к.е.н., доц. Фурдичко Л.Є.

Іваницька Л. В. (гр. ФК–31). Становлення, функціонування перспективи розвитку банківської системи України 50

Науковий керівник – к.е.н., доц. Фурдичко Л.Є.

Іваницька Л. В. (гр. ФК–31). Сутність та види валютних операцій. 52

Науковий керівник – к.е.н., доц., доц. Коць О.О.

Килимчук О. О. (гр. ФК–41). Особливості зовнішнього середовища банківської системи України. 54

Науковий керівник – к.е.н., доц. Вівчар О.Й.

Кожушко Н. Я. (гр.ОА–33). Bitcoin, як сучасний вид платіжної системи. 56

Науковий керівник – ст. викл. Курило О. Б.

Корж І. П. (гр.ФК – 41). Стан золотовалютних резервів України в сучасних умовах. 58

Науковий керівник - к.е.н., доц. Вівчар О.Й.

Костирко Ю.Є.(гр..ОА-31).Напрями підвищення конкурентоспроможності підприємства агропромислового комплексу в Україні. 60

Науковий керівник – к.е.н., ст.викл. О.Б.Курило

Кравченко А. М. (гр. ФК – 41). Сучасний стан депозитної системи в Україні та вплив на неї фактору довіри. 62

Науковий керівник – к.е.н., доц. Кльоба Л.Г.

Кропанцева У.С. (гр.ФК-32). Оподаткування багатства : міжнародний досвід та уроки для України. 64

Науковий керівник – к.е.н., доц. Фурдичко Л.Є.

Лопадчак М. З. (гр. ФК – 41). Вплив достатності регулятивного капіталу банків на банківську систему України. 66

Науковий керівник – к.е.н., доц. Кльоба Л.Г.	
Лужецька О. С. (гр. ЕП – 31). Регулювання грошового обігу в Україні.	68
Науковий керівник – к.е.н., доц. Ільчук П.Г.	
Марчишин О. В. (гр. ФК – 41). Покращення функціонування банківської системи за допомогою кластерного підходу.	70
Науковий керівник – к.е.н., доц. Кльоба Л.Г.	
Марчишин О. В. (гр. ФК – 41). Сучасний стан та тенденції розвитку ринку страхових послуг в Україні та світі.	72
Науковий керівник – к.е.н, доц. Кондрат І.Ю	
Мізик А. В. (гр. ФК – 43). Забезпечення ліквідності банків запорука стабільної фінансової системи України.	74
Науковий керівник – к.е.н., ст.викл. Курило О.Б.	
Морозик Н. І. (гр. ФК – 32). Венчурний капітал в Україні як джерело фінансування інноваційних проектів.	76
Науковий керівник – к.е.н., доц. Фурдичко Л.Є.	
Мричко Г. А. (гр.ФК – 31). Банківський нагляд: зарубіжний досвід та сучасний стан в Україні.	78
Науковий керівник – к.е.н., доц. Коць О.О.	
Мричко Г. А. (гр.ФК – 31). Стан дефіциту бюджету в Україні, його оцінка.	80
Науковий керівник – к.е.н., доц. Фурдичко Л.Є.	
Музичук І. М. (гр.ФК – 32). Проблеми та перспективи розвитку банківської системи України.	82
Науковий керівник – к.е.н, доц. Фурдичко Л.Є.	
Надяк М. Ю. (гр. ЕП – 31). Вплив інфляційних процесів на регулювання грошового обігу в Україні.	84
Науковий керівник – к.е.н., доц. Ільчук П.Г.	
Олас В. Б. (гр. ФК – 32). Дефіцит державного бюджету і його наслідки для економіки держави	86
Науковий керівник - к.е.н, доц. Фурдичко Л.Є.	
Пікуліцка С. І. (гр.ФК – 32). Вплив тіньової економіки на фінансово – економічну базу України та шляхи її усунення.	88
Науковий керівник – к.е.н., доц. Фурдичко Л.Є.	
Пукало І. В. (гр. ФК – 42). Проблеми обліку фінансових інструментів в Україні.	90
Науковий керівник – к.е.н., доц. Шкварчук Л.О.	
Ридзанич С. З. (гр. ФК – 43). Фінансове забезпечення стійкості банківської системи.	92
Науковий керівник – к.е.н., доц. Кльоба Л.Г.	
Скробач І. І. (гр. ФК – 44). Виникнення фінансових супермаркетів в Україні.	94
Науковий керівник – к.е.н., доц. Коць О.О	

Стельмах В. С. (гр.ФК – 42). Оцінювання ступеня концентрації та монополізації страхового ринку України.	96
Науковий керівник – к.е.н., доц. Кондрат І.Ю.	
Сяська Л. В. (гр.Ф – 41). Причини та наслідки зміни валютного курсу в Україні.	98
Науковий керівник - к.е.н., доц. Вівчар О.Й.	
Усик А. П. (гр. ФК – 41). Основні проблеми функціонування системи недержавного пенсійного забезпечення в Україні.	100
Науковий керівник –к.е.н, доц. Кондрат І.Ю.	
Федорів В. М. (гр. ФК – 31). Сучасний стан та перспективи розвитку депозитної політики банків України.	102
Науковий керівник: к.е.н., доц.Коць О. О.	
Філюк О. А. (гр.ФК – 42). Бюджетна система України в контексті реформи місцевого самоврядування та курсу уряду на децентралізацію влади в державі.	104
Науковий Керівник – к.е.н., асист. Чушак А. М.	
Хлібун Л. В. (ст. гр. ФК – 31). Концептуальні основи розвитку банківської системи України.	106
Науковий керівник – к.е.н., доц. Фурдичко Л.Є.	
Хлібун Л. В. (ст. гр. ФК – 31). Управління золотовалютними резервами як інструмент грошово-кредитної політики НБУ.	108
Науковий керівник – к.е.н., доц. Коць О.О.	
Цікайло М. А. (гр. ФК – 41). Особливості функціонування іноземного капіталу на банківському ринку України	110
Науковий керівник – к.е.н., доц. Кльоба Л.Г.	
Чмельова К. О. (ФК – 44). Інструменти грошово-кредитної політики НБУ.	112
Науковий керівник – к.е.н, доц. Кльоба Л.Г.	
Шевців С. І. (гр. ФК – 31). Електронні гроші в Україні: переваги, недоліки та перспективи використання.	114
Науковий керівник – к.е.н., доц. Ільчук П. Г.	
Шевців С. І. (гр. ФК – 31). Сучасний стан і проблеми функціонування та розвитку фондового ринку України.	116
Науковий керівник – к.е.н., доц. Фурдичко Л.Є.	
Шелест К. О. (гр. ФК – 32). Місце України у світовому фінансовому ринку.	118
Науковий керівник – к. е. н., доц. Фурдичко Л.Є.	
Якимів Ю. І. (гр. ФК – 41). Розвиток інтеграційних процесів на банківському ринку України.	120
Науковий керівник – к.е.н., доц. Кльоба Л.Г.	
Яцейко О. В. (гр. ФК – 43). Державний борг України: динаміка та основні способи погашення.	122

Науковий керівник - к.е.н., ст. викл. Курило О. Б.

НАПРЯМ 2. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСІВ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Алешко Л.А. (гр. ФК – 41). Аналіз банківської практики з оцінки 125
кредитоспроможності позичальника.

Науковий керівник – к.е.н., доц. Кльоба Л.Г.

Андрусак Б. П. (гр. ОА – 31). Вплив фінансово-кредитного забезпечення 126
на розвиток агропромислових підприємств України.

Науковий керівник – к.е.н., ст. викл. Курило О.Б.

Андрушко О. Ю. (гр. ФК – 32). Фінансове забезпечення 128
сільськогосподарських підприємств.

Науковий керівник – к. е. н. доц. Фурдичко Л. Є.

Війтович Р. М. (гр. ФК – 42). Проблеми оподаткування малого бізнесу в 130
Україні.

Науковий керівник – аспірант Мужеляк М.М.

Вільгард М. Р. (гр. ФК – 31). Процентні ставки та структура кредитного 132
портфеля резидентів України (крім фінансових корпорацій).

Науковий керівник - к.е.н., доц. Коць О.О.

Галібей С. А. (гр. ОА – 33). Ефективне використання оборотних коштів, як 134
запорука успішної діяльності підприємства.

Науковий керівник – ст. викл. Курило О. Б.

Гудима О. Р. (гр. ФК – 41). Проблеми забезпечення фінансової стійкості 135
комерційних банків України.

Науковий керівник – к.е.н., доц. Кльоба Л.Г.

Колпак О. А. (гр. ФК – 31). Актуальні проблеми управління місцевими 137
фінансами в умовах процесу децентралізації.

Науковий керівник – к.е.н., доц. Урікова О.М.

Кушнір Я. А. (гр. ФК – 41). Фінансовий лізинг, як форма інвестування. 139
Науковий керівник – к.е.н., доц. Вівчар О. Й.

Марків І. В. (гр. ФК – 42). Сутність та особливості розвитку 141
парабанківських фінансових посередників.

Науковий керівник – д.е.н., проф. Шкварчук Л. О.

Негрій І. Ю. (гр. ФК – 31). Роль недержавних пенсійних фондів на 143
фінансовому ринку України.

Науковий керівник – к.е.н., доц. Коць О.О.

- Усик А. П. (гр. ФК – 41). Факторингові операції комерційних банків на сучасному етапі розвитку банківської системи. 145
Науковий керівник – к.е.н., доц. Кльоба Л.Г.
- Цікайло М. А. (гр. ФК – 41). Сучасний стан та перспективи розвитку кредитних спілок на ринку фінансових послуг України. 147
Науковий керівник – асист. Познякова О. І
- Шпитко І. З. (гр.ФК – 42). Проблема фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємств. 149
Науковий керівник – к.е.н., доц. Рудницька О.М

НАПРЯМ 1

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ
ФІНАНСАМИ**

ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ “ПОДАТКОВИХ ЯМ” ПРИ БЮДЖЕТНОМУ ВІДШКОДУВАННІ ПДВ

Бюджетне відшкодування – це відшкодування від'ємного значення податку на додану вартість на підставі підтвердження правомірності сум бюджетного відшкодування податку на додану вартість за результатами перевірки платника[1].

Можливість повернення коштів з бюджету має деяку схожість з процедурою повернення надлишково сплачених сум податків. Хоча така схожість є в певному розумінні зовнішньою, оскільки природа виникнення передумов та обов'язків щодо перерахування платнику сум з бюджету значно відрізняється[5].

Методику визначення суми бюджетного відшкодування схематично можна зобразити так:



Рис. 1: Схема визначення суми бюджетного відшкодування ПДВ[4]

У зв'язку із запровадженням Податкового кодексу механізм повернення бюджетного відшкодування ПДВ став значно простішим та доступнішим для сприйняття як для податківців, так і для платників податку[2].

У Львівській області за період з квітня по серпень 2014 року сума бюджетного відшкодування зросла з 19012,722 тис. грн. до 37998,535 тис. грн., тобто майже у 2 рази. Таке збільшення спричинено поступовим збільшенням кількості платників, задекларованих до відшкодування. Зокрема, автоматичному бюджетному відшкодуванню з ПДВ за травень підлягали 299 платників, а у липні – 313 платників[6].

Бюджетне відшкодування ПДВ має ряд певних проблем. Це стосується, зокрема виникнення так званих “податкових ям”. “Податкова яма” – це певний суб’єкт господарської діяльності, який використовується іншими платниками податків для одержання “податкової вигоди” у вигляді

ухилення від сплати податків, незаконного відшкодування ПДВ з бюджету. Простіше кажучи – це фіктивні підприємства, які, виписуючи податкові накладні, надають можливість своїм контрагентам формувати затратну частину і податковий кредит, при цьому не декларують валового доходу і податкових зобов'язань та не сплачують їх до бюджету [5].

З метою виявлення порушень Державна Податкова служба України здійснює контроль за великими сумами відшкодування в такій послідовності:

- визначення правильності нарахування податкового кредиту платниками ПДВ.
- ідентифікація підприємства, відносно якого виникли сумніви щодо їх фіктивної діяльності. [3].

Загалом можна сказати, що проблема “податкових ям” є пухлиною податкової системи України, оскільки через них держава втрачає значну кількість коштів. Головною перепоною при вирішенні цієї проблеми є постійна змінюваність податкового законодавства. Цього року Прем'єр – міністром України було запропоновано введення спеціальних рахунків для ПДВ, за допомогою яких відбуватиметься як надходження ПДВ так і відшкодування. Іншого виходу з цієї проблеми уряд поки що не вбачає [6].

1. Податковий Кодекс України від ід 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/page27> 2. Дубовик О.Ю. Розвиток механізму бюджетного відшкодування податку на додану вартість в Україні. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/67220/13-DubovykNEWPdf?sequence=3> 3. Жукова Т.А., Кулак О.В. Проблеми виявлення незаконного відшкодування податку на додану вартість, що ґрунтується на використанні «податкових ям» Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О.Ф.— Суми : СумДУ, 2013. — Т.2. — С. 64-66. 4. Зубрицька І. Особливості бюджетного відшкодування ПДВ за ПКУ [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://online.dtki.ua/Book/65658722-ca9b-47ac-beb7-12ea038c5087/navPoint-8> 5. Карпенко С.П. Бюджетне відшкодування податку на додану вартість: діюча практика і проблеми. Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України, № 2, 2011 с.108-1156. Яценюк рассказал, что нужно для ликвидации "налоговых ям" [Електронний ресурс]. - Режим доступу: . 6. Офіційний веб – портал Державної Казначейської служби України [Електронний ресурс].

РОЛЬ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ У ФІНАНСОВІЙ СИСТЕМІ ДЕРЖАВИ

На сучасному етапі розвитку економічних відносин в Україні значно посилюється роль місцевих органів влади в економічному і соціальному розвитку територій, що викликає необхідність розширення та зміцнення фінансової бази органів місцевого самоврядування та ефективного використання фінансових ресурсів адміністративно-територіальних одиниць.

Фінансовий потенціал органів місцевого самоврядування концентрується саме в місцевих бюджетах. Місцеві бюджети, які є найбільш численною ланкою бюджетної системи відіграють важливу роль у перерозподілі валового національного продукту. У них зосереджується значна частина державних фінансових ресурсів, насамперед – соціальної спрямованості.

З одного боку, місцеві бюджети є активною формою акумуляції певної частини фінансових ресурсів, які знаходяться в розпорядженні місцевих органів самоврядування. З іншого – вони є основною складовою загальної бюджетної системи держави, утворюючи систему фінансових відносин, що формується між місцевими та державним бюджетами, а також усереднені місцевих бюджетів[2].

Становлення, розвиток і функції місцевих бюджетів кожної окремої країни зумовлені наявністю певних національних, політичних, економічних, правових та інших чинників. Отже, визначаючи особливості системи місцевих бюджетів в Україні, зазначимо, що основні права, обов'язки та принципи місцевих органів влади щодо формування, розподілу та використання фінансових ресурсів, акумульованих у місцевих бюджетах, передбачені Конституцією України, Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні», Бюджетним і Податковим кодексами України, законом «Про Державний бюджет України» на відповідний бюджетний рік.

У період соціально-економічних перетворень в Україні виникає необхідність у створенні стабільної бюджетної системи та ефективних механізмів державного регулювання міжбюджетних відносин. Особливої ваги набуває питання забезпечення самостійності місцевих бюджетів та удосконалення економіко-правових відносин всередині бюджетної системи. Більшість адміністративно-територіальних одиниць сьогодні перебуває у скрутному фінансовому становищі. Успіх фінансової

стабілізації досягається чітким збалансуванням централізованих ресурсів для зосередження їх на пріоритетних ділянках економічного і соціального розвитку національної економіки та задоволення суспільних потреб населення[3].

На сьогодні вітчизняна практика формування і виконання місцевих бюджетів підлягає вдосконаленню, пошуку нових джерел дохідної частини місцевих бюджетів, що суттєво вплине на розв'язання проблем при виконанні органами державної влади своїх функцій, зокрема соціальної. Проблемною залишається чинна неузгодженість між собою законодавчо-нормативних актів щодо функціонування місцевих бюджетів.

У сучасних умовах проблема місцевих бюджетів винесена на рівень вищих національних державних пріоритетів. Актуальність теми зумовлена соціально-економічними та політичними процесами, які відбуваються на даний час в Україні [2].

Отже, основними складовими багатопланової ролі місцевих бюджетів є те, що вони є: важливим чинником економічного розвитку і фінансової стабільності; інструментом макроекономічного регулювання; важелем здійснення перерозподільних процесів; фінансовою базою місцевого самоврядування; інструментом реалізації державної регіональної політики; планами формування і використання фінансових ресурсів територіальних утворень; основним важелем фінансового вирівнювання; головним джерелом фінансових ресурсів для утримання і розвитку місцевого господарства, вирішення місцевих проблем.

За допомогою місцевих бюджетів реалізуються перспективні цілі національного розвитку і загальнодержавних програм, проводиться фінансування державних видатків; місцевим бюджетам належить важлива роль у забезпеченні конституційних гарантій, вирішенні соціальних проблем, піднесенні рівня добробуту населення[1].

Отже, соціально-економічне зростання українських адміністративних територій залежить від закріплених бюджетних повноважень і реальної можливості органів місцевого самоврядування та місцевих органів влади сприяти економічному розвитку територій, посилювати якісний розвиток соціального забезпечення населення.

1.Мяковський А.І. Формування місцевих бюджетів як складова соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць / А.І. Мяковський // Наукові праці НДФІ. - 2009. - №2. - С. 3-17; 2.Бондарук Т. Концептуальні засади реформування місцевих бюджетів України / Т. Бондарук // Світ фінансів. – 2011. - №2. - С. 168-171; 3.Українські підручники онлайн. [Електронний ресурс].

СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ПРИВАБЛИВОСТІ АГРАРНОГО СЕКТОРА В УКРАЇНІ

На сьогодні для України сільське господарство – ключова галузь, яка має потужний інвестиційний потенціал та водночас є найбільш вразливим сектором економіки. Розвиток аграрного сектора України визначається рівнем інвестиційних можливостей та інвестиційною привабливістю даної галузі. На даному етапі він характеризується кризовими явищами, що охопили буквально усі сфери агропромислового виробництва, переробки і збуту продукції. У сучасному світі сільське господарство усіх розвинених країн перейшло на інтенсивну ринкову модель розвитку, яка характеризується високою продуктивністю праці при низькій частці зайнятої робочої сили і капіталовкладень [1]. Натомість аграрному виробництву України притаманні низька продуктивність праці, високі трудові й матеріальні затрати. Це не гарантує досягнення продовольчої безпеки України, і вимагає негайного вдосконалення.

У період обмеженості інвестиційних ресурсів інвестиційна привабливість є базовим критерієм, на основі якого формуються інвестиційна стратегія з боку інвестора та інвестиційна політика держави. У зв'язку з цим, особливої актуальності набуває питання визначення інвестиційної привабливості сільського господарства, як однієї з найперспективніших напрямів залучення капіталу [2]. Пріоритетними соціально-економічними напрямами підвищення привабливості аграрної політики є: - нарощування виробництва та підвищення конкурентоспроможності аграрного сектора; - збільшення експорту сільськогосподарської продукції; - розвиток інфраструктури аграрного ринку; - формування цілісної системи фінансово-кредитного забезпечення агропромислового комплексу; - вдосконалення механізмів реалізації та захисту прав громадян на землю створення привабливих умов для розвитку соціальної сфери [2].

Вагомою причиною незначної привабливості аграрного сектора в Україні є відсутність у сільськогосподарських товаровиробників відповідної мотивації, а також непоінформованість значної їх частини про кон'юнктуру ринків та умови ведення бізнесу в галузі. Тому Держава мотивуватиме формування середнього класу на селі через підтримку сімейних ферм і кооперативів. Це стане одним із ключових напрямів, передбачених Стратегією розвитку аграрного сектора економіки до 2020 р.,

яку 20 червня розглянула Громадська рада при Міністерстві аграрної політики та продовольства [3]. Це допоможе забезпечити формування аграрного сектора як соціально спрямованого.

Реалізація заходів таких, як формування у сільськогосподарських товаровиробників позитивних довгострокових очікувань, створення умов для запровадження найбільш продуктивних, ресурсомістких та енергоефективних засобів виробництва і технологій та стимулювання сільськогосподарських товаровиробників до раціонального аграрного природокористування, сприятиме зміцненню та підвищенню рентабельності сільськогосподарського виробництва, покращенню інвестиційного іміджу України та збільшенню обсягів залучення іноземних інвестицій як в основний капітал, так і в економіку загалом.

Привабливість аграрного сектора України може стати провідною ланкою для ефективної інтеграції у світовий економічний простір, що дасть можливість забезпечити населення продовольчими товарами, промисловість – сировиною, а зовнішню торгівлю – експортними товарами.

1. Іваноньків О.О. Політика держави щодо інвестиційної діяльності в Україні та перспективи прямого іноземного інвестування / О.О.Іваноньків // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – №11. – С. 12-18. 2. Біляк Н.І. Оцінка та шляхи покращення інвестиційної привабливості аграрного сектора економіки : дис. канд. екон. наук: 08.07.02 / Львівський держ. аграрний ун-т. — Л., 2006. — 140с. — Бібліогр.: с. 196-217 3. Розпорядження про схвалення стратегії розвитку аграрного сектора економіки на період до 2020 року /[Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.

АНАЛІЗ ІНСТРУМЕНТІВ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку економіки управління ліквідністю банківської системи будь – якої країни є одним із пріоритетних завдань центральних банків. Своєчасність та повнота виконання функцій банками залежить від рівня їх ліквідності, що є важливим показником надійності, стійкості та конкурентоспроможності банку. Тому важливого значення набуває проблема управління ліквідністю банківської системи.

Дослідженням проблеми управління ліквідністю банківської системи займались багато науковців. В Україні цю проблему вивчали А. Герасимович, А. Мороз, Л. Кіндрацька, Л. Рябініна, В. Міщенко, А. Сомик, В. Стельмах.

В Україні управління ліквідністю банківської системи здійснює Національний банк України за допомогою інструментів ГКП. Основними інструментами управління ліквідністю банківської системи є: обов'язкові резервні вимоги НБУ; операції з рефінансування банків; операції РЕПО; надання стабілізаційного кредиту; операції з власними борговими зобов'язаннями; операції із державними облігаціями України [1].

Одним із головних інструментів регулювання ліквідності банку є обов'язкові резервні вимоги, тобто встановлені НБУ нормативи резервування, в межах яких банки повинні частину залучених коштів зберігати на його рахунках. Якщо норма обов'язкових резервних вимог знижується, то це передбачає зростання ліквідності банків та розширення можливості щодо проведення активних операцій та виконання своїх зобов'язань, оскільки резерви банку зростають. Водночас збільшення норми обов'язкового резервування знижує рівень ліквідності [2].

Норматив обов'язкових резервів банків, які призначені для зберігання на відповідному кореспондентському рахунку НБУ з липня 2014 року становить 60 % від суми обов'язкових резервів, що сформовані за попередній звітний період резервування, а інші 40 % обов'язкових резервів повинні зберігатися на окремому рахунку НБУ [5].

Операції з рефінансування пов'язані з наданням НБУ кредитів банківським установам залежно від фінансового стану банку та цілей ГКП. До основних інструментів рефінансування банків відносять: надання кредитів овернайт, кредити рефінансування, які надаються шляхом проведення тендерів та операції прямого РЕПО. Кредити овернайт

надаються Національним банком України банкам на найкоротший термін, тобто до наступного робочого дня. Національний банк України може надавати кредити банкам шляхом проведення тендерів, що передбачає відбір банків за визначеними критеріями, підтримуючи ліквідність банків через рефінансування терміном від 14 до 365 днів. Регулювання ліквідності банків України через проведення операцій РЕПО передбачає здійснення операцій прямого РЕПО, тобто кредитних операцій та зворотного РЕПО (депозитні операції). Ці операції відбуваються на основі купівлі – продажу державних облігацій чи банківських металів через двосторонню угоду між банками та НБУ [2].

Відносно новим інструментом регулювання НБУ ліквідності банків є операції СВОТ, що передбачають укладання угоди між банком та НБУ щодо обміну іноземної валюти на національну валюту [3].

Важливим інструментом регулювання ліквідності банківської системи є стабілізаційний кредит Національного банку України, метою надання якого є оздоровлення фінансового стану банку для забезпечення ліквідності до 2 – х років. У 2014 році Національний банк України надав 2 (млрд. грн.) стабілізаційних кредитів двом системним банкам [4].

Ще один інструмент регулювання ліквідності банківської системи - операції з державними облігаціями України, що пов'язані з купівлею – продажем Національним банком України державних облігацій України на торгах, які відбуваються на ринку цінних паперів та позабіржовому ринку.

Варто зазначити, що НБУ з метою захисту інтересів клієнтів та посилення фінансової надійності банків, формує певні економічні нормативи, до яких належать нормативи ризику, капіталу, валютних позицій. Виконання перелічених нормативів забезпечить достатній рівень ліквідності банків та можливість виконувати власні зобов'язання [5].

На основі викладеного матеріалу можна сказати, що необхідність регулювання ліквідності банківської діяльності зумовлена тим, що вона відіграє важливу роль в економіці України.

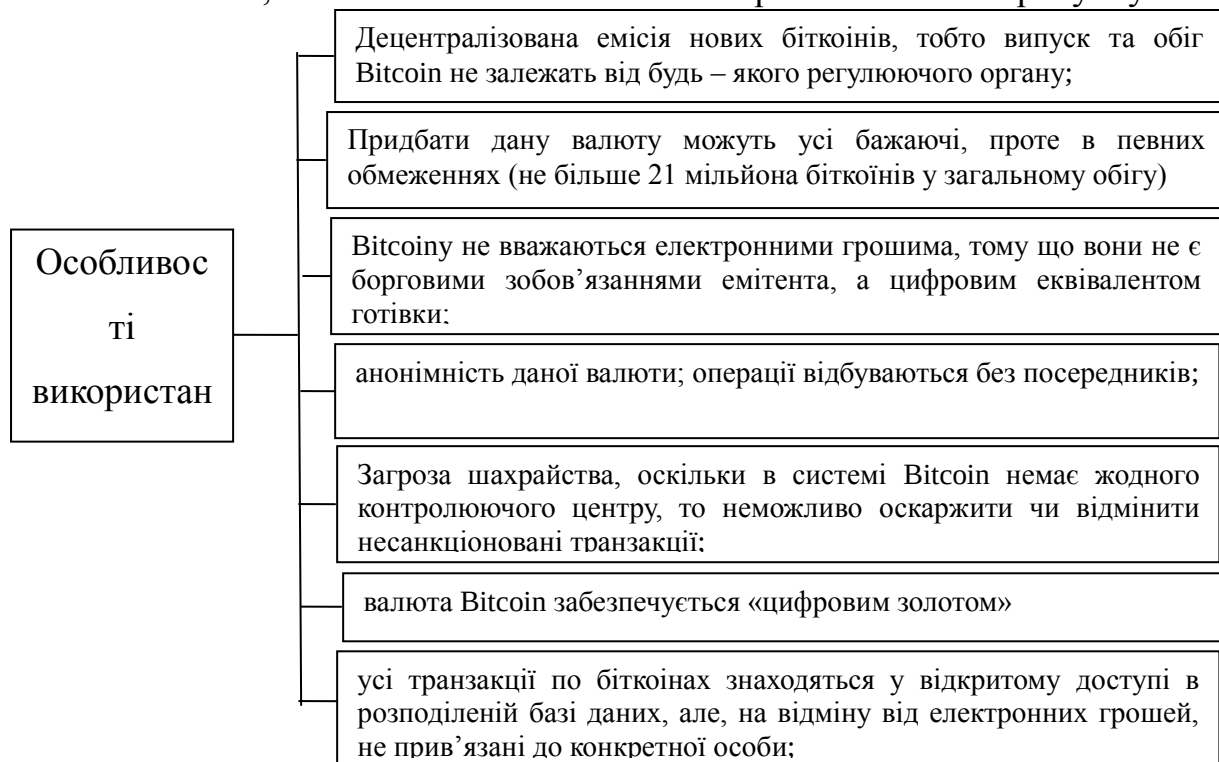
1. Євченко Т. І. Управління ліквідністю банківських установ / Т. І Євченко // Банківська система. – 2012. – Вип. №3. – С. 27 – 30. 2. Ліквідність банківської системи України : Науково – аналітичні матеріали. / В. І. Міщенко, А. В. Сомик та ін. – К. : Національний банк України. Центр наукових досліджень, 2013. – Вип. 12. - С. 120 – 125. 3. Міщенко В., Сомик А. Ліквідність банківської системи: економічна сутність, структура і методологічний підхід до аналізу : Стаття 1 // Вісник НБУ. – 2011. - №11. – С. 6 – 9. 4. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://www.bank.gov.ua/> 5. Скок Є. М. Ліквідність банківської системи та операції, що призводять до її зміни / Є. Скок. – К.: - Економіка. Управління. Інновації, 2013. – Вип. №2 (10). – С. 9 – 10.

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВІРТУАЛЬНОЇ ВАЛЮТИ BITCOIN

В умовах розвитку глобалізаційних процесів у світовій економічній системі досить активно розвивається ринок цифрових валют, який за останні декілька років набув популярності та успішно функціонує у багатьох країнах світу, зростає його роль у розрахунках між суб'єктами господарювання. Зростання кількості видів віртуальних платіжних засобів та значне зацікавлення ними юридичними та фізичними особами обумовлюють актуальність даної тематики.

Віртуальна валюта є відносно новим видом розрахункових методів на грошовому ринку і потребує дослідження особливостей функціонування, переваг та недоліків. Проблемі функціонування цифрових валют, стану та перспектив розвитку присвятили свої праці О. Галицький, О. Мороз, Л. Єлісеєва, Е. Молчанова, Ю. Солодковський.

Існує близько 86 віртуальних валют. Найпершою та найпоширенішою з них поки залишається віртуальна валюта Bitcoin, яка виступає одночасно платіжною системою. Дана валюта була створена у 2009 році групою осіб під псевдонімом Сатосі Накамото (Satoshi Nakamoto). Віртуальна валюта Bitcoin характеризується певними особливостями, основні з яких зображено на рисунку 1.



*Складено на основі [4].

Рисунок 1.1 Особливості використання віртуальної валюти Bitcoin
Курс обміну Bitcoin формується на основі балансу попиту і

пропозиції на віртуальних біржах, таких як: MT.Gox, BitStamp, BTC - E, Mxhnow, Cruptsy, Vircurex. Найбільшу частку в обміні Bitcoin на іншу валюту займає долар США. У 2013 році близько 67 % всіх трансакцій з Bitcoin відбулося на біржі MT.Gox [3].

Курс Bitcoin постійно коливається. З моменту свого створення Bitcoin зріс у ціні в 20000 разів: з 5 центів в 2009 році до 1000 дол. на кінець 2013 року. Станом на 29. 09. 2014 вартість одного Bitcoin становить 5126,02 грн. Варто зазначити, що загальний світовий обіг валюти в день становить близько 15 (млн. дол.) [3].

Bitcoin переважно використовують для довгострокових інвестицій, торгівлі на біржі криптовалют і безкоштовних міжнародних платежів.

Дана валюта може також використовуватись для електронної оплати товарів, послуг. Її можна обмінювати на будь-яку іншу валюту. Постійно зростає чисельність торгових та сервісних компаній, які приймають Bitcoin. Також з Bitcoin почали працювати готелі. Віртуальну валюту почав приймати і Кембриджський університет у Великобританії.

Уряд Франції дозволив банку Bitcoin Central відкривати депозити і переводити віртуальні гроші як в євро, так і в валюті Bitcoin. Варто зазначити, що всі компанії, які працюють з даною цифровою валютою, ввели обернений курс, тобто ціна вказана в доларах, а клієнт за бажанням може заплатити Bitcoin за поточним курсом. Значною перевагою використання Bitcoin є можливість застосування її за допомогою мобільних додатків та цифрових гаманців.

Однак в Україні криптовалюта поки не визначена та не узаконена на законодавчому рівні. Національний банк України досі не видавав дозвільні документи на діяльність платіжної системи Bitcoin.

Віртуальні валюти є економічною інновацією, а їхній розвиток Розвиток забезпечує швидкість розрахунків, що в свою чергу може стати вагомим фактором впливу на ефективність експортно – імпорتنих операцій. Система Bitcoin спрямована на зниження операційних витрат користувачів, удосконалення системи грошових переказів, забезпечення конфіденційності.

Отже, основними перевагами Bitcoin є анонімність, міжнародне використання. Однак слід зважати і на недоліки використання даного виду валюти, а саме ризиковість, відсутність законодавчого визнання у багатьох країнах, значні курсові коливання.

1. Єлісеєва Л. В., Мороз О. І. Роль віртуальної валюти в інформаційній економіці / Л. В. Єлісеєва, О. І. Мороз // Ефективна економіка. – 2013. - №9. – С. 25 – 30. 2. Молчанова Е. Ю., Солодковський Ю. М. Глобальна сервісна природа сучасних крипто – валют / Е. Ю. Молчанова, Ю. М. Солодковський // Міжнародна економічна політика. – 2014. - №1 (20). – С. 68 – 73. 3. Офіційний сайт інформаційного агентства Bitcoincharts–Режим доступу: <http://bitcoincharts.com/charts/mtgox>. 4. Пріян В. В. Цифрова валюта Bitcoin. / В. В. Пріян // Автоматизація технологічних та бізнес – процесів. – 2013. – №15. – С. 35 – 37

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА У СТРАХОВОМУ СЕКТОРІ

В умовах сучасної економічної і політичної нестабільності в країні вітчизняна економіка загалом і страховий ринок, зокрема, піддаються значному впливу внутрішніх та зовнішніх загроз. Саме тому актуальними стають такі поняття як фінансова безпека держави та фінансова безпека страхового ринку.

Фінансовою безпекою держави вважають такий стан бюджетної, грошово-кредитної, валютної, банківської системи та фінансових ринків, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних загроз, здатністю забезпечити ефективне функціонування національної економіки [1].

Суттєву роль в досягненні фінансової безпеки держави відіграє фінансова безпека її страхового ринку, яка сприяє створенню ефективної системи захисту населення та суб'єктів господарювання. Підвищення рівня фінансової безпеки страхового ринку, як джерела довгострокових інвестицій, сприяє акумулюванню необхідних коштів для розвитку економіки [1].

Фінансовою безпекою як окремої страхової компанії, так і ринку страхових послуг в цілому, вважають такий рівень забезпеченості страховика фінансовими ресурсами, який дозволяє вчасно і в повному обсязі виконувати взяті зобов'язання перед страхувальниками, та сприяє ефективному функціонуванню компанії [2, с. 225].

Фінансова безпека ринку страхових послуг визначається насамперед станом його розвитку та фінансовою результативністю його діяльності. В першому півріччі 2014 року в порівнянні з аналогічним періодом минулого року кількість страховиків скоротилася на 4%, і становить 400 страхових компаній, 58 з яких займається страхуванням життя, і 342 – ризиковим страхуванням. Відбулося зменшення обсягу надходжень валових страхових премій (на 23,3%) та чистих страхових премій (на 16,5%), зумовлене, передусім, скороченням валових премій зі страхування: фінансових ризиків, вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ, майна, відповідальності перед третіми особами, страхування кредитів. За даний період відбувся приріст страхових виплат в усіх суспільно-значущих сегментах: страхування життя (+53,1%), авто страхування (+7,1%), медичне страхування (+11,5%). Одночасно чисті страхові виплати зі страхування фінансових ризиків скоротилися на 88,1% [3].

На страховому ринку існують певні загрози його фінансовій безпеці, які зазвичай поділяють на внутрішні та зовнішні (табл.1) [1].

Таблиця 1

Загрози фінансовій безпеці страхового ринку

Внутрішні	Зовнішні
Незбалансованість страхових портфелів страхових компаній	Недосконалість національного законодавства у страховій сфері
Недалекоглядна стратегія розвитку окремих учасників страхового ринку	Надмірна залежність національних страхових галузей від іноземного капіталу
Недостатність ліквідних активів	Нестабільність економічного середовища
Відсутність контролю за збереженням фінансової інформації	Недосконала інфраструктура страхового ринку
Помилки страхових компаній в управлінні фінансами	Нездатність фінансових інститутів та наглядових органів в належній мірі контролювати кризові явища

Усунення вищезазначених загроз дозволить гармонізувати інтереси всіх учасників страхового ринку України і забезпечити його фінансову безпеку. Виходячи з цього, важливим завданням страхових компаній у рамках забезпечення фінансової безпеки страхового ринку є: формування збалансованих страхових портфелів; ефективний фінансовий менеджмент; забезпечення власної інформаційної безпеки; підтримання відповідного рівня підготовки співробітників страхової компанії. З боку держави також необхідно вжити певні заходи: підвищити рівень якості життя населення та страхової культури; встановити підвищені кваліфікаційні вимоги щодо діяльності страхових компаній; організувати моніторинг зовнішніх загроз для учасників страхового ринку наглядовим державним органом [2, с. 227].

Таким чином, можна зробити висновок про те, що фінансова безпека страхового сектору є здатністю цієї сфери забезпечувати захист національних фінансових інтересів, достатні обсяги фінансових ресурсів для всіх суб'єктів господарювання, що забезпечить ефективне функціонування національної економічної системи та її соціальний розвиток. Рівень фінансової безпеки страхового ринку визначається тим, наскільки ефективно суб'єкти страхового ринку можуть дієво протистояти наявним та потенційним загрозам та усувати негативні фактори впливу на функціонування страхового ринку.

1. Гладчук О. М. Фінансова безпека сучасного страхового ринку України / О. М. Гладчук // *Ефективна економіка*. – 2014. – №4. 2. Нужнов Є. В. Актуальні питання фінансової безпеки в сфері страхування / Є. В. Нужнов // *Європейські перспективи*. – 2012. – № 4(2). – С. 223-228. 3. Національна комісія з врегулювання ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nfp.gov.ua>

ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА НБУ ТА ІНСТРУМЕНТИ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

Центральний банк (ЦБ) – це особливий центральний орган державного управління з покладеними на нього особливими функціями у сфері грошово-кредитних відносин і банківської діяльності. Він є самостійною юридичною особою; його майно відокремлене від майна держави; ЦБ може розпоряджатися ним як власник. ЦБ не є комерційною організацією. Основним призначення ЦБ є забезпечення стабільності грошової одиниці в країні (забезпечення стабільного неінфляційного розвитку економіки).

В Україні центральним банком є Національний банк України (НБУ). Він представляє собою перший рівень банківської системи. НБУ створений згідно з Законом України "Про банки і банківську діяльність" і діє на підставі Закону України "Про Національний банк України" [2]. Як ЦБ НБУ виконує такі основні функції: емісія грошей та організація їх обігу; є кредитором останньої інстанції для інших банків; організація розрахунків між банками; обслуговування державного боргу країни; проведення операцій на ринку державних цінних паперів та валютному ринку; видача іншим банкам ліцензій на здійснення банківських операцій та операцій з іноземною валютою; контроль за діяльністю банків. Основна функція НБУ – забезпечення стабільності грошової одиниці України [2, стаття 6]. Він виконує традиційні функції, характерні для ЦБ держави, такі як: є емісійним і розрахунковим центром держави, «банком банків» і банкіром уряду. Він здійснює регулювання і контроль за кредитно-фінансовою системою країни в цілому [4].

НБУ надане монопольне право на випуск грошей у обіг. У той час як Державна Казначейська служба Мінфіну України не має права емісії грошей і здійснює фінансування державних витрат у межах доходів, що надійшли, у бюджет, а також отриманих кредитів. Цим самим забезпечується кредитна основа сукупного грошового обігу України [5].

НБУ було організовано у 1991 році як систему єдиного банку. Управління НБУ діють від його імені в межах наданих їм повноважень і функцій. Вони підзвітні правлінню банку. До функціональних підрозділів НБУ належать обчислювальні, розрахунково-касові центри, регіональні і центральна розрахункові палати. Структурним підрозділом НБУ виступає апарат інкасації. Керівним органом є Правління, який очолює Голова [6].

Як розрахунковий центр країни, НБУ встановлює правила проведення безготівкових розрахунків господарськими суб'єктами, а також організує розрахунки між банками в Україні. Він представляє інтереси держави у відносинах з ЦБ інших країн, у міжнародних фінансово-кредитних установах. НБУ організує касове виконання бюджету банківською системою України, надає кредити уряду. На нього покладене виконання операцій по розміщенню державних цінних паперів, обслуговуванню внутрішнього державного боргу [3]. Крім того, на НБУ покладене виконання операцій, зв'язаних з функціонуванням валютного ринку України. Він, за узгодженням з Кабінетом міністрів, встановлює офіційний курс національної грошової одиниці, створює валютні резерви, організує операції з монетарними металами.

Відповідно до ст.25 ЗУ «Про Національний банк України» основними економічними засобами та методами грошово-кредитної політики (ГКП) є регулювання обсягу грошової маси через: 1) визначення та регулювання норм обов'язкових резервів для банків; 2) процентну політику; 3) рефінансування банків; 4) управління золотовалютними резервами; 5) операції з цінними паперами (крім цінних паперів, що підтверджують корпоративні права), в т. ч. з казначейськими зобов'язаннями, на відкритому ринку; 6) регулювання імпорту та експорту капіталу; 7) емісію власних боргових зобов'язань і операції з ними [1].

В Україні головним суб'єктом ГКП є НБУ, який відповідно до Конституції та ЗУ «Про НБУ» визначає та реалізує ГКП [2].

Отже, НБУ є ЦБ України, особливим центральним органом державного управління, юридичний статус, завдання, функції, повноваження і принципи організації якого визначаються Конституцією України, ЗУ "Про Національний банк України" та іншими законами України. ЦБ відіграє провідну роль на грошовому ринку. Він впливає на стан економіки через регулювання пропозиції грошей і через здатність впливати на рівень процентних ставок.

1. Конституція України №254к/96-ВР від 28.06.1996 р. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.; 2. ЗУ «Про Національний банк України» №679-XIV від 20.05.1999 р. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.; 3. ЗУ «Про банки і банківську діяльність» № 2121-III від 07.12.2000 р. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.; 4. Арбузов С. Г. Банківська енциклопедія / С.Г. Арбузов, Ю.В. Колобов, В.І. Міщенко, С.В. Науменкова. – К.: Центр наукових досліджень Національного банку України: Знання, 2011. – 504 с. 5. Гроші та кредит: Підручник. – 4-те вид., перероб. і доп. / За заг. ред. М.І. Савлука. – К.: КНЕУ, 2006. – 744 с.; 6. Савлук М. Грошово-кредитна політика як фактор економічної стабілізації в Україні // Вісник НБУ. – 1997. - №8. – С. 50-56.

ОГЛЯД СУЧАСНИХ ТЕОРІЙ І КОНЦЕПЦІЙ БЮДЖЕТУ ТА БЮДЖЕТНОГО МЕХАНІЗМУ

Провідна роль у системі фінансів сучасної держави належить бюджету. Бюджет впливає на соціально-економічні процеси шляхом вироблення бюджетної політики та використовуючи бюджетний механізм.

В процесі побудови власної бюджетної системи виникає необхідність дослідити, а що ж таке бюджетний механізм і його значення та вплив на бюджет та економічну систему в цілому.

Питанню бюджету та бюджетному механізму велику увагу приділяють безліч сучасних науковців, такі як: І. Благун, В. Дем'янишин, С. Юрій, І.Чугунов В.Федосовта інші.

Бюджетний механізм, з одного боку, зумовлений існуванням бюджетних відносин, з іншого – зворотно активно впливає на них.

Бюджетна система України ґрунтується на десяти принципах, які здійснюються за допомогою бюджетного механізму. Існує три концепції регулювання державного бюджету.

1. Збалансування бюджету на щорічній основі. Це означає, що державні витрати повинні вирівнюватися з доходами в межах кожного року.
2. Збалансування бюджету на циклічній основі. Згідно з цією концепцією бюджет повинен балансуватися не щорічно, а в межах економічного циклу.
3. Концепція функціональних фінансів. Згідно з даною концепцією бюджетна функція фіскальної політики повинна бути підпорядкована стабілізаційній [1].

Саме за допомогою бюджетного механізму і регулюється виконання цих концепцій, що у цілому являє собою принципову схему практичного використання бюджетних коштів в економіці держави, їх впливу на відповідні процеси [3].

Деякі науковці вважають, що “через бюджетний механізм держава регулює економіку, стимулює виробничі й соціальні процеси”.

Теоретичні підходи до тлумачення бюджетного механізму різноманітні. У широкому розумінні бюджетний механізм – це “сукупність форм, методів, важелів та інструментів використання державного бюджету і впливу на соціально-економічний розвиток”.

На думку І.Благуна за допомогою бюджетного механізму розкривається та обумовлюється рух бюджетних потоків у рамках бюджетної системи держави [1].

За трактуванням В. Дем'янишина, який розглядаючи державний бюджет за змістом як централізований фонд грошових коштів держави, під бюджетним механізмом розуміється сукупність конкретних методів, форм, важелів, інструментів, стимулів і санкцій, які забезпечують мобілізацію і використання коштів бюджетного фонду держави [2].

Не всі науковці для визначення бюджетного механізму розглядають його структуру. Наприклад, С. Юрій трактує його як “сукупність певних видів бюджетних відносин, специфічних методів мобілізації та використання бюджетних коштів” [4]. І. Чугунов описує бюджетний механізм як такий, що охоплює, з одного боку, процес перерозподілу вартості валового внутрішнього продукту, з іншого – вплив на соціально-економічний розвиток держави та адміністративно-територіальних одиниць [5].

Економічна сутність бюджету та бюджетного механізму визначається двома підходами: з одного боку, бюджетний механізм можна розуміти як процес функціонування самих бюджетних коштів, з іншого – як сукупність методів і форм, інструментів і важелів впливу на бюджет та стан економіки в цілому [3].

Таким чином можна сказати, що поєднання теоретичних і практичних аспектів бюджетного механізму стосовно організації і функціонування бюджету сприятиме його удосконаленню, що позитивно вплине на розвиток економіки і соціальної сфери та рефінансування бюджетної системи. Адже бюджетний механізм – це ніби зовнішня оболонка бюджету, що виявляється у бюджетній практиці. Ефективність цього механізму залежатиме від того, наскільки вдало владні структури зможуть його використати для досягнення стратегічних цілей. У свою чергу, наукові дослідження теоретичних і концептуальних засад розвитку бюджетних відносин сприятимуть підвищенню ефективності використання бюджетних коштів, що відобразиться та результативності бюджетної системи як інструменту впливу на функціонування національної економіки.

1. Благун І.Г., Сорока Р.С. *Бюджетна система: навч. посібник.* - Львів: ЛДУВС, 2011. - 236 с. 2. Дем'янин В.Г. *Призначення та розвиток бюджетного механізму держави* / Дем'янин В.Г. // *Економіка регіонів.* - 2008. - №2. - с. 28 3. Лапа А.Є. *Роль бюджетного механізму в регулюванні соціально-економічного розвитку регіонів* / Лапа А.Є. // *Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ, серія Економічні науки.* - 2013. - №2(4) 4. Федосов В.М., Юрій С. І. *Бюджетна система* - К.: Центр навч. літератури; Тернопіль: Економічна думка, 2012. - 871 с. 5. Чугунов І., *Теоретичні засади розвитку бюджетних відносин* / Чугунов І. // *Вісник КНТЕУ.* - 2011. - № 4

ОСОБЛИВОСТІ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТИВАННЯ В УКРАЇНІ

В українському суспільстві склалося неоднозначне ставлення стосовно питання іноземного інвестування. Одні аналітики вважають, що воно негативно впливає на економічну ситуацію в державі, оскільки компанії, що інвестують свої кошти в українську економіку, часто дбають лише про власні інтереси, забуваючи про національні. Інші ж вважають, що для забезпечення прискореного економічного зростання необхідно постійно нарощувати обсяги капіталовкладень, не забуваючи про іноземні інвестиції.

Згідно із чинним законодавством іноземні інвестиції – це цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку та/або досягнення соціального ефекту [1].

Іноземні інвестиції здійснюються у формі прямих та портфельних інвестицій. Основними формами прямих іноземних інвестицій є заснування підприємства чи його структурного підрозділу; придбання акцій підприємства; реінвестування прибутку підприємства з іноземними інвестиціями у країні-одержувачі; міжкорпораційне переведення капіталу.

На сьогодні в Україні створене розвинене правове поле для іноземного інвестування, національне законодавство передбачає необхідні гарантії діяльності для іноземних інвесторів. На території України до іноземних інвесторів застосовується національний режим інвестиційної діяльності, тобто надано рівні умови діяльності з вітчизняними інвесторами. Іноземні інвестиції в Україні не підлягають націоналізації. У випадку припинення інвестиційної діяльності іноземному інвестору гарантується повернення його інвестиції в натуральній формі або у валюті інвестування без сплати мита, а також доходів від інвестицій у грошовій або товарній формі. Держава також гарантує безперешкодний і негайний переказ за кордон прибутків і інших коштів в іноземній валюті, одержаних на законних підставах унаслідок здійснення іноземних інвестицій [2].

Приплив прямих іноземних інвестицій в Україну в 2013 р. становив 2,86 млрд. дол. США. Це на 1,27 млрд. дол. США менше, ніж за підсумками 2012 р. (4,13 млрд. дол. США). Іноземні інвестори у 2013 р. вклали в економіку України 5,677 млрд. дол. США (6,013 млрд. дол. США у 2012 р.). Водночас вилучили 2,845 млрд. дол. США (1,256 млрд. дол. США у 2012 р.). За даними Державної служби статистики України, на кожного українця припадає 1283,6. дол. США інвестицій. За весь час

незалежності України інвестиції надійшли зі 136 країн світу. До десятки основних країн-інвесторів, на які припадає майже 83% загального обсягу прямих інвестицій, входять: Кіпр – 19035,9 млн. дол. США, Німеччина – 6291,8 млн. дол. США, Нідерланди – 5561,5 млн. дол. США, Російська Федерація – 4287,4 млн. дол. США, Австрія – 3257,5 млн. дол. США, Велика Британія – 2714,1 млн. дол. США, Віргінські Острови – 2493,5 млн. дол. США, Франція – 1825,8 млн. дол. США, Швейцарія – 1325,4 млн. дол. США та Італія – 1267,8 млн. дол. США (рис. 1) [2-3].

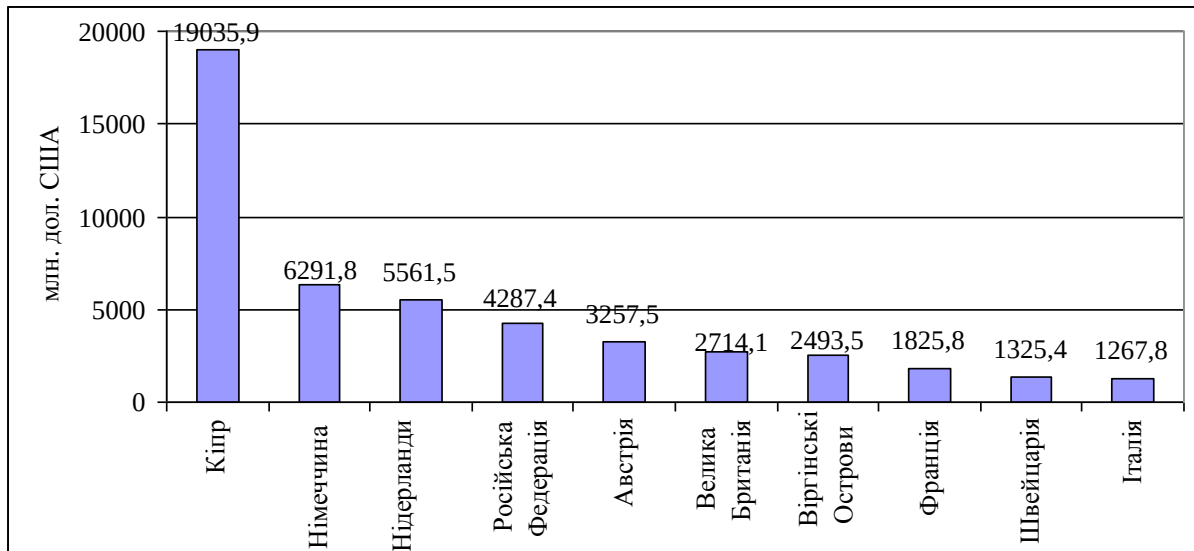


Рис. 1. Основні країни-інвестори, на які припадає понад 83% загального обсягу прямих інвестицій в економіку України за станом на кінець 2013 р. (Джерело: складено автором за даними [2-3])

З рис. 1 бачимо, що найбільший обсяг прямих інвестицій в Україну надійшов з Кіпру (40%), а також з Німеччини (13%) та Нідерландів (12%).

Прямі інвестиції з України здійснено до 46 країн світу. Переважна їхня частка спрямована до Кіпру (88,5%) [3].

Наслідки іноземного інвестування в країні необхідно розглядати з точки зору позитивного та негативного впливу. Конкретно для України позитиву від залучення іноземних інвестицій більше, ніж негативу, адже саме сьогодні необхідним є збільшення фінансування провідних галузей економіки з метою подолання фінансової кризи в державі та забезпечення ефективного її функціонування.

1. Закон України «Про режим іноземного інвестування» № 93/96-ВР від 19.03.96 р. [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/93/96-вр>. 2. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/economic-cooperation/invest-climat>. 3. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

ДИНАМІКА ЕНЕРГОЄМНОСТІ ВВП УКРАЇНИ

У сучасному світі економіка будь-якої країни є залежною від природних ресурсів, зокрема, від паливно-енергетичних ресурсів (ПЕР). Але протягом останніх десятиліть використання цих ресурсів почало супроводжуватися багатьма негативними факторами, головними з яких є такі: поступове вичерпання запасів традиційних енергоресурсів і, як наслідок, ріст цін на них; забруднення навколишнього середовища значними обсягами парникових газів, що є головною причиною глобального потепління[1]. Звідси можна стверджувати, що на сьогодні дослідження ефективності використання ПЕР є надзвичайно актуальними.

Науковими розробками у цій галузі займалися вчені В.А. Денисюк, В.М. Цілібіна, О.Є. Маляренко, Т.О. Євтухова, Н.Ю. Майстренко, А.І. Шевцов, В.О. Бараннік, М.Г. Земляний, П.Г. Нікітенко, Н.В. Резніков та інші.

Для того, щоб оцінити ефективність використання ПЕР в економіці України, ми пропонуємо порівняти динаміку реального ВВП та динаміку валового споживання паливно-енергетичних ресурсів, а також обчислити енергоємність ВВП – основний показник оцінки енергоефективності економіки країни, який обчислюється як відношення обсягу валового споживання ПЕР до обсягу ВВП [2, 3]. Для цього спочатку обчислюємо реальний ВВП, узявши 2008 рік за базовий. Результати розрахунків висвітлено в табл. 1.

Таблиця 1

Обсяг реального ВВП у цінах 2008 року

Показник	Значення показника за роками				
	2008	2009	2010	2011	2012
ВВП номінальний, млрд. грн.	948,1	913,3	1082,6	1302,1	1411,2
Дефлятор ВВП відносно попереднього року, %	-	13,0	13,8	14,3	8,1
Дефлятор ВВП відносно 2008 р., %	-	13,0	28,6	47,0	58,9
ВВП реальний, виражений у цінах 2008 р., млрд. грн.	948,1	808,2	841,9	885,9	888,2

Джерело: Держкомстат України.

За результатами, одержаними в табл. 1, та даними про обсяги валового споживання ПЕР будуємо графік. Для того, щоб зробити порівняння вищезгаданих показників більш зручним, виразимо обсяг валового споживання паливно-енергетичних ресурсів у сотнях тисяч тонн

нафтового еквівалента – основної міжнародної одиниці виміру ПЕР [2].

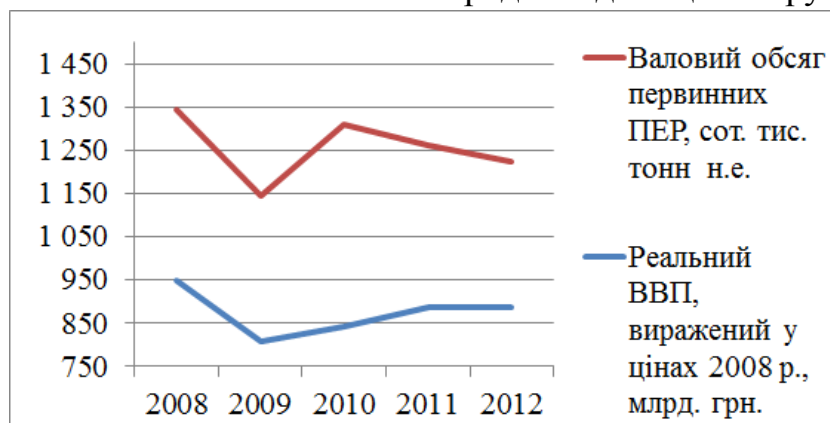


Рис. 1. Динаміка реального ВВП та обсяг валового споживання ПЕР у 2008-2012 рр.

Тепер обчислимо власне енергоємність ВВП. Відповідні результати висвітлено на рис. 2.

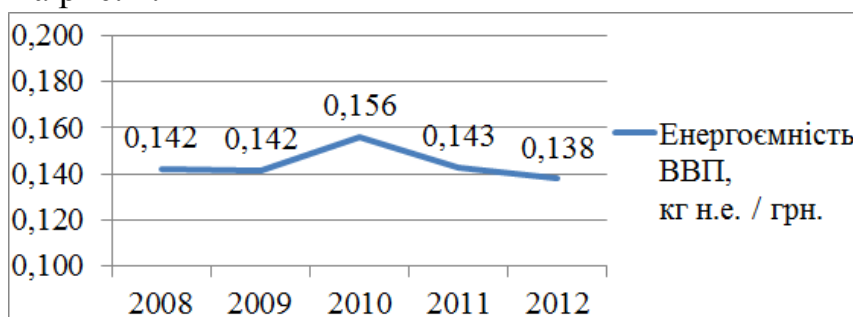


Рис. 2. Енергоємність реального ВВП у 2008-2012 рр.

Як видно на рис. 2, зменшення енергоємності ВВП України протягом 2008-2012 рр. є незначним і становить лише 2,9%. Тому слід пропагувати економію енергоресурсів серед населення; створити сприятливий клімат для залучення інвестицій в енергоощадні технології; створити пакет пільг для підприємств, які мають високі показники енергоефективності.

1. Шевцов А.І. Прогноз перспектив розвитку світової енергетики: висновки для України [Електронний ресурс] / А.І. Шевцов, В.О. Бараннік // Стратегія паливно-енергетичної безпеки України. – Режим доступу: http://www.db.niss.gov.ua/docs/energy/Prognosz_perspektiv.pdf. 2. Денисюк В. А. Енергоємність ВВП Республіки Білорусь та України: методологічні підходи, порівняння з країнами ЄС, структура економіки [Електронний ресурс] / В. А. Денисюк, В. М. Цілібіна // Формування ринкових відносин в Україні. - 2013. - № 3. - С. 18-26. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/frvu_2013_3_6.pdf 3. Малярєнко О. Є. Прогнозування змін кінцевого споживання енергоресурсів з урахуванням структурних і технологічних зрушень в економіці країни [Електронний ресурс] / О. Є. Малярєнко, Т. О. Євтухова, Н. Ю. Майстрєнко // Проблеми загальної енергетики. - 2013. - Вип. 4. - С. 33-40. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/PZE_2013_4_7.pdf

ІНФЛЯЦІЯ В УКРАЇНІ

Інфляція є важливим показником, який необхідно враховувати під час аналізування економічної ситуації в країні. За визначенням НБУ інфляція – це тривале зростання загального рівня цін, що відображує зниження купівельної спроможності грошової одиниці [1]. Тобто це знецінення валюти по відношенню до товарів та послуг та по відношенню до інших валют – гроші втрачають свою купівельну спроможність.

Проаналізуємо ситуацію в Україні за 2002-2013 рр, у табл. 1 наведено індекси споживчих цін в Україні за 2002-2013 рр.

Таблиця 1

Індекси споживчих цін в Україні за 2002-2013 роки

Роки	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ІСЦ	100,8	105,2	109	113,5	109,1	112,8	125,2	115,9	109,4	108	100,6	99,7

Джерело: сформовано автором за даними [2]

Індекс споживчих цін постійно зростає у період 2002-2012 рр. Найбільше підвищення цін спостерігається у 2007-2008 рр. – це період перед світовою фінансовою кризою. Серед причин різкого зростання цін виділяють підвищення цін на імпортований газ; стимулююча монетарна політика, яка була «завезена» із США за фіксованого валютного курсу в Україні; приплив іноземного капіталу з-за кордону внаслідок суттєвої відмінності між процентними ставками в Україні та закордоном; зростання грошової маси на 52,2% внаслідок збільшення кредитного мультиплікатора на 12% тощо. Грошова маса, що перебувала в обороті не відповідала товарній масі, виготовленій в державі [3, с. 77-79].

Індекси споживчих цін за 2014 р. подано в табл. 2.

Таблиця 2

Індекси споживчих цін на товари та послуги у 2014 р. (до попереднього місяця)

Місяці	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень
ІСЦ	100,2	100,6	102,2	103,3	103,8	101,0	100,4	100,8

Джерело: сформовано автором за даними [2]

Ціни впродовж 2014 р. зростають невеликими темпами щомісяця.

Варто також розглянути такий показник, як реальна заробітна плата – це відношення номінальної заробітної плати до індексу цін. Реальна заробітна плата показує купівельну спроможність громадян. Темпи зростання номінальної та реальної заробітної плати подано в табл. 3.

Таблиця 3

**Темпи зростання номінальної та реальної заробітної плати в
Україні за 2002-2013 рр.**

Роки	Номінальна заробітна плата	Реальна заробітна плата
2002	119,1	118,2
2003	121,2	115,2
2004	134,9	123,8
2005	136,5	120,3
2006	129,1	118,3
2007	126,9	112,5
2008	133,1	106,3
2009	105,2	90,8
2010	120,6	110,2
2011	117,4	108,7
2012	115,1	114,4
2013	107,9	108,2

Джерело: сформовано автором за даними [2]

Незважаючи на зростання індексів споживчих цін, реальна заробітна плата впродовж 2002-2013 рр. зростала (крім 2009 р.). Як бачимо, номінальна заробітна плата зростає значно швидше, ніж реальна. Держава «індексує» заробітні плати, тобто врівноважує їх відповідно до нового рівня цін з метою зменшення негативного впливу інфляції.

У табл. 4 подано індекси реальної заробітної плати у 2014 р.

Таблиця 4

**Індекси реальної заробітної плати в Україні у 2014 році у % до
попереднього місяця**

Місяці	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень
ІРЗП	87	100,7	104,1	97,3	96,3	103,9	97,7	92,9

Джерело: сформовано автором за даними [2]

Отже, інфляція не мала суттєвого впливу на доходи населенню у 2002-2013 рр. Але вже у 2014 р. по місяцях бачимо, що реальна заробітна плата різко зменшується. Це відбувається внаслідок нестабільної політичної та економічної ситуації в країні, зміни курсу валют, що в свою чергу призводить до подорожчання імпортованих товарів, спекуляцій тощо.

1. Національний банк України. Офіційне інтернет-представництво. [Електронний ресурс]. // Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123344. 2. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>. 3. Безкровний А. В. Розвиток інфляційного процесу в Україні / А. В. Безкровний // Економіка АПК.-2009.-№1.-с. 77-79.

ВАЛЮТНИЙ КУРС І ЧИННИКИ,ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ЙОГО ФОРМУВАННЯ

Майже всі національні економіки незалежних держав є відкритими економічними системами, тобто кожна держава має певні економічні чи фінансові відносини з іншими державами, які проявляються в міжнародній торгівлі, рухові капіталу, реалізації послуг на світовому ринку, тощо. При реалізації товарів та послуг на світовому ринку товари вироблені національними виробниками, отримують суспільне визнання на основі інтернаціональної міри вартості. Для співставлення вартості товарів вироблених в різних країнах, використовують валютні курси [1].

Валютний курс - це ціна грошової одиниці однієї країни, виражена в грошових одиницях іншої країни.

Зміни валютного курсу значно впливає практично на всю систему мікро- та макроекономічних показників всіх країн, конкурентність її товарів та послуг на світових ринках, перерозподіл ресурсів, збалансованість платіжного балансу, тощо. Тому визначення валютного курсу, а особливо управління ним є ключовим елементом зовнішньоекономічної політики кожної держави. Ось і для України надзвичайно гостро стоїть це питання. Кожного дня ми бачимо зміни, які у майбутньому можуть вилитись у негативні наслідки.

Виділяють наступні фундаментальні фактори, що впливають на валютний курс:

- 1.Зміна обсягів ВВП,
- 2.Стан торговельного балансу країни,
- 3.Рівень інфляції,
- 4.Внутрішня та зовнішня пропозиція грошей,
- 5.Відсоткові ставки,
- 6.Перспективи політичного розвитку,
- 7.Державне регулювання валютного курсу.

Валютний курс виконує низку важливих економічних функцій:

- подолання національних обмежень грошової одиниці;
- локальна цінність грошової одиниці перетворюється на міжнародну;
- виступає засобом інтернаціоналізації грошових відносин;
- сприяє утворенню цілісної світової системи грошей.

Відносний стан грошових мас різних країн впливає на валютні курси.

На міжнародному ринку, як і на національному, вартість валюти тим менша, чим більше її перебуває в обігу.

Попит на готівкові гроші залежить від річного обсягу операцій, що виникають при обміні грошей на товари і послуги, котрий (обсяг) тісно пов'язаний з рівнем виробленого продукту - ВВП. Попит на валюту тієї чи іншої країни являє собою попит на право купівлі частини ВВП цієї країни. Цей попит повинен бути пропорціональним ВВП певної країни незалежно від того, звідки йде цей попит.

Рівняння кількісної теорії попиту на гроші виходить з того, що пропозиція грошей будь-якої країни дорівнює попиту на гроші, котрий прямо пропорційний вартості ВВП [2].

Нині вибір керованого плаваючого курсу найбільш повно відповідає сучасному стану економіки України. Сьогодні Національному банку України відводиться значна роль в організації валютного ринку, проведенні ефективної відсоткової політики та порядку здійснення валютних операцій. Слід зауважити, що можливості створення ефективного валютного ринку дещо обмежені через його малі розміри, недостатньо розвинутий ринок цінних паперів тощо. Крім того, в умовах нинішньої нееластичності торгових цін виникає потреба в значному коригуванні валютного курсу, що може негативно позначитися на процесах руху іноземного капіталу.

В Україні офіційний обмінний курс гривні до іноземних валют встановлює Національний банк, згідно з постановою Правління Національного банку України від 18 березня 1999 р.

Основними показниками, які характеризують валютно-курсову політику, є динаміка валютного курсу національної грошової одиниці та стан валютних резервів центрального банку держави [3].

Основними учасниками валютних операцій є великі комерційні банки, брокерські фірми, інші фінансові інститути, найбільші корпорації та центральні банки країн. Безпосередніми учасниками при укладанні угод з валютою виступають комерційні банки, спеціалізовані брокерські контори та інші фінансові інститути, що мають право укладати угоди з валютою. Ці суб'єкти валютного ринку здійснюють операції з валютою від свого імені за свій рахунок або за рахунок клієнтів. До 85—95% валютних угод, що здійснюються на валютних ринках, припадає на банки та брокерські фірми. Тому валютний ринок часто називають міжбанківським [1].

1. Валютний курс. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://bokov.net.ua/index.php?pages=1&act=10&id=41765> 2. Валютний курс і чинники, що впливають на його формування. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://pidruchniki.com/16/ekonomika/valyutniy_kurs_chinniki_vplivayut_yogo_formuvannya#11.3. Ющенко В., Лисицький В. Курсоутворення в Україні та уроки інших країн із перехідною економікою // Вісник НБУ. - 2010.- №7.

СУЧАСНІ КРЕДИТНІ ГРОШІ ТА ЇХ ЕВОЛЮЦІЯ

Гроші є важливими для функціонування будь-якої економіки, адже вони забезпечують діяльність усіх, без виключення, ринкових структур. Історія грошей, по суті є процесом поступового відбору окремих товарів чи особливих штучних форм, найбільш придатних виконувати функції грошей у певних ринкових умовах

Гроші – це особливий товар, що є еквівалентною формою вартості товарів. Еволюція грошей спричинила появу нових їх видів і сприяла тому, що гроші почали виконувати нові функції, тоді як деякі функції вже не виконувались. У своїй еволюції гроші виступали у виді товарних (металевих), символічних (паперових) і сучасних кредитних грошей. Форми сучасних грошей є: готівкові (паперові), а саме розмінні на білонну монету; безготівкові, без внутрішньої вартості і їх купівельна спроможність формується під впливом ринкових сил.

Першим видом повноцінних грошей були товарні гроші. Це були предмети першої необхідності - худоба, сіль, зерно, риба, хліб тощо як найбільш ходові товари. В різний час на різних територіях світу роль грошей виконували найрізноманітніші товари: в Ісландії - риба; у слов'янських племен - хутро; в Індії, майже до сьогодні - перлини. В кожному з цих випадків, роль грошей випадала тому товару, який мав найбільший попит, який був найбільш цінним [1, с.51]. Товарні гроші використовувались для подвійного існування – як звичайний товар (для безпосереднього споживання) і як гроші (якості засобу обміну).

Відокремлення ремесла від землеробства (другий поділ праці) істотно розширив межі товарного виробництва й обміну та прискорив розвиток ринку. На початку використовувалися звичайні метали - залізо, мідь, бронза та ін., що найчастіше вживалися людьми. Згодом цю роль почало виконувати срібло як благородний метал, але ще більшою мірою цими властивостями природа наділила золото, яке теж стало претендувати на роль грошового товару.

Вони використовувалися у формі простих злитків чи кусків металу. Форма злитків стримувала розвиток грошових відносин. У кожній платіжній операції необхідно було їх зважувати, визначати пробу і ділити їх на частини. Це було незручно тому злитки робили різної ваги. З розвитком торгівлі виникла потреба таврування більш авторитетною особою, і ця функція перейшла до держави. Держави стали виготовляти за

встановленою формою злитки металу і вони дістали назву монети.

З часом відбувся процес демонетизації золота: спочатку з обігу були вилучені золоті монети, замість них сферу обігу стали обслуговувати неповноцінні гроші. Рівень довіри до таких грошей є низьким, адже у них відсутня (або порушена) внутрішня вартість.

Згодом з'явилась білонна монета з дрібною вартістю. Призначена для забезпечення ефективного виконання грошових функцій грошима основного номіналу. Головна відмінність її полягає в тому, що вона карбується не з дорогоцінного металу.

Еволюційні процеси в економіці запровадили нематеріальні носії грошової суті – так званих кредитних грошей. Коли взаємна довіра суб'єктів ринку досягли такого рівня, що один із суб'єктів наважився передати другому товар чи іншу вартість під зобов'язання заплатити в майбутньому, була відкрита можливість виникнення принципово нового виду кредитних грошей, альтернативної іншим видам грошей [2, с.11].

Еволюція грошей спричинила появу нових їх видів і сприяла тому, що гроші почали виконувати нові функції, тоді як деякі функції вже не виконуються. Тоді з'явився новий вид – сучасні кредитні гроші. Сучасні кредитні гроші – законні платіжні засоби загальновизнані суспільством, наділені примусовою купівельною спроможністю при їх емісії, що виступають інструментом – посередником у обміні товарами і послугами та є кредитними знаками ціни товарів і послуг.

Електронні гроші – одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж особа, яка їх випускає, і є грошовим зобов'язанням цієї особи, що виконується в готівковій або безготівковій формі [3]. Електронні гроші може емітувати виключно банк, який здійснює випуск електронних грошей, бере на себе зобов'язання з їх погашення. Випуск електронних грошей здійснюється у вигляді надання користувачам або комерційним агентам в обмін на готівкові або безготівкові кошти. Банк зобов'язаний погашати випущені ним електронні гроші на вимогу користувача.

Гроші в своєму розвитку існують тривалий час, практично як і сама цивілізація. Впродовж усього часу постійно змінювались, а саме: їх форми, види, вартість. Слід зауважити, що їх стан на сьогоднішній день не є завершальним і вони постійно змінюються та удосконалюються.

1. Базилевич В. Д. Економічна теорія : Політекономія: Підручник. / В. Д. Базилевич, В. М. Попов, К. С. Базилевич та ін.]; За ред. В.Д.Базилевича. — 6-е вид., перероб. і доп. — К.: Знання-Прес, 2007. - 719 с.; 2. Гроші та кредит: Підручник. — 4-те вид., перероб. і доп. / За заг. ред. М.І. Савлука. — К.: КНЕУ, 2006. — 744 с.; 3. Положення НБУ «Про електронні гроші в Україні» №481 від 04.11.2010 р. / [Електронний ресурс].

СТАН РИНКУ НЕРУХОМОСТІ В УКРАЇНІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ

Український ринок нерухомості в поточному часі експерти Союзу фахівців з нерухомого майна України скептично називають «нерухомим» і зазначають, що він знаходиться в повному ступорі. Ця сфера опинилась занадто чутливою до економічних та політичних негараздів у державі, незважаючи на те, що нерухомість по праву можна вважати найвигіднішим активом.

В цьому аспекті слід виокремити проблеми, які склалися на первинному та вторинному ринках нерухомості. Що стосується первинного – то його міцна прив'язаність до долара, курс якого зріс на 30%, призвела до зростання вартості будівельних матеріалів та підрядних робіт. Як результат – забудовники підняли ціни на житло. У такій ситуації на первинному ринку нерухомості реалізується лише житло економ класу, економ-мінус класу, тобто саме бюджетне. Це можна пояснити тим, що українці витрачають свої кошти за необхідністю, а не за смаком. Президент Конфедерації будівельників України Лев Парцхаладзе вважає наступне: «Якщо раніше були популярні дво- і трикімнатні квартири з вільним плануванням, то зараз, я думаю, будуть найбільш популярні одно- і двокімнатні квартири з більш простим і тісним плануванням. Люди будуть рахувати свої гроші».

Однак, слід зауважити, що попри це первинний ринок зазнає змін: відбулась його сегментація (чітка класифікація нерухомості на економ, бізнес та преміум класи), змінились вимоги до об'єктів і якості виконуваних робіт[3].

Проблеми на вторинному ринку нерухомості, в свою чергу, виникли у зв'язку з тим же підвищенням курсу долара. Хоч і квартири на вторинному ринку щотижня втрачають 1% від своєї вартості, проте незважаючи на девальвацію і нестабільну ситуацію в Україні ціни майже не змінились. Якщо, наприклад, у 2013 році в Україні було продано 181 000 квартир (з них понад 30 000 – в Києві), то в поточному періоді 2014 року дані невтішні – не більше 10 000 по всій країні (в столиці – не більше 1 400 квартир). Цепов'язано з тим, що значно змінилась пропозиція на вторинному ринку, тобто продавці нерухомості знімають з продажу об'єкти, чекаючи поки відбудуться позитивні зміни на валютному ринку. Не покращує ситуації на вторинному ринку і те, що тут досі не існує чітких

критеріїв оцінки вартості житла і доступу до даних про угоди купівлі-продажу. Це, як наслідок, провокує виникнення «чорної діри», що дає змогу диктувати кожному учаснику ринку свої умови, тому складається ситуація коли ми стикаємося ще із однією проблемою – ціноутворенням. Відносини між покупцем і продавцем на ринку нерухомості подібні не на взаємодію, а скоріше на боротьбу за вигідну кожному учаснику угоди ціну[2].

Також ринок нерухомості України гальмує у функціонуванні та розвитку обмеження готівкових операцій, недосконале податкове законодавство, нові правила оцінки та державної реєстрації об'єктів нерухомості. Вся сукупність вищеперелічених проблем лише вказує на те, що не слід чекати стабілізації даної ситуації в короткостроковому періоді. Оскільки крім економічних чинників на даний сектор фінансового ринку значний впливають і політичні фактори, а через те, що ситуація в державі зараз є неоднозначною, то повноцінного функціонування ринку очікуємо в довгостроковому періоді, адже як зазначає голова Львівської ріелтєрської палати Ірина Яремко: «Економіка працює тільки в мирний час»[3].

Окрім всієї сукупності негативного впливу на ринок нерухомості, який спостерігається в теперішньому часі, є певні позитивні сигнали майбутнього поліпшення:

- збільшення конкурентної боротьби на ринку у зв'язку зі зростанням чисельності фірм, що працюють з об'єктами нерухомості;
- перерозподіл інвестицій в об'єкти нерухомості;
- перевищення попиту над пропозицією;
- підготовка територій для масових забудов [1, с. 252].

Отже, ринок нерухомості переживає зараз не кращі часи, але враховуючи те, що відкладений попит населення є величезним то, звичайно ж, в нього є неабиякий потенціал розвитку. Люди можуть перестати вкладати кошти в дорогоцінності, валюту, депозити, проте нерухомість – це остання барикада. Не забуваймо й те, що ринок нерухомості є важливою складовою національного багатства України і, відповідно, чим він більш розвинутий, тим процвітаючою є економіка держави.

1. Кучеренко В.Р., Заєць М.А., Захарченко О.В., Улибіна В.О. Оцінка та управління нерухомістю. – Одеса: Видавництво ТОВ «Лерадрук», 2013. – 272 с.; 2. Консалтинова компанія SVDevelopment[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.svdevelopment.com/ua/>; 3. Конфедерація будівельників України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kbu.org.ua/>.

ДОЦІЛЬНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ТА СУТЬ ВІЙСЬКОВОГО ЗБОРУ

В час непростой ситуації, яка склалася в Україні, в умовах антитерористичної операції, яка призвела до зростання державного боргу, дефіциту державного бюджету, безробіття, спаду виробництва, актуальним є введення державою військового збору, для подолання цих негативних тенденцій.

Військовий збір встановлено тимчасово, на період часу з 3 серпня 2014 року до 1 січня 2015 року.

Платниками військового збору є:

- фізична особа – резидент, яка отримує доходи з джерела їх походження в Україні;
- фізична особа – нерезидент, яка отримує доходи з джерела їх походження в Україні;
- податковий агент.[1]

Об'єктом оподаткування збором є доходи у формі заробітної плати, інших заохочувальних та компенсаційних виплат або інших виплат і винагород, які нараховуються (виплачуються, надаються) платнику у зв'язку з трудовими відносинами та за цивільно-правовими договорами; виграшу в державну та недержавну грошову лотерею, виграш гравця (учасника), отриманий від організатора азартної гри. [2]

При визначенні бази оподаткування можна стверджувати, що база обкладення військовим збором – це сума нарахованого доходу, зазначеного як об'єкт оподаткування.[4]

Ставка військового збору становить 1,5 відсотка від об'єкта оподаткування.[1]

Відповідальними за утримання (нарахування) та сплату (перерахування) військового збору до бюджету є особи, визначені у ст. 171 Податкового кодексу України. Також передбачено, що податковий агент, який нараховує (виплачує, надає) оподатковуваний дохід на користь платника податку, зобов'язаний утримувати збір із суми такого доходу за його рахунок.[1]

Так, у платників збору – осіб, які отримують заробітну плату, збір утримує роботодавець, який виплачує такі доходи на користь платника податку. Тому роботодавець є відповідальним за нарахування, утримання, а також сплату(перерахування) збору до бюджету. Особами відповідальними

за нарахування, утримання, а також сплату(перерахування) збору до бюджету з інших доходів є податковий агент(для оподаткування доходів з джерела їх походження в Україні) та власне платник(для іноземних доходів та доходів, джерело виплати яких належить особам, звільненим від обов'язків нарахування, утримання або сплати збору до бюджету).[5]

Функціями податкового агента, щодо забезпечення виконання ним податкових обов'язків є своєчасно та повністю нараховувати, утримувати та сплачувати (перераховувати) до бюджету збір з доходу, подавати у встановлені строки податковий розрахунок суми доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податку, а також суми утриманого з них податку до контролюючого органу за місцем свого розташування.[3]

Нарахування і сплата військового збору проводиться в тому ж порядку, що нарахування і сплата податку на доходи фізичних осіб. Податок сплачується (перераховується) до бюджету під час виплати оподатковуваного доходу єдиним платіжним документом. Банки приймають платіжні документи на виплату доходу лише за умови одночасного подання розрахункового документа на перерахування цього податку до бюджету.[3]

У випадку оподаткування військового збору із заробітної плати, сума стягнення розраховується наступним чином. Базою оподаткування військовим збором є вся сума заробітної плати без вирахування податку на доходи фізичних осіб та єдиного соціального внесу. Отже, розмір військового збору який має бути стягнений із заробітної плати розраховується множенням бази оподаткування (всієї заробітної плати) на ставку збору (1.5%).

За серпень 2014 року військового збору було стягнуто на суму 287,1 млн. грн. Ці кошти мають бути використані на потреби української армії (на її переозброєння та матеріально-технічне забезпечення).

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.; 2. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України» від 31.07.2014 року №1621-VII / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1621-18>; 3. Литовченко Н. Нарахування та сплата військового збору / Вісник Міністерства доходів і зборів України – 2014 – Вип. №34 – С. 20-25. 4. Ушакова Л. Військовий збір: найважливіше / Податки та бухгалтерський облік – 2014 – Вип. №64 – С. 13-15. 5. Асоціація платників податків України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.apru.org.ua/news/--03054>.

ІНОЗЕМНИЙ КАПІТАЛ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Актуальність теми полягає в тому, що наша економіка знаходиться в умовах економічної та політичної нестабільності, і потребує посилення впливу іноземного капіталу на розвиток національних фінансових систем задля покращення рівня конкурентоспроможності та надійності через укріплення її банківського сектору [2].

Залежно від макроекономічних передумов та інституційного середовища, що існує в країні, приток іноземного капіталу може мати як позитивні, так і негативні наслідки. Також важливим є те, що швидке зростання частки іноземного банківського капіталу, може призвести до втрати суверенітету у сфері грошово-кредитної політики, коливань ліквідності банків і втрати фінансових ресурсів.

Іноземний банківський капітал – це сукупність інститутів, які повністю або частково створені за рахунок іноземного капіталу, здійснюють свою діяльність на території країни і сприяють розвитку банківської системи [2]. Банком з іноземним капіталом визначається банк, у якому частка капіталу, що належить хоча б одному іноземному інвесторові, становить не менше ніж 10 відсотків [1]. На сьогоднішній день спостерігається активна інтеграція іноземного капіталу впливових фінансових установ до національної банківської системи України.

Розглянемо частку іноземного банківського капіталу в загальній структурі банківської системи України за останні три роки, представлену в таблиці 1.

Таблиця 1

Структура вливань іноземного капіталу в банківську систему України

Назва показника	01.01. 2011	01.01. 2012	01.01. 2013	Відхилення (+/-) 2011/2012	Відхилення (+/-) 2012/2013
Кількість зареєстрованих банків	194	198	176	+4	-22
Кількість ліцензійних банків	176	176	176	0	0
Кількість банків з іноземним капіталом	55	53	53	-2	0
у т.ч. зі 100% іноземним капіталом	40,6	41,9	39,5	+1,3	-2,4

З таблиці бачимо, що за 2013 рік великих змін в розрізі кількості іноземних банків не відбулось, але частка іноземного капіталу досить

суттєво зменшилась.

Частка іноземного капіталу в банківській системі України станом на 1 квітня 2014 р. знизилася на 0,4% порівняно з початком року - до 33,6%. Про це повідомляє прес-служба Національного банку України (НБУ). Кількість банків з іноземним капіталом збільшилося на 2 банки, і на 1 квітня 2014 р. склала 51, кількість банків зі 100% іноземним капіталом не змінилася і становить 19, загальна кількість зареєстрованих банків збільшилася до 181.[1].

За період з 2004 до 2014 років кількість банків з іноземним капіталом у банківській системі зросла у 2,7 рази, в тому числі із 100-відсотковим капіталом – у 3 рази. Тобто за такої динаміки банки з іноземним капіталом орієнтуються не тільки на поступальне, а й інтенсивне зміцнення своїх ринкових позицій.

Присутність в економіці країни достатніх обсягів іноземного капіталу є ознакою макроекономічної стабільності, високого рівня довіри інвесторів до її законодавчої, виконавчої, судової гілок влади, залучення іноземних інвестицій тощо. При цьому важливе значення має не так рівень розвитку демократії в країні, як її політична стабільність. Разом з тим очевидно, що перспективи та наслідки функціонування іноземного капіталу у вітчизняному банківському секторі неоднозначні. Адже мета іноземних інвесторів - не підвищувати добробут населення країни об'єкта інвестицій, а максимізувати прибуток для своїх власників та акціонерів [3].

Отже, системний підхід до регулювання доступу іноземного капіталу в банківський сектор України має базуватися передусім на певних заходах, а саме: підтримка конкурентоспроможності банків із національним капіталом; стимулювання ролі банківської системи в соціально-економічний розвиток країни за рахунок підвищення монетизації економіки; залучення іноземних інвестицій; прискорення розвитку фінансових ринків; ефективне використання сучасних банківських технологій; розширення спектра банківських послуг [4].

І.Кочетков В. М. Діяльність банків з іноземним капіталом в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=29792>. Мороз Ю. В. Вплив іноземного капіталу на функціонування банківської системи України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/13043>. Костогриз В. Г. Іноземний капітал в банківській системі України: сучасна проблематика. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://fp.cibs.ck.ua/files/1202/12kvgfci.pdf4>. Луненко А. В. Вплив іноземного капіталу на функціонування банківської системи України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://web.znu.edu.ua/herald/issues/2011/eco_2011_1/2011_1/235-

Катерина Вікторівна Дмитроца

гр. ФК-41, Інститут економіки і менеджменту
Науковий керівник – к.е.н. , доц., Вівчар О.Й.

ПОЛІТИКА РЕФІНАНСУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

Дослідження механізму рефінансування набуває важливого значення, оскільки банківська система нашої держави знаходиться в кризовому стані. Тому і постає необхідність модернізування наявних механізмів рефінансування, які є найважливішим джерелом підтримки і які допомогли б вийти з цієї масштабної кризи. [5, с.131]

Сутність рефінансування на макрорівні зводиться до забезпечення стабільного стану в банківській системі та зростанню обсягу грошової маси (за рахунок збільшення кредитування економіки). В свою ж чергу, на мікрорівні економічна сутність заключається в підтримці певного рівня ліквідності банків. НБУ реалізує рефінансування згідно таких механізмів, як кредити овернайт, кредити, надані через тендер, операції СВОП, прямого РЕПО та стабілізаційні кредити. [4, с.348]

Криза ліквідності української банківської системи відбувалася у нашій державі вже не одноразово (у 1998 р., 2004 р.), але державні органи влади не розробили базу механізмів стабілізації за рахунок рефінансування. Саме тому у 2008 році і сьогодні Нацбанк знову не ефективно справляється із своїм завданням. [6, с.310]

В кінці 2008 року отримали рефінансування 110 банків в сумі 40 млрд.грн та ще 94 банки на суму 28 млрд.грн. та терміном понад 1 рік. Останнім «рефінансування» видавалось з порушеннями певних норм НБУ. Тому обсяг кредитів по рефінансуванню в 2012 році наблизився до кризового і становив 97,6 млрд.грн., що на 68,7 млрд.грн більше в порівнянні з попереднім роком.[5, с.132]

У 2012 році НБУ не справлялось з виведенням з ринку банків, які погіршують стан вітчизняної банківської системи. Натомість він надавав кредити з рефінансування банкам, які не погасили попередні заборгованості, в тому числі і банкам, які знаходились на межі ліквідації. [2, с.37]

Згідно оцінки експертів, тривалий час поки заборгованість по рефінансуванні не перевищувала рівня 15 млрд.грн., діяльність Нацбанку не дуже відображалась на економіці держави. Але у 2008-2009 рр. цей рівень досягнув 225 млрд.грн., що свідчить про не виконання своїх функцій і відволікання коштів з реального сектору економіки. [1]

Протягом перших 3-х місяців 2014 року банки України отримали серйозні обсяги підтримки від НБУ: 36,2 млрд грн. Загалом, разом із минулорічними боргами, банки винні центральному банкові 109 млрд грн. Тому наразі можуть очікувати надходжень від НБУ тільки ті банки, які пройдуть перевірку,

В період з 13.01.2014 р. по 07.04.2014 р. найбільшу суму коштів від НБУ отримали такі банки як: Приватбанк, Ощадбанк, Дельта банк, Брокбізнесбанк, ВіЕйБі банк, Фінанси і кредит та Надра. Вони отримали надходження в розмірі більше 1 млрд. грн. [3]

Недоліки нашої банківської системи, в тому числі рефінансування, необхідно виправляти за рахунок вдосконалення нормативно-правової бази, яка б мала своєчасно реагувати на екстрені умови. Загалом, Україні потрібно доопрацьовувати наявні механізми та запроваджувати нові, адже стабільність НБУ – це запорука стабільності всієї банківської системи.

1.Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>. 2. Гриньков Д. Під кожний жир. Банки так и не вернули вовремя около 60 млрд. грн. Кредитов рефинансирования, полученных от НБУ в разгар кризиса / Дмитрий Гриньков // Бизнес. – 2010. – № 30. – С. 34–37. 3. Дубинский А. Прорахунок коменданта «Дзеркало тижня. Україна» №13, 11квітня 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gazeta.zn.ua/finances/proschet-komendanta-.html> 4. Жулінська К. М. 4. Ефективність механізму рефінансування банків в умовах фінансової нестабільності [Текст] / К. М. Жулінська // Соціально – економічні проблеми сучасного періоду України : (зб. наук. пр.) / НАН України . – Львів, 2009. – Вип. 2 (76) : Фінансовий ринок України: стабілізація таєвроінтеграція. – с. 348–353. 5. Метлушко О. В. Модернізація операцій рефінансування банків як чинник стабілізації фінансово-кредитної сфери / О. В. Метлушко // Наукові записки Національного університету«Острозька академія».Серія «Економіка» : збірник наукових праць / ред. кол. : І. Д. Пасічник, О. І. Дем'янчук. – Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2014. – Випуск 25. – С. 131–135. 6. Москвічова О. С. Рефінансування як одна з форм державного регулювання ринку кредитних послуг / О. С. москвічова // Наукові записки Нац. універ. «Острозька академія». Серія «Економіка». – 2013. – Випуск 23. – С. 310–314.

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ І ВИКОНАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Бюджетна система України складається з чітко визначених двох ланок – державного та місцевих бюджетів. Місцевий бюджет – план утворення і використання фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення функцій та повноважень місцевого самоврядування.

Місцевий бюджет є складовою частиною бюджетної системи держави, а також місцевих фінансів. Місцевий бюджет формується з місцевих доходів, а доходи формуються з різних видів податків (податок з доходів фізичних осіб, земельний податок, плата за оренду тощо). Але при діючій бюджетній політиці держави практично всі місцеві бюджети є дотаційними, тобто вони формуються за рахунок міжбюджетних трансфертів. На даному етапі міжбюджетні відносини формуються по залишковому принципу, а саме основна маса бюджетних коштів акумулюється у державному бюджеті.

Однак данасистема формування місцевих бюджетів має ряд серйозних недоліків:

- більшість фінансових ресурсів концентрується у державному бюджеті країни, що призводить до зменшення значення місцевих бюджетів у вирішенні важливих для населення послуг, які гарантуються державою;
- слід відмітити, що частка закріплених за територіями податкових платежів низька;
- майже щороку змінюються види податків, що зараховуються до місцевих бюджетів, тобто їх дохідна база здійснюється не на постійній основі;
- за нинішньої моделі системи при формуванні бюджетів територій не враховується така категорія, як «податкоспроможність території» [1].

Сьогодні необхідно формувати місцеві бюджети за такої моделі бюджетної системи, яка одночасно була б поштовхом до розвитку та зміцнення місцевих бюджетів, визначила б чіткі міжбюджетні відносини, гарантувала б самостійність кожної ланки бюджетної системи. Для зміцнення місцевих бюджетів, в першу чергу, необхідно побудувати таку бюджетну систему, за якої б нею виконувався головний принцип – формування бюджетів «знизу-вверх», за якої державний бюджет формувався на основі внесків місцевих бюджетів.

Бюджет вищого рівня повинен формуватися на основі фіксованого

податку територій, визначених за допомогою встановлення певних процентних відрахувань від загальнодержавних податків, які встановлюються бюджетом вищого рівня для бюджету нижчого рівня. Для цього необхідно визначити і розрахувати такий досі відсутній у нині діючій моделі показник, як податкоспроможність територій. Показник податкоспроможності використовується в практиці багатьох країн і є важливим показником фінансової автономії адміністративно-територіальних одиниць [3].

Виведення дотацій у субвенційний фонд дасть змогу надавати дотації незалежно від виконання бюджету вищого рівня, забезпечить ефективність у їх надходженнях. За такого механізму визначення необхідної дотації чи вилучення залишків доходів бюджетне вирівнювання буде переведене на чіткі, єдині для всіх, об'єктивні показники.

Видатки на дотацію областям повинні бути вилучені з видатків державних бюджетів. Аналогічно видатки на дотацію районним бюджетам повинні бути вилучені з видатків обласного бюджету.

Перехід до запропонованого методу встановлення розміру ставок процентних відрахувань від загальнодержавних податків і зборів, за якими формуватимуться місцеві бюджети, встановлюватимуться проценти відрахувань від загальнодержавних податків і зборів на основі об'єктивно визначених розмірів абсолютних сум внесків територій у бюджет вищого рівня і дотацій із субвенційних фондів при бюджетах вищого рівня для збалансування бюджетів нижчого рівня, є головним чинником зміцнення місцевих бюджетів та всієї бюджетної системи [2].

Підсумовуючи все вищезазначене, можна зробити висновок, що в бюджетній системі України необхідно провести фінансову децентралізацію. Для цього необхідно удосконалити правову базу міжбюджетного фінансування, переглянути методики зарахування деяких видів податків та розробити єдиний порядок розрахунку прогнозованих показників доходів, який би забезпечив реальність проведення розрахунків.

1. Білоконь О.О. Основні напрями реформування та підвищення фінансової самостійності місцевих бюджетів / О.О.Білоконь.–Збірник наукових робіт НТУ «ХПІ»: Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти. – 2010.- №27. – с.21-28.2.Гвазава Н.Г. Роль держави у формуванні місцевих бюджетів / Н.Г. Гвазава // Теорія та практика державного управління. – 2012. – Вип. 1. – С. 339-345. 3. Гвазава Н. Г. Формування місцевих бюджетів: проблеми та перспективи / Н.Г. Гвазава // Державне будівництво. – 2009. - №2.

РОЛЬ ДЕРЖАВНИХ ФОНДІВ ЦІЛЬОВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В ЕКОНОМІЦІ КРАЇНИ

На сьогодні, актуальним економічним питанням є роль та функціонування державних цільових фондів, оскільки вони слугують формою використання та перерозподілу фінансових ресурсів, котрі поступово залучаються державою для фінансування певних суспільних потреб.

Саменеобхідність таких фондів тісно пов'язана з тим, що в сучасних умовах товарно-грошових відносин держава повинна ефективно організувати перерозподіл валового внутрішнього продукту, тим самим сформувати фонди грошових коштів для реалізації своєї політики.

Основними ознаками державних фондів цільового призначення є:

- 1) цільове спрямування коштів;
- 2) перебування коштів у розпорядженні відповідних органів державної влади;
- 3) правове формування, регулювання та використання коштів;
- 4) динамічність та мобільність [1].

У сучасній економіці, державний бюджет – це найбільший централізований фонд грошовий коштів, що перебуває у розпорядженні уряду та виконує державну політику. Завдяки його допомозі уряду вдається зосереджувати у своїх руках значну частину національного доходу, що перерозподіляється за допомогою фінансових методів. Зокрема, у цій ланці фінансової системи зосереджуються найбільші доходи та найважливіші у економічному та політичному відношенні загальнодержавні видатки. Також, у державному бюджеті органічно досконало пов'язані між собою основні фінансові інститути – податки, видатки й позики [1].

Варто зазначити, що на даний момент, у сфері соціального страхування діють чотири позабюджетні державні цільові фонди, серед яких є:

- Пенсійний фонд України;
- Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності;
- Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання;
- Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття [2].

Однак, провідне місце в системі державних цільових фондів належить Пенсійному фонду України, діяльність якого на сьогодні має значні проблеми, зокрема в частині його фінансового забезпечення. Протягом останніх 5 років спостерігається «затяжний» дефіцит Пенсійного фонду України. Адже, у 2008 р. дефіцит коштів Пенсійного фонду склав 14,7 млрд, на 2009 р. становив – понад 44 млрд грн, на 2010 рік – понад 34,8 млрд грн. Хоча, незважаючи на деяке зменшення дефіциту Пенсійного фонду за період 2012-2013 рр., на сьогодні майже 25% всіх пенсій фінансується за рахунок Державного бюджету України. Проте, однією із основних причин ситуації, що склалася у системі пенсійного забезпечення в Україні є невідповідність між чисельністю працюючих та пенсіонерів [3].

Отже, можна зробити висновок про важливий вплив державних фондів цільового призначення на реалізацію стабілізаційної політики держави.

Вважаю, що здійснення реформування діяльності державних цільових фондів, дозволить створити основу для функціонування ефективної державної стабілізаційної політики в Україні та зберегти соціальний капітал нації.

1. *Фінанси : підручник ; ред.: С. І. Юрій, В. М. Федосов. – К. : Знання, 2008. – 611 с.* 2. *Савченко, К.В. Державні фонди цільового призначення в контексті реалізації стабілізаційної політики [Текст] / К.В. Савченко // Механізм регулювання економіки. — 2012. — № 2. — С. 162-166.* 3. *Томчук В. В. Державні цільові фонди в Україні: стан і перспективи розвитку [Електронний ресурс] / В.В. Томчук, О.М. Шарубова, 2010. — Режим доступу: <http://intkonf.org/kan-dekkon-tomchuk-vv-sharubova-om-derzhavni-tsilovi-fondi-v-ukraini-stan-i-per-spektivi-rozvitku/>.*

ОСОБЛИВОСТІ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМ ВАЛЮТНИМ ФОНДОМ

У квітні 1992 року на прохання України Міжнародний валютний фонд, Міжнародний банк реконструкції та розвитку прийняли рішення про членство України у цих фінансових організаціях. Верховна Рада України 3 червня 1992 року ухвалила відповідний Закон «Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій» [1].

Міжнародний валютний фонд (МВФ) представляє собою міждержавну багатосторонню організацію, яка має статус спеціалізованого закладу Організації Об'єднаних Націй (ООН). МВФ стежить, головним чином, за функціонуванням міжнародної валютної системи, валютною політикою і політикою міжнародних курсів країн-членів, а також за дотриманням ними кодексу поведінки поводження в міжнародних валютних відносинах, включаючи надання допомоги країнам-членам шляхом короткострокового кредитування у випадках ускладнень, пов'язаних з платіжним балансом [3].

Початковий етап нашої співпраці з Фондом включав консультації та технічну допомогу щодо створення власної грошово-кредитної системи (функції та структура Національного банку та інших фінансових установ, структура валютного ринку, введення власної валюти, тощо). Співпраця України з МВФ на рівні реалізації спільних програм економічного розвитку в Україні розпочалася з жовтня 1994 року [2]. Причиною цього стало наростання незбалансованості зовнішніх платежів. Кредити МВФ спрямовуються на підтримку курсу національної валюти, міжнародних резервів держави та активних позицій платіжного балансу, згідно з Статутом МВФ [3].

У співробітництві України з МВФ в межах кредитних програм можна виділити п'ять етапів, останній з яких триває до сьогодні [6].

У рамках кредитування від України вимагалось дотримання бюджетних та кредитних лімітів, відсутність заборгованості по зовнішніх виплатах (точніше, дотримання графіку скорочення заборгованості), дотримання узгоджених лімітів по коротко- та довгостроковим позикам і підтримка мінімального рівня золотовалютних резервів. Дотримання узгоджених з МВФ умов означає проведення реципієнтом розумної

макроекономічної політики, тобто такої, що забезпечує економічне зростання на тлі низьких темпів інфляції, стабільної грошової одиниці, виваженої грошово-кредитної політики і збалансованого поточного платіжного балансу. Теоретично повномасштабне виділення усієї обумовленої суми має надаватися тільки тоді, коли уряд виконує якщо не всі то більшість з обіцяних заходів. На практиці ж Україна хронічно не виконувала зобов'язань, під якими підписувалися голови уряду та Нацбанку, але у більшості випадків кредити надавалися [4].

Кредити від МВФ є порівняно дешевим, оскільки передбачає виплату відсотків у розмірі близько 2% річних від загальної суми боргу. Від співпраці з МВФ Україна отримала велику кількість порад про те, що потрібно робити, але дуже мало про те, як саме. Значною мірою це сталося через ігнорування того факту, що ідеї економічної політики не можуть започатковуватися та впроваджуватися у вакуумі, без підтримки суспільства [5].

Отже, міжнародні фінансові організації мають велике значення для покращення економічного становища України. Співпраця України з МВФ сприяє поліпшенню макрофінансових показників стабілізації, формуванню конкурентного ринкового середовища, стабілізації національної грошової одиниці, активізації інвестиційного процесу, розвитку приватного підприємництва. Я вважаю, що Україні вкрай неюжідно прислухатися до власного пульсу економіки, до ситуації, яка склалася в соціальній сфері. Адже і співпраця з МВФ, і розрив відносин з ним будуть негативно впливати на розвиток України.

1. Закон України «Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій» від 03.06.1992 р. №33, ст.474. 2. Антоненко І. Співробітництво України з міжнародними фінансово-кредитними організаціями [Електронний ресурс] // Національна бібліотека ім. В. Вернадського. – Режим доступу : [<http://www.nbuv.gov.ua>]. 3. Лобас М.Г. Міжнародні фінансові організації та їх значення для економічного розвитку країн. с.1-8. // [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Chem_Biol/Agroin 4. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.imf.org>. 5. Примаченко І. В. Ефективність співробітництва МВФ і України / І. В. Примаченко // Актуальні проблеми міжнародних відносин : [зб. наук. праць]. - К. : Київський університет, 2012. – Вип. 36. – Ч.2. – С. 195-202. 6. Сайкевич М. І. Вплив міжнародного кредитування на перспективи розвитку економіки України / М. І. Сайкевич, Л. Є. Лебединець // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 6(96). – С. 43–48.

СТАНОВЛЕННЯ, ФУНКЦІОНУВАННЯ ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Банківська система як поняття має не одне значення. Найбільш поширеною є думка, що банківська система – це складова економічної системи держави, що включає в себе банківські і небанківські фінансові установи, що виконують окремі банківські операції. Сьогодні банківська система України є одним із найрозвинутіших елементів господарського механізму, оскільки її реформування було розпочате раніше ніж інші сектори економіки.

Савлук М.І. зазначає : «Банківська система має своє особливе призначення, свої специфічні функції, які не просто повторюють призначення і функції окремих банків»[3, с.95].

Початок формування в Україні власної банківської системи ринкового типу був покладений Законом «Про банки і банківську діяльність», прийнятим Верховною Радою 20 березня 1991 р.[2, с.67]. До цього часу в Україні більшість банківських установ, які діяли на її території, були не самостійними банками, а філіями союзних банків. Формування банківської системи України постійно натикалося на серйозні перешкоди, які гальмували процес стабілізації національних грошей. Через скорочення реальних обсягів виробництва, хронічну розбалансованість державного бюджету, глибоку хвилю неплатежів, високий рівень інфляції в Україні дуже повільно розвивався попит на послуги банків. Тому рівень розвитку банківської системи України є доволі низький [2, с.68].

Згідно з Законом України від 7 грудня 2000 р. «Про банки і банківську діяльність» [1] структура вітчизняної банківської системи включає Національний банк України та інші банки, а також філії іноземних банків, що створені і діють на території України [4, с.239]. В Україні банківська система має дворівневу структуру, на першому рівні якої знаходиться Національний банк України, який є центральним органом державного управління і здійснює владні повноваження, а на другому рівні усі інші банки та філії. Банк самостійно визначає напрями своєї діяльності і спеціалізацію за видами операцій. Національний банк України здійснює надання ліцензій на діяльність банківських установ України та регулює їх діяльність через економічні нормативи та нормативно-правове забезпечення здійснюваних цими банками операцій [4, с.241].

Станом на 01.01.2014 р. в Україні працює 180 банків, які мають ліцензію НБУ на здійснення банківських операцій. З них 1 банк має ліцензію санаційного банку. Доходи банків України за січень 2014 року порівняно із січнем 2013 року зросли на 14,9% і становили 15,3 млрд. грн. Витрати за січень 2014 року порівняно із січнем 2013 року збільшились на 13,8% і становили 14,5 млрд. грн. Такі зміни перш за все спричинені нестабільною політичною ситуацією в країні. Прибуток по системі банків станом на 1 лютого 2014 року становив 0,8 млрд. грн.[5].

На сьогодні банківська система має безліч проблем як зовнішніх, так і внутрішніх. Визначення проблем функціонування банківської системи дасть можливість обрати основні напрями їх подолання та розвитку банківського сектору. До ефективних напрямів можна віднести:

- 1) зменшення кількості банків тих, які є збитковими і негативно впливають на банківську систему країни в цілому;
- 2) підвищення конкурентоспроможності та якості банківських послуг;
- 3) вдосконалення управління ризиками;
- 4) підвищення рівня довіри клієнтів до банків;
- 5) розширення банківських послуг та прозора діяльність[6].

Отже, дослідження банківської системи України показало, як створилась та функціонує банківська система України, та які проблеми на сьогодні потрібно вирішити для покращення її функціонування. Банківська система України перебувала як у стані розвитку так і в стані кризи. Політична нестабільність 2014 року також негативно на неї впливає, адже відбувається швидкий відтік клієнтських коштів, а платоспроможність і ліквідність перебувають під тиском. Та попри це перспективи розвитку є достатньо великими, лише потрібно виконати для цього усі необхідні умови.

1. Закон України «Про банки і банківську діяльність» № 2121-III від 07.12.2000 : поточна редакція від 02.08.2014 [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>. 2. Мулява Д. Г. Особливості становлення банківської системи України / Д. Г. Мулява // Науково-теоретичний журнал / В. С. Шебанін (гол. ред.) та ін. — Миколаїв, 2012. Вип. 2(7). Частина 1. С. 65-71. 3. Савлук М. І. Вступ до банківської справи / М. І. Савлук // — Київ: Лібра, 1998. — С. 95. 4. Шличек І. В. Аналіз банківської системи України / І. В. Шличек // Науково-теоретичний журнал / В. С. Шебанін (гол. ред.) та ін. — Миколаїв, 2012. Вип. 2(7). Частина 1. С. 238-243. 5. Офіційне інтернет-представництво «Національний банк України» [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/>. 6. Проблеми та перспективи розвитку банківської системи України [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.stelmaschuk.info/>

СУТНІСТЬ ТА ВИДИ ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ

Валютні операції є невід’ємною складовою міжнародних відносин, так як різні країни світу використовують різні види валют. Таким чином постійно виникає потреба в обміні однієї валюти на іншу. Країна не може функціонувати самостійно, їй потрібна певна співпраця з іншими державами. А справедлива співпраця на фінансовому рівні між країнами, які використовують різні види валют без валютних операцій не можлива.

На даний час немає однозначного тлумачення категорії «валютна операція». Так, на думку Л. М. Кравченка, валютними операціями є урегульовані національним законодавством або іншими міжнародними договорами угоди, а також інші дії, предметом яких є валютні дії [2, с. 59]. В юридичній літературі валютні операції – це передбачені валютним законодавством дії економічних суб’єктів, що здійснюються щодо валюти і валютних цінностей, і які підлягають державному регулюванню і контролю з метою захисту національної валюти [1, с. 37]. А в Декреті Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» валютні операції визначаються як операції, пов’язані з переходом права власності на валютні цінності, використанням валютних цінностей у міжнародному обігу в ролі засобу платежу, а також операції, пов’язані з пересиланням, переказом і ввезенням валютних цінностей на територію України, та їх вивезенням [5].

На думку Ю. О. Крохіної, валютна операція – це встановлена валютним законодавством сукупність дій резидентів, що здійснюється з валютою та валютними цінностями, як правило, у формі угод, характерною ознакою яких є рух валюти і валютних цінностей у вигляді переходу права власності на них та (або) їх фізичного переміщення [3, с. 29].

Виділяють такі основні види валютних операцій: депозитні (операції з розміщення грошових коштів в іноземній валюті з подальшим отримання розміщеної суми на нарахованих на неї процентів), конверсійні (операції, які здійснюються між суб’єктами валютного ринку з обміну валют за узгодженим курсом), арбітражні (операції, які зосереджені на отриманні прибутку через різницю валютних курсів), спот (конверсійні операції, відповідно до яких поставка валюти відбувається на другий робочий день після укладання угоди), форвардні (операції щодо обміну валют за узгодженим курсом), ф’ючерсні (термінові операції щодо торгівлі контрактами), опціонні (операції, які дозволяють в майбутньому здійснити

купівлю чи продаж валюти за курсом, який був на момент укладання угоди), своп (операції, які поєднують купівлю-продаж валюти за умов термінової її поставки) [4, с. 130]. Проаналізуємо динаміку курсу долара США та євро до гривні за січень-вересень 2014 р. (рис. 1).

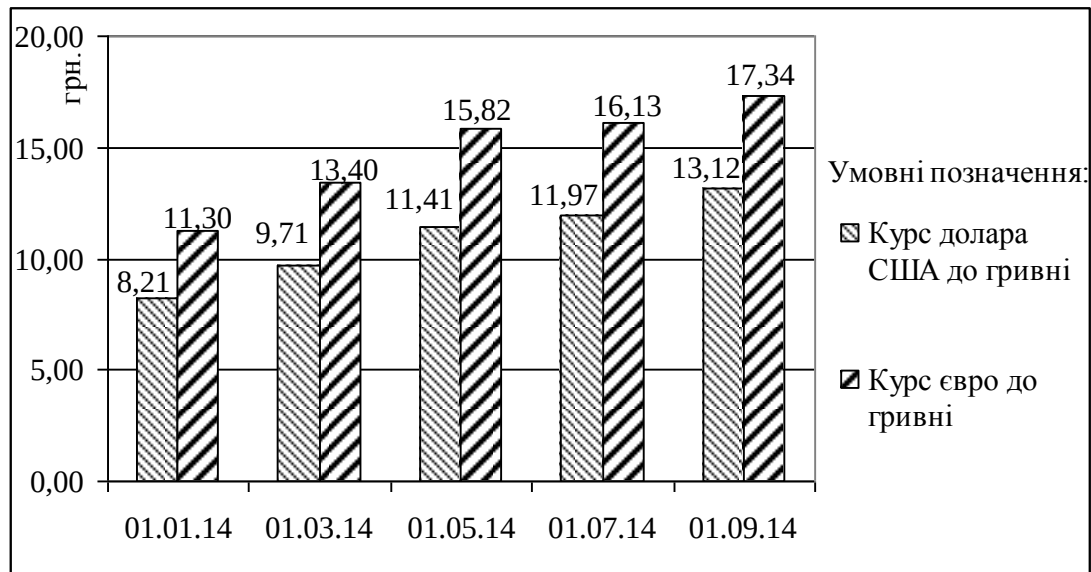


Рис. 1. Динаміка курсу долара США та євро до гривні за січень-вересень 2014 р. (Джерело: сформовано автором за даними [6])

Як бачимо з рис. 1, з 01.01.2014 р. до 01.09.2014 р. курс долара США зріс на 37,42%, а курс євро збільшився на 34,84%. Такий ріст спричинений нестабільною політичною та фінансовою ситуацією в Україні.

Отже, валютні операції є важливою умовою для співпраці країн з різними валютами. Падіння курсу гривні останнім часом можна пояснити реакцією інвесторів і населення на політичну та фінансову ситуацію в Україні. На коливаннях валютного курсу «збагачуються» валютні спекулянти. Для стабілізації валютного ринку доцільно стабілізувати політичну, економічну та фінансову ситуацію в державі, ввести додаткові гарантії НБУ щодо купівельної спроможності гривні, посилено контролювати суб'єктів валютного ринку з метою зменшення ризику зловживань та спекуляцій.

1. Костюченко О. А. *Поняття та класифікація валютних операцій* / О. А. Костюченко // *Вісник Академії адвокатури України*. - 2008. - Вип. 1. - С. 37-42.
2. Кравченко Л. М. *Правові засади валютного регулювання та валютного контролю в Україні* / Л. М. Кравченко. – К. : Нац. торг.-екон. ун-т, 2005. – 156 с.
3. Сухий Р. *До питання визначення поняття «валютна операція»* / Р. Сухий // *Вісник Національного банку України*. - 2013. - № 9. - С. 28-30.
4. Чирка Д. М. *Валютні операції як основа валютного ринку* / Д. М. Чирка // *Економічний аналіз*. – 2010. - №7. – С. 129-132.
5. *Декрет Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» №15-93 від 19.02.1993 р.* [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua.
6. *Курс валют в Україні*. Архів. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://kurs.com.ua/>.

ОСОБЛИВОСТІ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Банківська система – це сукупність різних банків і їм подібних кредиторських установ, що функціонують на території певної країни, тобто у межах єдиного фінансового механізму.

На сьогоднішній день банківська система є одною із найбільш розвинутих секторів господарського механізму, бо саме її реформування було розпочате швидше, ніж всі інші сектори економіки. А це, як відомо, визнавалось головним завданням банків щодо вирішення завдань для переходу до ринку.

Банківська система України має дворівневий характер. На першому (верхньому рівні) знаходиться Національний Банк України, а на нижньому рівні – банки різних форм і видів власності [1].

Існує дуже великий ряд видів класифікації складових середовища банку, але найпоширенішим є поділ на зовнішнє і внутрішнє. Зовнішнє середовище також можна поділити на мікро- та маркосередовища, які не контролюються банком. До таких факторів належать: клієнти, що можуть впливати на погіршення платоспроможності банківських клієнтів; конкуренти можуть впливати через недобросовісну конкуренцію; злочинні угруповання можуть відмивати грошей та фінансувати тероризм. Також до таких джерел впливу також відносять закордонні структури, фінансовий ринок (через нерозвиненість страхового і слабкість фондового ринків).

Фактори зовнішнього середовища також можна поділити умовно на фактори прямого та опосередкованого впливу. Небезпекою стосовно прямих факторів є клієнти, власники банків, конкуренти, НБУ, нерезиденти. Джерела небезпеки стосовно опосередкованого впливу можна виділити фінансовий ринок, соціально-політичне, науково-технологічне, природне середовище [1,2].

Інші автори, досліджуючи ринок банківських послуг та процесів, які на ньому відтворюються є динамічними, тому з усієї кількості факторів зовнішнього впливу на банківську систему доцільно вибрати саме кількісні. Сюди належать:

- зміна реального ВВП;
- інфляція;
- курс долара США;
- реальна заробітна плата [2].

Аналізуючи реальний рівень ВВП, можна спостерігати, що обсяг виробництва промисловості за перший квартал 2014 року зменшився близько до 5% (порівнюючи з аналогічним періодом 2013 року). Це, відповідно, позначилося на загальному обсязі виробництва, а відповідно вплинуло на реальний рівень ВВП, що за I квартал становив «мінус» 1,1%. Щодо реальної заробітної плати, то вона за аналогічний період зросла на 3,5% [3].

Індекс інфляції поступово зростає (від січня 2014 року до серпня аналогічного року). За цей період значення зросло 12,9 % (відносно початку року).

Щодо курсу долара, то його у січні можна купити було близько за 8 гривень, у вересні ціна зросла майже вдвічі і становили до 15 українських гривень.

У світовій економіці є певний досвід та систематизування причин криз у банках, і подолання їх наслідків. Щодо України, то можна виокремити такі:

- посилення банківського нагляду;
- забезпечення необхідного рівня ліквідності;
- рекапіталізація банків (тобто зміна структури капіталу банку чи будь-якої фінансової установи конвертацією цінних паперів);
- реструктуризація банків (заходи, які впливають на покращення фінансової стійкості банківської системи, підвищується ліквідність і платоспроможність) [4].

Отже, банківська система Україна має певні недоліки. Основними факторами зовнішнього середовища, які негативно впливають на банківську систему можна виокремити клієнтів, постачальників, державу, інфраструктуру. Всі ці недоліки можна подолати, якщо вибрати правильні методи подолання кризових явищ у банківській системі.

1. Грисюк О.В. Вплив факторів зовнішнього середовища на розвиток банківської системи України. [Електронний ресурс] Режим доступу: http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4517/1/Grusyk_PP_Article_2003_T7.pdf 2.. Гриньков Д. Під кожний жир. Банки так и не вернули вовремя около 60 млрд. грн. Кредитов рефинансирования, полученных от НБУ в разгар кризиса / Дмитрий Гриньков // Бизнес. – 2010. – № 30. – С. 34–37. 3. Монетарний огляд за I квартал 2014 року. Реальний сектор економіки.- 2014.- с. 20. 4. Іващук О.О. Стійкість банківської системи як індикатор макроекономічної стабілізації/ О.О. Іващук// Наукові записи. Серія «Економіка». – 2013. – №23. – С.285-289.

BITCOIN, ЯК СУЧАСНИЙ ВИД ПЛАТІЖНОЇ СИСТЕМИ

Розвиток науково-технічного прогресу і загальної комп'ютеризації сприяв появі електронних грошей — цифрових валют і, зокрема, кріптовалют. Цифрова валюта є під категорією електронних грошей. До цифрових валют відносять кріптовалюти, які з'явилися в 2009 році, і першою серед них був bitcoin. Кріптовалюта — це різновид цифрової валюти. Створення та перевірка кожної нової одиниці валюти засновані на деяких криптографічних методах [1]. Bitcoin вважаються новітньою платіжною системою. Це децентралізована електронна валюта, створена групою людей під псевдонімом Сашоті Накамото.

Нові електронні монети з'являються в результаті «майнінгу» (від англ. mining – «видобуток»). У ході цього процесу комп'ютер користувача за допомогою спеціального програмного забезпечення обчислює хеш-функцію (перетворюєхднідані будь- якого великого розміру в даніфіксованогорозміру), підставляючи в неї мільйони значень в секунду. Користувач отримує необхідний результат, внаслідок створення нового блоку цифрового коду, після чого йому нараховується винагорода, у вигляді bitcoin. Імовірність того, що необхідний результат вдасться обчислити за допомогою одного комп'ютера дуже мала, тому майнери об'єднуються в групи [2].

Метою дослідження є bitcoin - гроші як винахід інтернету, де кожному одиницю валюти становить пара рядків комп'ютерної програми. Bitcoin цікаві тим, що їх неможливо підробити, неможливо скопіювати, уся діяльність системи забезпечується мережею учасників. А головне –bitcoin застраховані від будь-яких додаткових чи неконтрольованих емісій.

Bitcoin претендують на роль економічного феномена, тому на сьогодні економістів цікавить питання: чи є bitcoin грошима? З історії розвитку гроші - це товар-посередник. Вони дозволяють простіше обмінювати одні товари на інші, які дуже ускладнені при прямих бартерних розрахунках.

Процес заміни одних грошей на інші відбувається поступово. Економіку в деякий момент часу можна уявити, як мережу мінових співвідношень одних товарів щодо інших, виражених в одиницях товару-посередника, тобто грошей. Коли люди на практиці вибирають нові гроші в цій мережі починають з'являтися ціни, виражені в нових грошах. Відповідно, ніщо не може бути «введено» в якості грошей. Щось може

стати грошима лише в процесі їхнього використання. Будь – який товар може стати грошима лише тоді, коли матиме конкурентні переваги перед існуючими грошима.

На грошовому ринку bitcoin слід розглядати не просто як якийсь код, що виражає ту чи іншу частину монети, а як систему в цілому, включаючи алгоритми створення кожного bitcoin. Фактично, bitcoin - це така покращена версія металевих грошових стандартів, позбавлена деяких недоліків (наприклад, дороге зберігання і транспортування).

Основні переваги bitcoin: анонімність – полягає у тому, що здійснення платежу власникові гарантує в будь-якій точці світу можливе без пред'явлення документів; неможливе оподаткування та інші акти фіскального насильства - фактично, “грабіж” державою підприємств і громадян сильно ускладнюється і люди отримують набагато більше можливостей; bitcoin створюється на основі невіддільного від нього коду, який не прив'язується до ваги металу, тому держава не може присвоїти собі права на дану валюту і випускати її; часткове резервування в bitcoin неможливе - можна лише поміняти (кредит) або залишатися в розпорядженні власника (депозит); встановлення ліміту в розмірі до 21 млн. дол. США на кількість створених монет у системі, сприяє тому що для bitcoin інфляція неможлива, а також невіддільна девальвація та ревальвація, внаслідок цього держава не отримує сеньйоражу; “банки” для роботи з bitcoin можуть існувати лише у формі фінансових посередників. Потреба зберігання грошей і управління рахунками відпадає. Держава втрачає найпотужніший інструмент контролю за громадянами. Недоліки bitcoin: невизначена кількість підприємств і компаній, що беруть валюту; обмежена кількість даної валюти; майнінг - це спосіб видобутку цієї валюти [3].

Сьогодні bitcoin приймають сотні західних магазинів електроніки, косметики, компанії з надання послуг хостингу, замовлення їжі, лотереї, віртуальні ігри та інші сервіси, а також у кафе, ресторанах.

Як бачимо, переваги електронної валюти серйозні і в найзагальнішому сенсі вони викликані тією обставиною, що bitcoin, як система, нікому не належить, не є фактичною власністю держави [4].

1. Огляд цифрових криптовалют. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://groshi-v-kredit.org.ua/ohlyad-tsyfrovyyh-kriptovalyut.html>; 2. Банківські метали. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://news.finance.ua/ua/~2/0/all/2013/12/12/314785>; 3. Переваги і недоліки грошової одиниці.: Режим доступу: <http://www.uk.xlibx.com/4ekonomika/57514-83-lvivskiy-nacionalniy-kiivskiy-universitet-universitet-rinkovih-vidnosin-feodosiyska-imeni-ivana-franka-f.php>; 4. Офіційний сайт біткоїн: [Електронний ресурс] – Режим доступу: URL: <http://bitcoin.org>.

СТАН ЗОЛОТОВАЛЮТНИХ РЕЗЕРВІВ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

В умовах сучасної економічної системи золотовалютні резерви відіграють важливу роль. Вони необхідні для здійснення міжнародних платежів, для покриття дефіциту платіжного балансу, для стабілізації курсу національної валюти, поліпшення кредитоспроможності країни, а також вони виступають заощадженнями держави.

Згідно із Законом України «Про Національний банк України» золотовалютний резерв – резерви України, відображені у балансі Національного банку України, що включають в себе активи, визнані світовим співтовариством як міжнародні і призначені для міжнародних розрахунків [1].

В умовах економічної кризи та фактичного стану війни для України наявність достатньої кількості золотовалютних резервів є необхідністю. Проте у зв'язку з політичною ситуацією в країні та впливом економічної кризи, дані резерви значно скоротились. Так ще у 2010 році вони становили 34 млрд. 570 млн. дол. Це був найбільший запас золотовалютних резервів в Україні. З наступного року резерви почали скорочуватися. Найстрімкіше скорочення було у 2013 році. На початку 2013 року золотовалютні запаси України становили вже близько 24 млрд. дол. З травня по грудень 2013 року резерви скоротилось на 7 млрд. дол. Такого показника вони сягали ще шість років назад. До значного скорочення золотовалютних резервів у серпні 2013 року призвела оплата кредитів, які надав Україні Міжнародний Валютний Фонд. У вересні вони теж зазнали скорочення, проте незначного. На початок жовтня золотовалютні резерви становили 21,639 млрд. дол., що на 17 млн. дол. менше, ніж на початку вересня. Причиною даного скорочення було залучення українським урядом (як на зовнішньому, так і на внутрішньому ринку) коштів на суму 882 млн. дол. У той же час, у вересні, Національний банк України, після значної перерви, здійснив витрати на підтримку гривні у сумі 582,5 млн. дол. США. На зменшення золотовалютних резервів у листопаді 2013 року значно вплинули виплати за облігаціями державної позики. Дані виплати становили 578 млн. дол. США. Також золотовалютні резерви зменшились на 955 млн. дол. за рахунок сплати Міжнародному Валютному Фонду за програмою stand-by. Наприкінці листопада Національний банк України здійснив витрати у зв'язку з валютними інтервенціями. Вони

здійснювались для злагодження коливанню курсу валют на міжбанківському валютному ринку [2].

Станом на 01.01.2014 р. Золотовалютні резерви України становили 20,4 млрд. дол. США. Це на 1,6 млрд. дол. більше, ніж у 2013 році. Таке збільшення спричинилось у зв'язку з надходженням коштів від розміщення державних цінних паперів. Станом на 1 березня 2014 року золотовалютні резерви уже становили 15 млрд. 462 млн. дол. США. Протягом даного місяця Україна вчасно і в повному обсязі здійснила обслуговування та погашення боргу перед Міжнародним Валютним Фондом у розмірі 376 млн. дол. США. Також у розмірі 423 млн. дол. США були здійснені платежі за зобов'язаннями Уряду. Цього місяця Національний банк України вирішив перейти до гнучкого курсоутворення на валютному ринку і було прийняте рішення не здійснювати втручань у вигляді інтервенцій на валютний ринок України. У зв'язку з схваленням рішення Міжнародного валютного фонду надати Україні кредит, у травні 2014 року золотовалютні резерви збільшились до 18 млрд. дол. США. Проте вже у липні їх величина становила 17,083 млрд. дол. США і з кожним наступним місяцем резерви зменшувались. Так у серпні вони становили 16,069 млрд. дол. США, що на 5,9% менше, ніж минулого місяця. За даними Національного банку України, на 1 вересня 2014 року золотовалютні резерви становлять 14,163 млрд. дол. Деякі науковці та аналітики вважають, що при такій же тенденції золотовалютних резервів України астрімко наближається до стану дефолту [3].

Отже, золотовалютні резерви України у період 2013-2014 рр. Значно зменшились. Це негативно впливає на економік України. Якщо вони будуть зменшуватись і надалі це може привести до падіння національної економіки в цілому.

1. Про Національний банк України [Електронний ресурс] : закон України від 20 травня 1999 року № 79-XIV. – Режим доступу : [http // www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua). 2. Степанова В.О. Вплив чинників на динамку золотовалютних резервів Національного банку України // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. - 2014. №1. – С.154-156. 3. Золотовалютні резерви України 2013–2014 [Електронний ресурс] / Офіційний сайт НБУ – Режим доступу : www.bank.gov.ua.

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах розвитку економічних відносин, все більше загострюється конкурентна боротьба як на внутрішньому, так і на міжнародному ринку. Тому забезпечення належної конкурентоздатності як підприємств АПК, так і відповідно продукції на сьогоднішньому етапі потребує особливої уваги.

На сьогодні існує велика кількість методик щодо оцінки конкурентоспроможності підприємства як відносно простих, так і набагато складніших, які вимагають від останнього відповідних витрат та професіоналізму персоналу [1].

Підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС вивело на перший план невідкладну потребу у розв'язання актуальних проблем функціонування АПК. Аграрний сектор України має величезний потенціал, але за браком відповідних економічних та інституційних умов не може його використати. Про це свідчать дані статистичної звітності, а саме зовнішньоторговельний обіг продукції АПК за 7 місяців 2014 року становив 13,3 млрд. доларів або 20,5% зовнішньоторговельного обігу України, сальдо позитивне і склало 5,3 млрд. доларів. Найвагомішими чинниками позитивного сальдо сільськогосподарської продукції залишаються обсяги зернових культур (36,8%), олії (25%) та насіння олійних культур (5,8%) [2].

За таких умов, необхідним є визначення обґрунтованих шляхів підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств, враховуючи досвід зарубіжних країн. Це дасть їм змогу вдосконалитися та стати більш інвестиційно привабливими і гідно конкурувати з іноземними фірмами. Враховуючи важливість та нагальність проблеми, що постала перед українською економікою, Кабінет міністрів України прийняв Постанову від 27 лютого 2013 р. № 187 «Про затвердження Державної програми активізації розвитку економіки на 2013-2014 роки» [3].

Для підвищення конкурентоспроможності агропромислових підприємств України потрібне фінансування сільськогосподарського виробництва, забезпечення фінансової підтримки виробників насіннєвого матеріалу, науково-дослідних установ, сортовипробувальних станцій, а

також створення стимулів для підприємств у впровадженні інновацій і нових технологій. Важливими напрямками підвищення конкурентоспроможності АПК України є підготовка висококваліфікованих кадрів, удосконалення цінової політики підприємств, створення умов для захисту вітчизняного товаровиробника, покращення стандартизації продукції і використання маркетингових інструментів при виведенні товару на ринок. Для ефективних змін у агропромисловому комплексі України запропоновані заходи потрібно застосовувати комплексно.

Тому, виважена політика у галузі АПК сприятимуть досягненню продовольчої незалежності України, її виходу на світовий і регіональні ринки, економічному зростанню й соціальному розвитку країни, збільшенню частки експорту сільськогосподарської продукції та підвищенню життєвого рівня населення.

1. Черевко Д.Г. Конкурентоспроможність підприємства як характеристика його економічного складу / Д.Г. Черевко // Економіка АПК, 2009, №6. С. 114 – 119.

2. Прес-служба Міністерства аграрної політики і продовольства. Експорт продовольства до ЄС за 7 місяців збільшився на 14% / Прес-служба Міністерства аграрної політики і продовольства / [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>

3. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 лютого 2013 р. № 187 «Про затвердження Державної програми активізації розвитку економіки на 2013-2014 роки» [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/187-2013-%D0%BF>.

СУЧАСНИЙ СТАН ДЕПОЗИТНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ ТА ВПЛИВ НА НЕЇ ФАКТОРУ ДОВІРИ

В сучасних українських реаліях проблема довіри банкам є особливо актуальною. Вона напряму впливає на обсяг ресурсів, якими володіє банк, що в свою чергу відіграє значну роль у ефективність його діяльності. Значна частка ресурсів банку належить депозитним вкладам. За їх обсягом ми можемо визначити наскільки ефективно та надійно функціонує банк на думку вкладників. Саме тому активний розвиток банківської довіри є одним з основних напрямів забезпечення ефективного функціонування банківської системи.

Розвиток банківської системи спричинив загострення конкуренції між комерційними банками за ресурси та ефективні напрямки їх розміщення. Наявність достатнього обсягу фінансових ресурсів дозволяє здійснювати активні операції з метою отримання максимального рівня прибутку і диверсифікації ризиків. Тепер для успішного функціонування та розширення діяльності банківської установи недостатньо залучати кошти за нижчою ціною, а розміщувати за вищою, для цього необхідно створювати ефективну систему менеджменту банку. Для підтримки своєї конкурентоспроможності банки вимушені пропонувати своїм клієнтам усе нові послуги, застосовувати різноманітні фінансові інструменти та розширювати свою діяльність [1].

Умови жорсткої конкуренції є причиною того, що оцінка позиції банку на ринку банківських послуг в свідомості поточних та потенційних клієнтів стає все більш і більш важливою. Репутація банку відіграє значну роль при виборі його клієнтами. Позитивне сприйняття діяльності банку спричиняє збільшення його привабливості для нових клієнтів та знижує вірогідність відтоку існуючих. Надзвичайно важливим для банку є розроблення ефективної стратегії депозитної політики, оскільки від цього напряму залежать його прибутки та ліквідність.

Під час проведення депозитних операцій як банк, так і його клієнти отримують певні переваги. Для клієнтів це отримання стабільного доходу у вигляді відсотків, збільшення заощаджень та зменшення ризику втрати коштів. Залучення тимчасово вільних коштів у депозити для банків є надзвичайно важливим. Це сприяє підвищенню ліквідності банку, покращенню безготівкових розрахунків, збільшенню обсягу активних операцій та формуванню їх ефективної структури. Кошти, що отримує

банк у вигляді депозитів є базисом для підтримки його надійності. Стабільність залучених ним ресурсів надзвичайно важлива для його успішної діяльності, оскільки вона безпосередньо впливає на ліквідність його ресурсів.

Точна оцінка сприйняття банку потенційними і реальними клієнтами стає сьогодні основою формування маркетингової та рекламної стратегії банку. На підставі її аналізу розробляється програма заходів щодо відновлення довіри до банківської системи [2].

Ринок депозитних вкладів на сьогоднішній день достатньо насичений. Практично кожен банк пропонує клієнтам розмішувати грошові кошти на депозитах. Усі програми, які вимагає ринок, уже на ньому присутні. А ринок сьогодні вимагає лояльних умов і максимальних ставок. Тому нові високотехнологічні продукти поки що для нашої країни не актуальні. Це такі продукти, як комбінація банківських внесків зі страховими продуктами та інші складніші програми. Наприклад, в Україні не дуже активно працює програма довгострокових накопичувальних депозитів строком на 10 і більше років, на відміну від розвинутих європейських країн, де такі депозити є досить поширеними [3].

До загальноприйнятих світових систем щодо гарантування вкладів фізичних та юридичних осіб відносять: гарантування вкладів державою, створення специфічних фондів та проведення обов'язкового або добровільного страхування депозитів страховими компаніями.

Отже, задля забезпечення ефективного розвитку депозитної системи в Україні потрібне проведення реформ, орієнтованих на підвищення ефективності банківської діяльності. Вирішення проблеми банківської довіри належить до основних завдань будь-якого реформування. Саме від ефективності реалізації депозитної політики значною мірою залежить функціонування комерційних банків.

1. *Банківська система України [текст]: монографія / В.В. Коваленко, О.Г. Коренєва, К.Ф. Черкашина, О.В. Крухмаль [Електронний ресурс]* – Режим доступу: http://lib.uabs.edu.ua/library/Books_academy/942_2010.pdf
2. *Ж.О. Андрійченко, Л.В. Арехова Проблеми економічної довіри до банків [Електронний ресурс]* – Режим доступу http://www.kpi.kharkov.ua/archive/Наукова_періодика/vestnik/.
3. *Чебукіна Т.М. Сучасний стан і перспективи розвитку депозитної бази комерційних банків України [Електронний ресурс]* – Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1263/1>

ОПОДАТКУВАННЯ БАГАТСТВА: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Теми багатства та соціальної справедливості з давніх часів хвилювали суспільство, упродовж всієї його історії, відображаючи віковічне прагнення жити заможніше, ефективно перерозподіляти суспільні блага, товари і послуги, економічно зростати. Фінансово - економічна криза 2008-2009рр. та її негативні наслідки для державного боргу та бюджетів країн висувають на порядок денний питання оздоровлення державних фінансів, зокрема, шляхом реформування податкових систем. У багатьох країнах останнім часом збільшено максимальні ставки податку на доходи фізичних осіб, а також обговорюється питання запровадження (або відновлення) податків на майно, які завдяки високим звільненням від оподаткування сумам мають поширюватись на майно найбільш забезпечених верств населення[1].

Оцінюється багатство за ринковою вартістю всіх матеріальних і нематеріальних цінностей суб'єкта за мінусом його боргів. За великим рахунком, багатство є накопиченням ресурсів. Із цих позицій багатими вважаються ті суб'єкти, що здатні акумулювати багато цінних актів або товарів.

Зважаючи на класифікацію Організації Економічного Співробітництва та Розвитку (ОЕСР), можна виділити декілька основних груп податків на майно, які за умов порівняно високих мінімальних знань (баз оподаткування) щодо їх осягнення, фактично стають податками на багатство:

- податки на нерухомість;
- податки на чисте багатство;
- податки на спадщину та дарування;
- податки на фінансові та капітальні трансакції[2].

До позитивних рис податків на майно належить те, що вони не мають безпосереднього впливу на пропозицію праці та інвестиції у формування людського капіталу, також використання податку на майно дозволяє зменшити негативний вплив таких факторів на порушення критеріїв справедливого оподаткування [3].

Історія деяких країн має приклади використання податків на майно високої вартості як надзвичайного джерела фінансування державних видатків або зменшення державних боргів. Значна увага дослідників різних країн до питання оподаткування багатих зумовлена не лише зростанням державних боргів та необхідністю оздоровлення державних фінансів, але також:

- зростанням диференціації доходів населення;

- зростання доходів від майна і підприємницької діяльності;
- зростання концентрації майна і майнового розташування населення.[1]

Аналізуючи законопроекти з оподаткування багатства в Україні, зазначимо, що вони потребують істотного доопрацювання. Задля мінімізації витрат на адміністрування податку на багатство, на мій погляд, доцільно оподаткувати те майно, яке легко обліковується й контролюється (наприклад, нерухомість, транспортні засоби, цінні папери, банківські вклади). Стосовно предметів мистецтва та антикваріату схилиюсь до того, що такі об'єкти не слід оподатковувати, щоб не стимулювати процес вивезення і приховування. Певна річ, потрібно приділити велику увагу питанню оцінки вартості майна, оскільки в більшості зарубіжних країн саме несправедлива система оцінки багатства була причиною численних податкових спорів та скасування цього податку[3].

Отже, для того, щоб упровадження й адміністрування податку на багатство в Україні було ефективним, воно має здійснюватися на основі ґрунтовних досліджень, детального вивчення світового досвіду та принципів, розроблених міжнародними організаціями.

1.Льовочкін С. В., Федосов В. М. Багатство і фіск: світова парадигма оподаткування///Науково-теоретичний журнал «Фінанси України». № 4 (209) -2013. С. 7-27.; 2.Луніна І. О. Оподаткування багатства /І.В.Краснова// Науково-теоретичний журнал «Фінанси України» № 2 (207) - 2013. С. 21-31.; 3.Маркевич О. В. Удосконалення механізму оподаткування/ Науково-теоретичний журнал «Фінанси України». № 9 (215) – 2013. С. 39-49.

ВПЛИВ ДОСТАТНОСТІ РЕГУЛЯТИВНОГО КАПІТАЛУ БАНКІВ НА БАНКІВСЬКУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ

Актуальність даної теми полягає в тому, що рівень капіталізації банківської системи є головним показником здатності до розвитку економіки країни, гарантування стабільності національної валюти, фінансової стійкості банків, їх інвестиційної діяльності при нестабільності фінансової системи. На жаль, на сьогоднішній день в Україні рівень капіталізації банківської системи є недостатнім, що спричинене багатьма факторами впливу на нього.

Проблеми, пов'язані з капіталізацією банківської системи, достатністю регулятивного капіталу досліджувалися багатьма науковцями: О. Лаврушин, К. Рожкова, В. Міщенко, Н. Ткачук, А. Мороз, С. Савлук, Ж. Довгань, Н. Ткачук, А. Атаманцева, О. Чорна, І. В. Ларіонова, О. Н. Колодієв, І. Н. Чмутова, І. О. Губарева, Л. О. Примостка тощо [3].

Проаналізувавши багато тверджень, можна визначити, що капіталізація банків - це процес додавання до суми банківського капіталу діючої частини прибутку (капіталізація прибутку) або залучених засобів за допомогою публічного розміщення акцій, а регулятивний капітал призначений для покриття негативних наслідків ризиків, які банки беруть на себе у процесі своєї діяльності, та забезпечення захисту вкладів, фінансової стійкості, стабільності. Тож необхідно зазначити, що проблема капіталізації є не просто проблемою підвищення абсолютного значення статутного капіталу, а й проблемою недотримання нормативу адекватності регулятивного капіталу банків щодо розміру активів, що відображає їх здатність своєчасно і в повному обсязі розрахуватися за зобов'язаннями, що впливають із операцій грошового характеру. Чим вищим є значення нормативу, тим більшу частку ризику, приймають на себе власники банку, і навпаки [1].

Рівень капіталізації банківської системи розглянемо в динаміці, щоб можна було побачити певні суттєві зрушення у значенні показника [4].

Таблиця 1

Динаміка активів та капіталу комерційних банків України

	1.01.2009	1.01.2010	1.01.2011	1.01.2012	1.01.2013	1.01.2014
Чисті активи, млн.грн.	926086	880302	942088	1 044524	1127179	1277509

Темпи зростання, %	-----	95,1	107,0	110,8	107,9	113,3
Власний капітал, млн.грн.	119,263	115175	137725	156059	170196	192599
Темпи зростання, %	-----	96,6	119,5	113,3	109,0	113,1
Регулятивний капітал, млн.грн	123066	135802	160897	173578	178,3	205,0
Темпи зростання, %	-----	110,3	118,4	107,8	102,7	114,9
Адекватність регулятивного капіталу (Н2), %	14,0	18,1	20,8	18,9	18,6	18,3

Як видно з даних таблиці 1 у 2009 р. значення нормативу Н2 коливалося на рівні 14%. Проте з 2010 р. банки почали більшими темпами нарощувати власний капітал, а не активи. Це зумовлено, по-перше, кризою (ні про які кредитні операції мови бути не могло), а по-друге, регулятор ухвалив Постанову N 273, згідно з якою підвищив мінімальні вимоги до регулятивного капіталу банків – з 75 до 120 млн. грн., що є дискримінаційним для багатьох середніх і малих банків, адже це обмежує їх можливості доступу до депозитних ресурсів країни, і як наслідок розвиток активних операцій, які є джерелом прибутку і збільшенням того ж регулятивного капіталу [3].

Існують такі можливі шляхи підвищення рівня капіталізації банків як: збільшення капіталу за рахунок розміщення акцій власної емісії; збільшення показника адекватності капіталу через консолідацію банківської системи (злиття, приєднання банків, реорганізація банків, тощо); збільшення капіталу за рахунок субординованого боргу (шляхом випуску депозитних сертифікатів, облігацій); збільшення капіталу за рахунок прибутку [2].

1. Довгань Ж. Капіталізація банківської системи України // Вісник НБУ. - 2008. - №11(153). - С.10; 2. Каба О.В. Проблема капіталізації банків на шляху інтеграції фінансово-кредитної системи України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/5._NTSB_2007/Economics/20371.doc.htm; 3. Тарасевич Н.В. Проблеми капіталізації банків в Україні // Вісник соціально-економічних досліджень. - 2013. – №1(48). – С.295-299; 4. Шуст М.С. Капіталізація банківської системи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/shust-ms-kapitalizatsiya-bankivskoyi-sistemi/>

РЕГУЛЮВАННЯ ГРОШОВОГО ОБІГУ В УКРАЇНІ

Грошовий обіг – це рух коштів у внутрішньому обороті в готівковій і безготівковій формах, що обслуговують реалізацію товарів, а також нетоварні платежі та розрахунки в економіці.

Регулювання грошового обігу – сукупність заходів у сфері грошового обігу з метою забезпечення його стійкості, стримування інфляції, гнучкого забезпечення грошовою масою потреб економіки.

В організуванні та функціонуванні грошової системи в Україні важливу роль відіграє Національний банк України (НБУ), а також Верховна Рада України.

Основи організування грошового обігу в Україні закладено в Конституції України та в законах України «Про Національний банк України», «Про платіжні системи та переказ грошей в Україні» [1, 2].

Грошово-кредитну політику (ГКП) відповідно до ЗУ «Про Національний банк України» слід розглядати як систему заходів із регулювання грошового обігу та кредиту, які спрямовані на економічне зростання, стримування інфляції, забезпечення стабільності грошової одиниці України, забезпечення зайнятості населення, регулювання платіжного балансу з метою збалансування і задоволення суспільного попиту на гроші [1]. Метою ГКП є забезпечення стабільності грошей, тобто оптимальної рівноваги між попитом і пропозицією грошей.

Питання регулювання грошового обігу аналізувалися у працях Т. А. Латковської, М. І. Савлука, та інших. [4, 5]

Проте діяльність НБУ по регулюванню грошової маси в сучасних умовах розвитку банківських правовідносин з метою визначення шляхів удосконалення правових заходів потребує дослідження.

Основними завданнями регулювання грошового обігу в Україні є: а) забезпечення чіткого розмежування повноважень і відповідальності в сфері грошового обігу між органами держави; б) юридичне забезпечення повноти прав та обов'язків органів державного управління щодо регулювання і контролювання грошового обігу в країні; в) підтримання необхідного темпу зростання грошової маси в обігу і ефективного співвідношення між готівковим і безготівковим грошовим обігом з метою ефективного функціонування економіки країни.

Регулювання НБУ грошового обігу в Україні здійснюється відповідно до розділу V (статті 32-39) ЗУ «Про НБУ» [1].

За НБУ закріплено монопольне право здійснення національної валюти та організація її в обігу. Йому належить не тільки виняткове право введення в обіг (емісії) гривні і розмінної монети, організування їх обігу, а й вилучення з обігу.

Стабільність грошового обігу залежить насамперед від економічного стану. Запорукою збалансування процесів розширеного відтворення в економіці є забезпечення стабільного грошового обігу. Більше того, він активно впливає на стан і розвиток економіки. Там же, де виникли диспропорції у відтворювальному процесі, де спостерігається падіння виробництва ВНД, а держава не може збалансувати надходження та видатки, грошовий обіг порушується інфляційними процесами [3].

НБУ визначає офіційний валютний (обмінний) курс гривні, виходячи з валютного (обмінного) курсу, що діяв напередодні прощення грошової реформи, та курсу обміну українського карбованця на гривню. Офіційний валютний (обмінний) курс гривні діє з 2 вересня 1996 року і встановлюється і НБУ. Офіційне співвідношення між гривнею і золотом або іншими дорогоцінними металами не встановлюється.

Курс гривні відносно іноземних валют підтримується НБУ шляхом використання золотовалютного резерву, купівлі і продажу цінних паперів, встановлення зміни плати за кредити та застосування інших інструментів їх регулювання грошової маси в обігу.

Право встановлювати умови та порядок конвертації гривні на іноземну валюту належить Національному банку України.

На сучасному етапі розвитку економічний стан в Україні є порушеним, тому НБУ повинен підвищити рівень ефективності регулювання грошового обігу, запровадити такі заходи, які забезпечуватимуть стабільний розвиток економіки країни, знизити рівень інфляції, та забезпечити стійкість курсу гривні відносно іноземних валют, що є запорукою підвищення добробуту населення України.

1. ЗУ «Про Національний банк України» №679-XIV від 20.05.1999 р. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.; 2. ЗУ «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» №2346-III від 05.04.2001 р. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.; 3. ЗУ «Про банки і банківську діяльність» № 2121-III від 07.12.2000 р. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.; 4. Латковська Т. А. Актуальні питання розвитку банківської системи України на сучасному етапі / Т. А. Латковська // Науковий вісник Буковинської державної фінансової академії. – 2006. – Вип. 7. – С. 84-89. 5. Савлук М. І. Грошово-кредитна політика Національного банку України та оцінка її ефективності / М.І.Савлук // Вісник Національного банку України. - 1999. - №1. - С.3-7.

ПОКРАЩЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ЗА ДОПОМОГОЮ КЛАСТЕРНОГО ПІДХОДУ

У наш час банківська система функціонує не досить ефективно. Україна відстає від багатьох інших держав щодо забезпечення банківськими послугами окремих регіонів. Для українських банків існують такі проблеми як відсутність інтересу з боку іноземних фінансово-кредитних інститутів, а якщо відбувається падіння на одному з географічних ринків, відповідно швидко знизиться ліквідність і на інших ринках, незважаючи на рівень зв'язків між цими ринками. Такі зміни в зовнішньому середовищі вражають фінансову систему України. Розвиток територіальних виробничих кластерів буде одним з напрямів, який дасть змогу підвищити конкурентоспроможність України.

Кластерні об'єднання - на сьогоднішній день є однією з найефективніших форм організації інноваційних процесів, які скорочують свої витрати завдяки спільній технологічній кооперації компаній [1].

Кластери – це сконцентровані за географічною ознакою групи взаємозалежних компаній, спеціалізованих постачальників, постачальників послуг, фірм у споріднених галузях, а також пов'язаних з їх діяльністю організацій (промислових компаній, вищих навчальних закладів, технопарків і бізнес-інкубаторів, науково-дослідницьких центрів і лабораторій, банківських і небанківських кредитних установ, інвестиційно-інноваційних компаній, венчурних фондів, органів державного управління, громадських організацій тощо) у певних областях, що конкурують, але при цьому ведуть спільну роботу [2].

Тобто за допомогою кластеру можна підвищити конкурентоспроможність його членів за рахунок комерційного й некомерційного співробітництва, наукових досліджень та інновацій.

Як правило, кластери направлені на досягнення таких цілей:

- ✓ впровадження нових технологій, які підвищують конкурентоспроможності учасників;
- ✓ правильні підходи в логістиці, інформаційних технологіях, менеджменті дозволять знизити витрати і підвищать ефективність наукомістких послуг;
- ✓ забезпечення зайнятості в умовах реформування великих підприємств.

Сьогодні на етапі розвитку економіки України 2012-2020 рркластери

можуть бути ефективним інструментом інтенсифікації розвитку вітчизняного підприємництва і підсилення ринкових позицій суб'єктів економічної діяльності.

Банк в співпраці з підприємницьким кластером знаходить постійних клієнтів та отримує надійного партнера з великим фінансовими потоками. При здійсненні кредитування суб'єктів бізнесу, які входять до підприємницького кластера, банку легше оцінювати діяльність цих позичальників, а саме:

- ✓ банк постійно відслідковує фінансові потоки суб'єктів малого бізнесу, які входять до кластера;
- ✓ співпрацюючи з великим підприємством, банк постійно отримує інформацію про його фінансовий стан;
- ✓ менеджерам банку легше оцінювати діяльність суб'єктів малого бізнесу, які постійно співпрацюють з ними, а інформація, яку надаватимуть суб'єкти малого бізнесу, стає прозорішою, що, у свою чергу, знижує для банку ризик неповернення кредиту [3].

Наявність кластерів дозволить національним галузям розвивати і підтримувати свої конкурентні переваги, забезпечать зростання внутрішнього ринку, що дасть змогу просунути свої товари і послуги на міжнародні ринки. Банки зможуть одержати надійного партнера, та надійні операції з суб'єктами малого бізнесу якщо будуть співпрацювати з підприємницькими кластерами.

На сьогоднішній день застосування кластерного підходу в Україні є необхідною умовою для того, щоб банки могли зберегти власні конкурентні переваги на ринку. Саме кластери можуть бути таким імпульсом. Тому потрібно здійснювати програми інноваційного розвитку країни, створити ефективну кластерну модель економічного розвитку, розробити систему показників ефективності діяльності кластерів, здійснювати обмін із зарубіжними кластерами для посилення конкурентоспроможності, створювати банківські системи та сприяти їх розвитку як учасників кластерних систем.

1. Семенова Г. А. Національний кластер – новий шлях для прискорення економічного та інноваційного зростання України / Г. А. Семенова, О. С. Богма // Вісник економічної науки України. – 2006. – № 1 (9). – С. 127–133. 2. Портер М. Конкуренція. – М: Видавничий дім "Вільямс", 2005. – 608 с. 3. Біломістний О. М. Кластер як форма взаємодії підприємств і банку // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. - 2011. - № 1 (10). - С. 95-97.

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Ринок страхових послуг - це складова фінансового ринку, яка є системою правових та організаційних заходів із реалізації страхового продукту. Він є одним з необхідних елементів ринкової інфраструктури, через який відбувається перерозподіл ризиків і грошових потоків. Страховий ринок на сьогодні є найрозвинутішим сектором небанківських фінансових послуг України, акумулює значно більше половини загального обсягу активів цього сектору. Страхова послуга, як і інші послуги, є продуктом цілеспрямованої діяльності страхових компаній, що пропонується на страховому ринку на умовах еквівалентного обміну з метою отримання прибутку[1].

Світовий ринок страхових послуг характеризується стійким зростанням, зміною географічної структури, різною динамікою розвитку.

Одним із основних показників розвитку страхового ринку будь-якої країни є зібрані страхові премії. Лідером за цим показником є Швейцарія (5484,7 дол. США). Далі йдуть Великобританія (4967,5 дол. США), США (3864,7 дол. США) і Японія (3734,5 дол. США) – ці країни мають дуже високий показник страхових премій на одного громадянина[4].

Через політичну нестабільність, низькі показники конкурентоспроможності страхових компаній України, слабкі зовнішньоекономічні зв'язки у сфері страхування стримується подальший розвиток страхового ринку.

Національний страховий ринок на сучасному етапі розвивається за таких умов як:

- ✓ підвищення зацікавленості юридичних та фізичних осіб у захисті своїх майнових інтересів;
- ✓ розвитку ринку фінансових послуг;
- ✓ формування національної системи іпотечного кредитування;
- ✓ запровадження системи недержавного пенсійного забезпечення.

Світова практика диктує поділ страхового ринку на два великих сегмента: страхування життя (life) та загальні види страхування (non life). Це зумовлене інвестиційними інтересами страхувальників, оскільки перша група (life) надає можливість нагромадження та капіталізації страхових внесків, а друга (nonlife) – обслуговує потреби виключно у страховому захисті, не торкаючись інвестиційних інтересів страхувальників [3].

Глобалізаційні процеси, які відбуваються на світовому фінансовому ринку, зумовлюють залучення іноземних страховиків на вітчизняний страховий ринок. Це сприятиме посиленню конкуренції між страховиками, а також поглинання національних компаній.

В таблиці 1 наведемо переваги та недоліки присутності іноземного капіталу на страховому ринку України.

Таблиця 1

Сильні та слабкі сторони присутності іноземного капіталу на національному ринку

Сильні сторони	Слабкі сторони
- поліпшиться якість обслуговування у сфері страхування	- знизиться можливість розвитку страхової справи національними страховиками
- з'являться нові страхові та інформаційні технології	- іноземні страховик будуть домінувати на внутрішньому ринку
- призведе до припливу іноземного капіталу	- можливість відтоку капіталу в результаті діяльності іноземних страховиків
- акумуляція національних заощаджень	- можливість відтоку капіталу за кордон через перестрахування

Щодо прогнозів ситуації на страховому ринку, то в 2013–2015 роках прогнозується поступове відновлення зростання української економіки. Найбільші перспективи розвитку матимуть види страхування, які орієнтовані на фізичних осіб: КАСКО, страхування майна фізичних осіб, страхування від нещасних випадків. Страхування фізичних осіб ростиме більш швидкими темпами в порівнянні зі страхуванням в корпоративному секторі, за винятком добровільного медичного страхування. Слабші страхові компанії покинуть страхові арени. Після цього відбудеться перерозподіл ринку між більш сильними і надійними страховальниками [2].

Знадобляться великі зусилля для адаптації національних страхових продуктів до вимог страхового ринку, підвищення їхніх параметрів до конкурентоспроможності.

1. *Базилевич В.Д., Базилевич К.С. Страхова справа: Монографія. – 6-те вид. – К.: Знання, 2008. – 351 с*
2. *Коваль В.В. Перспективи розвитку страхового ринку в Україні [Електронний ресурс] / В.В.Коваль, В.М. Бондаренко. – Режим доступу : <http://intkonf.org/>*
3. *Світовий ринок, його структура та ключові характеристики [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.info-library.com.ua/books-text-7242.html>*
4. *Лебединська Л.В. Фактори забезпечення стійкості страхових компаній в глобальному середовищі / Л.В.Лебединська, Л.М. Ремньова // Фінанси. Банківська справа.-2011.-№1.-С.113-120*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЛІКВІДНОСТІ БАНКІВ ЗАПОРУКА СТАБІЛЬНОЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

На даний момент для економіки України особливо актуальною є проблема забезпечення фінансової стійкості банків. Внаслідок подій, що відбуваються на території України можна зауважити, що банки неспроможні в повній мірі виконувати свої зобов'язання.

Банківська ліквідність відіграє життєво важливу роль як у діяльності окремого банку, так і у фінансовій системі держави. Від неї залежить якість та повнота надання послуг клієнтам. Неліквідний банк не може виконувати свої функції і проводити операції з обслуговування клієнтів, його рейтинг знижується, що значно ускладнює запозичення коштів із зовнішніх джерел. Внаслідок чого втрачає потенційний прибуток.

Поняття «ліквідність банку» досліджували такі вітчизняні та зарубіжні вчені: А.О.Єпіфанов, Н.Г.Маслак, Криклій О.А., В.І.Міщенко [1], А. Мороз, Д. Олійник, М. Савлук, Л. Примостка, І. Волошин, Т. Іванова та інші. Тому вирішення проблем ліквідності повинно мати найвищий пріоритет у роботі банку, а моніторинг ліквідності та вживання відповідних заходів щодо підтримання достатнього рівня ліквідності є неодмінною умовою самозбереження та виживання кожного банку і запорука стабільності функціонування всієї банківської системи загалом.

Для більшості банків потреба в ліквідних коштах виникає з таких причин: - зняття коштів з депозитів, або навпаки, їх надмірність; - заявки на отримання нових кредитів від платоспроможних клієнтів; - погашення раніше наданих кредитів [1].

Для банківських установ України питання ефективного управління ліквідністю є на сьогодні одним з найбільш актуальних. Такі фактори, як відсутність достатньої кількості платоспроможних позичальників, альтернативних кредитуванню напрямів інвестування коштів, недостатній рівень довіри населення до банківської системи, ставлять перед українськими банками надзвичайно складні завдання.

Як відомо, з метою захисту інтересів клієнтів та забезпечення фінансової надійності банків Національний банк України встановлює для всіх комерційних банків економічні нормативи. Серед них є і нормативи ліквідності, виконання яких покликане забезпечити достатню ліквідність комерційних банків, допомагає проаналізувати здатність комерційного банку виконувати свої зобов'язання, а в динаміці – ще й оцінити тенденції змін ліквідності банку (Табл.1) [2].

**Нормативні значення та динаміка основних показників
ліквідності банків**

Види ліквідності	Нормативне значення	2010 р	2011 р.	2012 р.	2013 р.
Миттєва ліквідність	20	55,64	58,43	57,38	56,09
Поточна ліквідність	40	81,11	73,33	84,30	86,95
Короткострокова ліквідність	60	91,73	93,97	90,37	87,53

Як свідчать дані таблиці показники короткострокової ліквідності впродовж 2010 – 2013 років знижуються, хоча всі інші залишаються на відносно стабільному рівні.

Разом з тим, як свідчать дані статистичної звітності ВВП в I кварталі знизився на 1,1%, у II кварталі – на 4,6% до відповідного періоду попереднього року. Зниження обсягів промислового виробництва у січні-липні становило 5,8% порівняно із відповідним періодом минулого року.

Дефіцит зведеного платіжного балансу за січень-липень 2014 року становив 4,5 млрд. дол. США, у тому числі поточного рахунку – 2,3 млрд. дол. США, фінансового та капітального рахунку – 2,2 млрд. дол. США.

Упродовж січня-серпня 2014 року гривня подешевшала до долара США за безготівковими операціями на 66,9%, а за операціями з продажу населенню готівкового долара США – на 65,5%. Реальний ефективний обмінний курс гривні знизився у січні-липні на 24,0% порівняно з початком року [3].

З метою регулювання ліквідності банків та здійснення зваженої монетарної політики доцільно з урахуванням поточної ситуації на грошовому ринку застосовувати: 1) операції з рефінансування (постійно діюча лінія рефінансування для надання банкам кредитів овернайт, кредити рефінансування); 2) операції репо (операції прямого репо, операції зворотного репо); 3) операції з власними борговими зобов'язаннями (депозитні сертифікати овернайт та строком до 90 днів) [4].

1. Мороз А.М. Банківські операції: Підручник.- 2-ге вид., випр. I доп./ А.М. Мороз, М.І. Савлук, М.Ф. Пуховкіна та ін.; за ред. д-ра екон. наук, проф. А.М. Мороза. - К.: КНЕУ, 2002.- 476с. 2. Офіційний сайт незалежної асоціації банків України – Режим доступу: http://www.nabu.com.ua/ukr/press_centra/news/91982 3. Рішення від 11 вересня 2014 року №27 м.Київ «Про стан виконання основних засад грошово-кредитної політики на 2014 рік та її вплив на соціально-економічний розвиток України». 4. Положення про регулювання Національним банком України ліквідності банків України // Постанова НБУ від 30.04.2009 р. № 259.

ВЕНЧУРНИЙ КАПІТАЛ В УКРАЇНІ ЯК ДЖЕРЕЛО ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ

Міжнародна практика показує, що в сучасних умовах досягнення економічної стабільності держави, підтримка високого рівня її конкурентоспроможності на світовому ринку більшою мірою залежить від розвитку інноваційних процесів в даній країні. Ефективне функціонування інноваційних процесів потребує великих фінансових витрат, які далеко не завжди можуть бути виправданими й характеризуються високим ризиком. Тому фінансувати компанії, які базуються на нових технологіях та запроваджують ризиковані інноваційні проекти, за допомогою традиційного капіталу неможливо. Найбільш доцільним для таких проектів є таке унікальне джерело інвестиційних ресурсів як венчурний капітал. Актуальність даного питання і полягає в необхідності вивчення та аналізу венчурного капіталу як перспективного джерела фінансування підприємств, що покладають свій успіх на високі технології, як ті що забезпечують ряд невичерпних конкурентних переваг.

Найчастіше венчурний капітал трактують як капітал, який інвестується для фінансування ризикованих інноваційних проектів, науково-дослідних робіт, розвитку високих технологій, а також створення нових чи розширення вже існуючих підприємств з метою отримання високих прибутків.

Венчурний капітал в світі і в Україні представлений двома секторами: формальним (венчурні фонди) і неформальним (приватні інвестори).

Приватні інвестори, або, як їх ще називають «бізнес-ангели», виступають основними інвесторами на початкових стадіях реалізації інвестиційних проектів із створенням нового підприємства. Зазвичай бізнес-ангели крім інвестицій вкладають в реалізацію проекту власні знання, управлінські навички, ділові зв'язки та приймають активну участь в управлінні підприємством [3]. В нашій державі існує об'єднання приватних інвесторів – Асоціація приватних інвесторів України, що була заснована в 2006 році, проте інформація щодо поточної діяльності, кількості членів та щорічні розміри інвестицій в проекти відсутня, що свідчить про невисокий рівень реальної активності цього об'єднання [4].

Під венчурними фондами зазвичай розуміють фінансових посередників ринку, що об'єднують капітал учасників фонду та вкладають

їх у новостворені приватні підприємства на реалізацію інвестиційних проектів[1]. В Україні до створення венчурних фондів резидентами стало прийняття в 2001 році Закону України «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)». Так за даними Української асоціації інвестиційного бізнесу, в 2004-2010 рр., кількість венчурних фондів зросла в 13,9 разів, а величина чистих активів в 63,1 рази, темпи росту цих показників уповільнились більш ніж в 2 рази за вказаний період, найбільше уповільнення спостерігалось після всесвітньої фінансової кризи в 2008 р. [5].

Незважаючи на всі позитивні аспекти венчурного підприємництва є низка чинників, що негативно впливають на його діяльність в Україні: відсутність ринку вільного приватного капіталу; фінансово спроможні приватні інвестори нині віддають перевагу вкладанню коштів у менш ризикові й більш дохідні сфери капіталовкладення (торгівля, енергетика, будівництво тощо); відсутність професійних кадрів і досвіду державних установ у сфері венчурної діяльності [2].

Отже, аби стимулювати потоки венчурного капіталу, як вітчизняного так і іноземного походження, необхідно насамперед виділити кошти на фінансування науково-дослідницького сектору країни, заповнити нішу фахівців у сфері венчурного бізнесу, які володіють технологіями виявлення та оцінки інноваційних проектів та вміють забезпечити стабільне фінансування в період ранньої стадії розвитку проектів, відредагувати нормативно-правову базу, яка б чітко регулювала відносини щодо використання наукових відкриттів.

Незважаючи на зазначені негативні моменти, в Україні при стабільному розвитку фінансового ринку та економіки в цілому є підстави сподіватися на успіх. Насамперед, через наявність галузей, що мають потенціал росту й велику кількість перспективних проектів, які потребують фінансування і є потенційно вигідними для венчурного інвестора.

1. Дюгованець О.М. Особливості венчурного інвестування в Україні / О.М. Дюгованець // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2011. – Спецвипуск 33, частина 2. – С. 70-73.; 2. Сухоребська О.Я. Ринок венчурних інститутів спільного інвестування в Україні: стан та перспективи розвитку / О.Я. Сухоребська // Наук вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.3. – С. 260–263.; 3. Ульяницька О.В. Бізнес-ангели як альтернативна форма фінансування підприємницького сектору в Україні / О.В. Ульяницька, Т.В. Ярошенко // Механізм регулювання економіки. – 2009. – № 2. – С. 72–79.; 4. Сайт Асоціації приватних інвесторів України. – Режим доступу до сайту: <http://www.uaban.org/about.html>; 5. Сайт Української асоціації інвестиційного бізнесу. – Режим доступу до сайту: http://www.uaib.com.ua/rankings_vench/vench_vcha.html.

БАНКІВСЬКИЙ НАГЛЯД: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА СУЧАСНИЙ СТАН В УКРАЇНІ

У сучасному суспільстві економіка будь-якої країни тримається на банківській системі, без якої неможлива діяльність усіх учасників ринку як єдиного цілого. Для того, щоб банківська система працювала ефективно та була конкурентоспроможною у наданні фінансових послуг відповідно до потреб ринку, потрібно розвивати та забезпечувати банківський нагляд.

У різних країнах використовується різна структура нагляду за банківською діяльністю, діє своя система правових актів, які регламентують різні аспекти банківської діяльності, що обумовлено особливостями їхнього історичного розвитку, а також впливом різноманітних політико-економічних чинників. У західноєвропейських країнах система контролю за діяльністю банків має чітку та централізовану структуру. У цих країнах велика увага приділяється безвиїзному нагляду, хоча варто зазначити, що структура нагляду за банками в країнах-членах ЄС відрізняється. З усіх держав ЄС лише в Данії та Люксембурзі центральні банки не здійснюють банківського нагляду. Строгою є система контролю за діяльністю банків у Бельгії, де перевірка банківської діяльності виконується спеціально визначеними інспекторами, які закріплені за кожним банком [4]. Банківський нагляд у США відбувається за моделлю «двох вершків», що передбачає здійснення нагляду центральним банком разом з іншим державним органом. Нагляд за діяльністю банків здійснює Федеральна резервна система та Федеральна корпорація по страхуванню депозитів. Така модель використовується також у Франції, Італії, Німеччині та Японії. Зокрема, в Японії основними органами банківського нагляду та контролю є Бюро банків при міністерстві фінансів та Банк Японії [4; 6].

В Україні використовується секторна модель організування банківського регулювання та нагляду, яка передбачає здійснення нагляду одним органом - Національним банком України (НБУ) відповідно до Закону України «Про Національний банк України» [1], Закону України «Про банки і банківську діяльність» [2]. Ефективний банківський нагляд НБУ здійснює за допомогою дистанційного (безвиїзного) та виїзного інспекційного нагляду [3, с. 64].

Загалом у світовій банківській практиці спостерігається тенденція до поступової уніфікації системи банківського нагляду та регулювання,

елементи якого можуть бути впровадженні і в Україні. Ця тенденція пов'язана з діяльністю Базельського комітету з питань банківського нагляду [5], основним завдання якого є впровадження високих та єдиних стандартів банківського нагляду.

Враховуючи міжнародні стандарти, в Україні доцільно було б впровадити консолідований нагляд на основі оцінювання всіх істотних ризиків банку та якості управління ними у масштабах банківської групи. Не менш важливо забезпечити прозорість діяльності банків, розкриття правдивої інформації про фінансовий стан, рівень ризику та наявні проблеми. А зважаючи на те, що в Україні, на відміну від країн ЄС, посади вищих посадових осіб НБУ не є належним чином захищені від політичного тиску через існування відповідних законодавчих інструментів, - це потребує вдосконалення [6, с. 280]. Крім того, на сьогоднішній день все більшої актуальності набуває питання про виведення банківського нагляду в Україні з-під компетенції НБУ. Актуальним залишається питання про впровадження вимог Базельського комітету [5] з метою оновлення системи банківського нагляду, що матиме на меті запобігти появі сумнівних фінансових установ та укріпити інтереси вкладників. На сьогодні Центральні банки Канади, Швейцарії, Польщі готові надати технічну допомогу НБУ у реалізації цього завдання.

Отже, банківський нагляд має динамічно реагувати на всі зміни на фінансовому ринку, враховуючи і нові тенденції. А врахування світового досвіду допоможе виробити в Україні більш гнучку систему банківського нагляду, яка сприятиме фінансовій стабільності в державі.

1. Закон України «Про Національний банк України» № 679-XIV від 20.05.1999 р. : поточна редакція від 11.07.2014 р. / [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/679-14>. 2. Закон України «Про банки і банківську діяльність» № 2121-III від 07.12.2000 : поточна редакція від 02.08.2014 / [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>. 3. Златіна Н. Організація здійснення банківського нагляду в Україні та його правове регулювання / Н. Златіна // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. – 2012. - №91. – С. 63-66. 4. Жежерун Ю. В. Зарубіжний досвід забезпечення безпеки банківської діяльності [Електронний ресурс] / Ю. В. Жежерун // Актуальні питання фінансової безпеки держави. – 2014р. - Режим доступу: http://univd.edu.ua/general/publishing/konf/finbezpeka/37_zhezherun.pdf. 5. Офіційний сайт Базельського комітету з питань банківського нагляду / [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.bis.org/bcbs/index.htm>. 6. Романик О. Р. Вдосконалення банківського нагляду і регулювання діяльності вітчизняних банків відповідно до міжнародних стандартів / О. Р. Романик // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.17. – С. 278-284.

СТАН ДЕФІЦИТУ БЮДЖЕТУ В УКРАЇНІ, ЙОГО ОЦІНКА

У сучасній світовій економіці центральне місце належить бюджету, який є найважливішим інструментом у фінансовій системі кожної країни та невід'ємним елементом ринкових відносин. Питання бюджетного дефіциту набуває особливої актуальності, оскільки являється складним і водночас досить поширеним явищем в економіці кожної держави.

Відповідно до Бюджетного кодексу України дефіцит бюджету – це перевищення видатків бюджету над його доходами (з урахуванням різниці між наданням кредитів з бюджету та повернення кредитів до бюджету)[1].

Для будь якої держави дефіцит бюджету являється небажаним і часто негативним явищем у соціально-економічних процесах суспільства. Зростання бюджетного дефіциту спричиняє посилення інфляційних процесів, кризи державних фінансів, грошової системи, гальмує економічне зростання держави та зростання диференціації в доходах. В Україні формування бюджету з дефіцитом зумовлюється тим, що тут існує велика потреба у проведенні негайних реформ у багатьох сферах життєдіяльності держави, фінансуванні розвитку інфраструктури, підвищенні якості адміністративних і соціальних послуг. Головна причина бюджетного дефіциту є надмірно роздута бюджетна сфера, яка дісталась від адміністративно-командної системи, а головне - в Україні є низький рівень ВВП на душу населення [3].

Згідно закону «Про державний бюджет України на 2014 рік», доходи у держбюджеті становлять 392,6 млрд.грн, а обсяг видатків та надання кредитів - 471,3 млрд грн. Граничний обсяг дефіциту запланований на рівні 71,6 млрд грн., що становить близько 4,3% ВВП[2]. Слід пам'ятати, що рекомендований МВФ показник граничної частки бюджетного дефіциту повинен становити 3%ВВП. На сьогодні дефіцит державного бюджету України в січні-липні 2014 року становив 32,788 млрдгрн. Незважаючи на дефіцит бюджету, держава може нормально існувати та виконувати свої функції [4].

Теоретично уникнути дефіциту досить просто – скоротити або збільшити видатки. Однак, на практиці – це зробити досить важко. Скорочення видатків бюджету в Україні практично неможливе, оскільки за умов існуючого рівня ВВП і низького рівня індивідуальних доходів населення зменшити видатки на соціальну сферу та інші цілі просто нереально[3]. Тому виникає потреба в пошуку ефективних

шляхів покриття і подолання дефіциту у бюджеті.

В умовах ринкових відносин бюджетний дефіцит може бути знижений за рахунок збільшення доходів держави, а також за рахунок внутрішніх і зовнішніх державних запозичень. У сучасних умовах уряд країни повинен приділяти більшу увагу збільшенню доходів держави шляхом:

- 1) подолання безробіття;
- 2) проведення оптимальної податкової політики в напрямку зменшення податкового тягаря і стимулювання ділової активності;
- 3) створення умов для здійснення підприємницької діяльності;
- 4) забезпечення фінансової підтримки малого та середнього підприємництва [5].

Актуальним для України є забезпечення цільового економного використання бюджетних ресурсів, скорочення бюджетних дотацій і видатків на управління державою. Не менш важливими є такі заходи як удосконалення приватизації державного житла та удосконалення інструментів залучення до інвестиційної сфери особистих заощаджень населення [4].

Таким чином, бюджетний дефіцит являється фінансовим явищем, яке характеризується у різних аспектах. Проте в Україні недостатньо розкрито науковий зміст бюджетного дефіциту та недостатньо сформовані джерела пошуку ефективних інструментів управління ним. Сучасна бюджетна політика України вимагає радикального реформування. Тому актуальними напрямками регулювання бюджетного дефіциту є визначення нових принципів у сфері державного бюджету, здійснення певних реформ, формування нової законної бази щодо доходів і витрат бюджету в Україні.

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010р. №2456-VI / [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>; 2. Закон України «Про державний бюджет України на 2014 рік» № 719-VII від 16.01.2014; поточна редакція від 13.09.2014 / [Електронний ресурс]. - Режим доступу:<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/719-18>; 3. Оченаш І.Л. Бюджетний дефіцит в Україні та способи його подолання/ І.Л.Оченаш// Формування ринкових відносин в Україні. – 2012.-№9(136). – С. 62-66; 4. Максимів Р.Д. Бюджетний дефіцит в Україні та шляхи його подолання / Р.Д.Максимів//Тенденції розвитку економіки у 2014 році:аналітичний та теоретико-методологічний аспекти. – 2014. –Част.1.- С.13-15;5. Терентьєва О.Ю.Дефіцит державного бюджету України та шляхи його подолання/О.Ю. Терентьєва//Вінницький торговельно-економічний інститут. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://www.rusnauka.com/14_ENXXI_2012/Economics/3_110597.doc.htm

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

В Україні наявність успішно працюючого фінансового сектору, зокрема банківського, є необхідною умовою створення ефективної ринкової економіки. Тому визначення проблем розвитку банківської системи та пошуки напрямів її удосконалення є досить актуальними в даний період.

Теоретичні та прикладні аспекти розвитку банківської системи України було досліджено такими відомими вітчизняними науковцями як: І. Алексєєв, О. Барановський, О. Вовчак, В. Міщенко, В. Стельмах та інші.

Метою дослідження є виявлення проблем функціонування банківської системи України та формування пропозицій шляхів їх розв'язання.

Сучасний етап розвитку банківської системи України характеризується загостренням міжбанківської конкуренції, що, в тому числі, обумовлено зростанням частки іноземного капіталу в банківському секторі України та укріпленням у ньому позицій закордонних фінансових груп. За оцінками експертів, банки з іноземним капіталом працюють в Україні більш ефективно, ніж банки виключно з місцевим капіталом [3].

Найбільш вагомими макроекономічними чинниками, котрі перешкоджають діяльності комерційних банків, в наш час залишається економічна нестабільність в країні, недосконалість податкового законодавства, а також високий ступінь ризику кредитного забезпечення реального сектора економіки.

Основні проблеми розвитку вітчизняної банківської системи можна поділити на зовнішні, які лежать поза її межами, і внутрішні, які обумовлені внутрішньо-банківськими особливостями їх функціонування в конкурентному середовищі.

До основних зовнішніх проблем, які спричиняють найбільший вплив на розвиток банківської системи, можна віднести: повільні темпи ринкових перетворень вітчизняної економіки; наявність макроекономічних диспропорцій, особливо значного дефіциту державного бюджету; нестійкий і недостатньо прозорий фінансовий стан значної кількості підприємств; недостатній розвиток фондового ринку, ринку нерухомості, а також відсутність ринку землі; низький рівень довіри з боку населення до

окремих банків, недостатній рівень захисту прав кредиторів і вкладників.

До проблем, притаманних самій банківській системі, можна віднести: недостатній рівень капіталізації та концентрації банківського капіталу, низький рівень корпоративного управління в банках, недостатній рівень управління банківськими ризиками, вузький спектр банківських послуг і продуктів, недостатній рівень прозорості діяльності та комунікацій з інвесторами і населенням тощо [1].

Відповідно до перелічених проблем, можна виділити основні напрями їх вирішення, і поділити на загальноекономічні та банківського спрямування.

Загальноекономічний напрям передбачає:

- структурну перебудову економіки з метою покращення фінансового стану підприємств та підвищення їх кредитоспроможності;
- скорочення рівня державних витрат, які поглинають значні обсяги емітованих коштів, не створюючи при цьому нову вартість;
- реформування податкової системи і зниження частки готівки в обігу.

Що стосується банківського напрямку, то його основна мета має полягати у вдосконаленні відповідних елементів організації кредитних відносин банків, а саме:

- підвищення ефективності кредитних операцій і покращення схеми надання позик;
- удосконалення діючого механізму рефінансування банків;
- вдосконалення відповідних аспектів фінансового менеджменту в банку і забезпечення впровадження сучасних систем управління фінансами підприємств.

Протягом останніх років відбувається активний процес інтеграції банківської системи України у світову фінансову систему на основі адаптації до єдиних загальновизнаних вимог функціонування та регулювання. Тому в нинішніх умовах стратегічним завданням Національного банку України є розбудова стійкої, ефективної, конкурентоспроможної банківської системи, яка б сприяла довгостроковому економічному зростанню країни та була здатна без загроз національним інтересам інтегруватися у світовий фінансовий простір [2].

1. Деревська О.Б. *Тенденції та перспективи розвитку банківської системи України* / О.Б. Деревська // *Вісник університету банківської справи Національного банку України*. - 2010. - №6. - С.26-31. 2. Колобов Ю.В. *Проблеми розвитку банківської системи України* / Ю.В. Колобов // *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*. - 2011.- № 3 (12). – С.165-169. 3. *Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>*

ВПЛИВ ІНФЛЯЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА РЕГУЛЮВАННЯ ГРОШОВОГО ОБІГУ В УКРАЇНІ

Інфляція – це тривале підвищення загального рівня цін і, як наслідок, зниження купівельної спроможності грошей [1, с. 8]. Інфляція негативно впливає на економіку країни, зокрема на грошовий обіг.

Грошовий обіг - це безперервний рух грошей у процесі виробництва, розподілу, обміну й споживання національного продукту [2, с. 21].

Забезпечення стійкості грошового обігу, його стабілізація мають важливе значення для товарно-ринкових відносин будь-якої держави. Адже, гроші виконують велику роль, роль посередництва. За допомогою грошей здійснюється обмін товарів, встановлюється зв'язок між споживачем та виробником, оцінюються затрати на виробництво продукції, відбувається розподіл між споживачами суспільного продукту. Якщо немає стійкості та збалансованості між кількістю грошей та товарною масою, що знаходяться в обігу, ринок втрачає нормальний ритм функціонування, рух товарів, матеріальних та трудових ресурсів набувають непередбачуваного характеру.

Політичні, економічні та соціальні проблеми, які постають перед Україною у 2014 році створюють значні ризики та невизначеність стосовно майбутнього розвитку фінансового сектору та економіки в цілому. Заходи щодо відновлення фінансової та макроекономічної стабільності в Україні, а також продовження проведення соціальних та економічних реформ в короткостроковому періоді можуть спричиняти збереження підвищеного інфляційного тиску. Проведення грошово-кредитної політики за таких умов впродовж найближчих років виходитиме з необхідності сприяння поступовому зниженню темпів інфляції, маючи на меті досягнення середньострокової інфляційної цілі до 2018 року. На шляху наближення до середньострокової інфляційної цілі Національним банком України передбачається така траєкторія приросту споживчих цін у річному вимірі: на кінець 2015 року - 9%, на кінець 2016 року - 7%, на кінець 2017 року - 5%. Досягненню середньострокової цілі сприятиме передбачений на другу половину 2015 року перехід до монетарного режиму інфляційного таргетування [3].

Інфляційне таргетування – це монетарний режим, який передбачає відповідальність центрального банку за дотримання проголошеного значення офіційного показника інфляції (таргету) протягом визначеного періоду часу. Відповідальність центрального банку зумовлена можливістю

використання усього переліку інструментів монетарної політики, у випадку загрози недотримання визначеного значення таргету [4].

За словами Голови НБУ Валерія Гонтаревої, перехід на інфляційне таргетування в Україні триватиме від 12 до 18 місяців.

Насамперед потрібно врахувати, що в Україні діє перехідна економіка з високим рівнем інфляції. За таких умов впровадження інфляційного таргетування має передбачати проходження двох етапів: 1) етап дезінфляції, спрямований на зниження інфляції до оптимального рівня; 2) етап цінової стабільності, метою якого є утримання інфляції на оптимальному рівні в майбутньому.

Досвід країн, які запровадили інфляційне таргетування в умовах високої інфляції, свідчить, що на першому етапі центральний банк встановлює інфляційні цілі, що відповідають встановленому дезінфляційному тренду, згідно з яким центральний банк знижує цільовий показник інфляції протягом певного перехідного періоду до оптимального рівня. Але для зниження рівня інфляції лише впровадження режиму інфляційного таргетування недостатньо, важливо перш за все забезпечити підвищення рівня керованості інфляційним процесом шляхом проведення необхідних змін у економічній, соціальній, фінансовій, та інших сферах національної економіки. Дивлячись на це, тривалість цього етапу буде залежати не тільки від поточного рівня інфляції та готовності суспільства і влади реалізувати стратегію інфляційного таргетування, але і від майбутніх змін в економіці.

1. Круш П. В. *Інфляція: суть, форми та її оцінка : Навч. посіб.* / П. В. Круш, О. В. Клименко. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 288 с.;
2. Зайцев О. В. *Гроші та кредит. Лекційне викладення. Навч. посіб.* / О.В. Зайцев. — Суми: Вид-во СумДУ, 2010. — 179 с.;
3. Рішення Ради Національного банку України «Основні засади грошово-кредитної політики на 2015 рік» №28 від 11. 09. 2014 року / [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://mail.document.ua/pro-osnovni-zasadi-groshovo-kreditnoyi-politiki-na-2015-rik-doc202951.html>;
4. Арбузов С. Г. *Банківська енциклопедія* / С. Г. Арбузов, Ю. В. Колобов, В. І. Міщенко, С. В. Науменкова. – К.: Центр наукових досліджень Національного банку України: Знання, 2011. – 504 с.

ДЕФІЦИТ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ І ЙОГО НАСЛІДКИ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ ДЕРЖАВИ

В умовах кризового спаду економіки керівництва держав для підтримання стабільного рівня життя населення часто змушені витратити більше коштів, ніж вони отримують. Це дозволяє зменшити тиск на найменш захищені верстви населення, уникнути проблем у різних сферах суспільного життя, однак призводить до виникнення дефіциту бюджету, який держава вимушена перекривати переважно за рахунок кредитних коштів. Дефіцит бюджету завжди несе й інші наслідки для економіки.

Отже, дефіцит бюджету – це перевищення видатків бюджету над його доходами. Теоретично, бюджет на будь-якому рівні управління державою повинен бути збалансованим. Однак через дію певних факторів (політичних, економічних тощо) доходи бюджету деколи не покривають всі його витрати [1, с.132].

Причинами виникнення державного бюджету в державі здебільшого є спад виробництва, занепад окремих галузей народного господарства, несвоєчасність проведення змін та реформ в економіці, застарілість технічного оснащення та інші об'єктивні та суб'єктивні фактори, що впливають на економічну та соціальну політику держави.

Загалом, науковці по-різному оцінюють вплив дефіциту бюджету на економіку держави. Деякі з них притримуються думки, що він не є деструктивним фактором, позаяк навіть дефіцитні видатки ведуть до збільшення добробуту населення держави, а також до збільшення інвестицій в реальний сектор економіки.

В той же час представники неокласичного напрямку зазначають, що такий підхід у майбутньому спровокує зростання податкового навантаження і лише перекладе проблему на плечі майбутнього покоління. Також зауважується, що фінансування державного дефіциту потребує залучення кредитів і проведення емісії грошей, що у кінцевому випадку призведе до проблем у грошово-кредитній сфері, викличе девальвацію національної валюти і збільшення державного боргу держави [2, с.175-176].

Вважається, що дефіцит бюджету за ринкової економіки корисний в умовах рецесії. Він веде до збільшення попиту за рахунок збільшення купівельної спроможності населення. А це, у свою чергу, дасть стимул для збільшення виробництва і скорочення безробіття. Однак в умовах

економічного піднесення дефіцит бюджету недоцільний, позаяк призведе до зростання інфляції. Виходячи з цього, можна зауважити, що дефіцит бюджету років спаду виробництва повинен перекриватися показниками профіциту бюджету у роки економічного зростання. Тобто створюється певний цикл із чергуванням періодів дефіциту і профіциту державного бюджету.

Сам же рівень бюджетного дефіциту розглядається як один з найважливіших показників фінансової безпеки будь-якої держави. Є різні підходи до його граничного розміру. Так, до прикладу, Маастрихтський договір ставить до учасників Єврозони зокрема й умову максимуму дефіциту держбюджету у розмірі 3% від ВВП. У світі ж середня величина цього показника близько 4,5% від ВВП [2, с.175].

В Україні, згідно із заявою Міністерства фінансів, у 2014 році дефіцит бюджету закладався на рівні 2,7% від ВВП [3]. Основними причинами його поглиблення є:

- нераціональна структура бюджетних видатків;
- слабка ефективність виробництва, яка веде до зменшення обсягів ВВП;
- наявність великої частки тіньового сектора економіки;
- недосконалість і нестабільність вітчизняного законодавства.

Ці та інші причини ведуть не лише до виникнення дефіциту бюджету, а й до дестабілізації економіки України в цілому, збільшення інфляції та зниження добробуту населення [2, с.174]

Отож, держава зобов'язана регулювати дефіциту бюджету на усіх рівнях. Так, він не є суто негативним явищем, але відсутність контролю з боку держави може призвести до вкрай негативних економічних процесів, і в кінцевому підсумку навіть до дефолту країни.

1. *Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 року — №2456 — IV.*
2. *Романенко О.Р. Фінанси: Підручник. — К.: Центр навчальної літератури, 2006. — 312 с.*
3. *Уряд схвалив бюджет-2014 із дефіцитом у 2,7% від ВВП, - Мінфін// IPress.ua: мережевий журн. 11.09.2013. URL: http://ipress.ua/news/uryad_shvalyv_byudzheth2014_iz_defitsytom_u_27_vvp_minfin_27949.html*

ВПЛИВ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ НА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНУ БАЗУ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ УСУНЕННЯ

Тіньової економіка властива економічним системам багатьох країн світу.

В Україні основними причинами виникнення і розвитку тінізації економіки можуть бути:

- 1) незадовільний стан існуючого господарського законодавства;
- 2) недоліки правової та економічної політики;
- 3) втрата державою важелів ефективного регулювання економічних процесів [1].

Ці та інші причини тінізації економічних процесів негативно впливають на соціально-економічний розвиток країни. Можна виділити як економічні так і соціальні фактори розширення масштабів тінізації економіки. Це:

- 1) занадто високий рівень податків та складний механізм їх обчислення, прагнення підприємців до одержання надприбутків, зв'язок бізнесу з кримінальними структурами та непрозорість отримання доходів;
- 2) низький рівень життя населення, безробіття та нерівномірний розподіл ВВП в соціальній сфері тощо [2].

Серед державних чинників можна назвати зацікавленість деяких представників державних структур в існуванні тіньової економіки та одержанні нелегальних доходів.

За розрахунками Державної служби статистики рівень тінізації економіки України становить в середньому від 15 до 18 % ВВП у 2013 році.

За рейтинговими показниками економічного стану України можна підсумувати наступне:

1. За даними останнього звіту Всесвітнього економічного форуму про глобальну конкурентоспроможність у 2012-2013 роках, Україна серед 144 країн посіла 73-є місце.

2. У Індексі економічної свободи 2013 Україна посіла 161 місце і опинилася у «зоні» деспотичних країн.

4. В Індексі сприйняття корупції експерти опустили Україну на 144 сходинку зі 174 можливих позицій [3].

При цьому виокремлюються конкретні негативні наслідки впливу тіньової економіки на якісний рівень життя населення, а саме, несправедливий розподіл національного доходу, криміналізація

суспільства, недовіра до органів державної влади, дискримінація суб'єктів господарської діяльності, скорочення податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів, нелегальний експорт капіталів та зменшення обсягів інвестицій в економіку, залежність від іноземних позичок, втрата промислового та інтелектуального потенціалу нації [4].

Назвавши основні соціально-економічні причини та наслідки тінізації економіки України, можна сказати, що для подолання і ліквідації причин та передумов виникнення тіньових процесів в Україні необхідно визначити основні пріоритети її економічної стратегії, а саме:

- 1) створити сприятливі умови для розвитку підприємництва;
- 2) стимулювати інвестиційну діяльність;
- 3) розробити заходи по вдосконаленню монетарної політики держави;
- 4) знизити рівень податкового навантаження та спростити механізм їх обчислення;
- 5) розробити ефективні заходи для боротьби з корупцією [5].

Отже, в кожній сфері прояву тіньової економіки потрібно шукати різні шляхи детінізації, адже специфічність кожної галузі не дає все звести під стандартне трактування. Так, сферу підприємництва необхідно легалізувати за рахунок удосконалення системи оподаткування, здійснювати прозоріші розподіли спеціальних дозволів і ліцензій на здійснення діяльності, у виплаті заробітної плати працівникам – ліквідувати диспропорції в оплаті праці та ввести диференціацію оподаткування. Тобто необхідно створити фінансові умови для легалізації тіньового сектора та усунення державних корумпованих структур на всіх рівнях влади.

1. Предборський В.А. Тіньова економіка як загроза національній безпеці / В.А. Предборський // Формування ринкових відносин в Україні. – 2010. – №9(52). – С.14–18; 2. Озерський І.В. Тіньовий сегмент економіки / І.В. Озерський // Економіка. Фінанси. Право. – 2010. – №1. – С.28–31; 3. Предборський В.А. Тінізаційний аспект / В.А. Предборський // Формування ринкових відносин в Україні. – 2013. – №6(73). – С.26–30; 4. Варналій З.С. Шляхи детінізації економіки України та її особливості / З.С. Варналій // Банківська справа. – 2009. – №2. – С.56–57; 5. Дяченко Я.Я. Детінізація економіки у системі макроекономічного регулювання / Я.Я. Дяченко // Фінанси України. – 2011. – №2. – С.68–77.

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ В УКРАЇНІ

Внаслідок інтенсивного розвитку міжнародних фінансових ринків у світі поширювалось використання різноманітних фінансових інструментів, що сприяло удосконаленню міжнародних стандартів бухгалтерського обліку цих інструментів. Український фінансовий ринок ще дуже молодий, а тому деякі фінансові інструменти лише починають розвиватись або ще не застосовуються в Україні. Внаслідок цього характерною для нього є недостатня визначеність аспектів визнання, оцінки та відображення операцій з фінансовими інструментами в обліку.

Для реалізації намірів України інтегруватися в європейські економічні структури необхідно привести внутрішнє законодавство України, у тому числі нормативні акти з питання методології обліку фінансових інструментів, у відповідність із нормами і правилами міжнародної практики. Проте на шляху впровадження міжнародних стандартів в Україні виникає багато проблем, оскільки вони не враховують особливості розвитку економіки країни [1].

Однією із найвагоміших проблем є процес визначення та розкриття інформації щодо справедливої вартості фінансових інструментів. Це пов'язано з тим, що в Україні недостатньо налагоджена діяльність бірж, де відбувалося б котирування фінансових інструментів різної природи [2].

Крім цього, навіть в міжнародній практиці немає однозначного розуміння поняття справедливої вартості. Тому, з одного боку, використання справедливої вартості при оцінці фінансових інструментів є більш доречним для прийняття ефективних економічних рішень, ніж використання початкової вартості. Але, з іншої сторони, відсутність єдиної методики її визначення робить даний показник досить ненадійним. А неправильна оцінка фінансових інструментів при їхньому початковому та наступному визнанні сприяє прийняттю помилкових управлінських рішень, які зумовлюють невірне відображення прибутків та збитків внаслідок володіння фінансовими інструментами.

У своїй діяльності підприємства часто не враховують у балансі різноманітні фінансові інструменти через наявність проблем їх класифікації. Це здебільшого пояснюється тим, що існують деякі відмінності в класифікаціях фінансових інструментів відповідно до П(С)БО та МСБО. Наприклад, до фінансових активів за міжнародними стандартами належать контракти, розрахунки за якими здійснюються або

можуть бути здійснені власними інструментами капіталу (непохідні і похідні інструменти), а до національних фінансових активів такі контракти не відносять. Тому неспроможність правильної класифікації фінансових інструментів спричиняє неточне подання необхідної інформації в обліку та неможливість оцінки великої кількості фінансових інструментів [3].

Ще однією суттєвою проблемою обліку фінансових інструментів в Україні є необхідність формування високоякісного програмного забезпечення для впровадження нововведень в обліку фінансових інструментів. З його допомогою можна реалізувати динамічні моделі оцінки вартості інструментів з кредитного, депозитного портфелів та портфелів цінних паперів. Крім цього, необхідно гармонізувати інформаційні та фінансові потоки з метою вдосконалення інформаційного забезпечення процесу прийняття управлінських рішень [2].

З вищенаведеного зрозуміло, що методичні питання щодо обліку фінансових інструментів в П(С)БО 13 «Фінансові інструменти» розкриті досить поверхнево і мають багато невизначеностей, що спричиняє виникнення труднощів при застосуванні їх на практиці. Проте на міжнародному рівні створено потужну методологічну базу, на основі якої здійснюється облік та відображення у фінансовій звітності операцій із фінансовими інструментами. Виходячи з цього, необхідно впроваджувати міжнародні стандарти обліку фінансових інструментів в українське законодавство, що допоможе встановити більш тісні та відкриті взаємозв'язки між нашими підприємствами та іноземними інвесторами.

Загалом фінансові інструменти забезпечують врівноваження економіки за рахунок вкладення безпосередньо в їх купівлю значної частини вільних грошових коштів. Тому питання у правильності їх визнання, оцінки та обліку стає дуже важливим.

1. Бурденко І.М. Особливості визнання фінансових інструментів/ І.М. Бурденко// Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Фінансовий ринок України: глобалізація та євроінтеграція: збірник наукових праць / НАН України. Ін-т регіональних досліджень. – Львів, 2009. – Вип.1 (69). – С. 454-460.

2. Лапішко М.Л. Нові вимоги МСФЗ до формування фінансової звітності/ М.Л. Лапішко// Вісник соціально-економічних досліджень: збірник наукових праць / Одеський держ. екон. ун-т. – Одеса, 2012. – Вип. 1 (44). – с. 326-330.

3. Фінансові інструменти: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13, затверджений наказом МФУ від 30.11.2001 р. № 559, зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01>

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Забезпечення фінансової стійкості діяльності банків є основою стабільної банківської системи, запорукою успіху економічних перетворень і макроекономічного розвитку. Від рівня розвитку банківської системи, її ресурсного потенціалу, надійності та високого рівня платоспроможності залежить забезпеченість фінансовими ресурсами всіх галузей народного господарства. Необхідність розвитку економіки України та досягнення високих темпів приросту внутрішнього валового продукту можливі за умов забезпечення високого рівня концентрації фінансових ресурсів і стабільного розвитку банківської системи.

Банківська діяльність є одним із найризикованіших видів підприємництва. У зв'язку з цим, питання своєчасного вирішення пріоритетів розвитку національної банківської системи та індикаторів фінансової стійкості банків в сучасних умовах є на сьогодні надзвичайно актуальним.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування основних показників фінансової стабільності банків, визначення банківських ризиків.

Обґрунтування отриманих результатів. Роль ризиків у забезпеченні фінансової стійкості банку можна зрозуміти з її визначення. Фінансова стійкість банку - це його здатність у часі безперебійно працювати - надавати послуги і задовольняти вимоги, підтримуючи оптимальну величину ліквідності, прибутковості і платоспроможності за допустимого рівня ризиків, і витримувати при цьому, негативний вплив зовнішніх і внутрішніх чинників [2].

Роль банківської системи у забезпеченні економічного зростання системами, тому вони постійно перебувають під впливом зовнішніх чинників. З іншого боку, ступінь впливу зовнішніх чинників залежить від стабільності та стійкості системи банку, яка, у свою чергу, зумовлена внутрішніми чинниками. Саме внаслідок наявності внутрішніх проблем банки стають уразливими до зовнішніх впливів і неспроможності протистояти таким явищам, як світова фінансова криза та нестабільність макроекономічної ситуації України.

Основними негативними чинниками, які спричиняють складне фінансове становище проблемних банків є: недостатній розмір капіталу, неякісна структура активів, низька платоспроможність і прибутковість, проблеми ліквідності, надто ризикова діяльність та невиважена кредитна політика. Це свідчить про незадовільне ведення банківського бізнесу керівництвом цих банків і неспроможність пристосовуватись до

нестабільної економічної ситуації в країні, в результаті чого банківська система наздоганяє кризу економіки, замість того, щоб попереджувати її нищівні удари. Саме зазначені індикатори широко використовуються для визначення інтегральної оцінки рівня фінансової стабільності окремих банків та рейтингових оцінок банків і банківських систем у цілому [4].

Капітал банку відіграє основну роль у забезпеченні його фінансової стабільності і як перша лінія захисту є найважливішим резервом для покриття можливих претензій кредиторів у разі його банкрутства. Недостатній рівень капіталізації є на сьогодні однією з основних причин переведення банків до категорії проблемних [3].

Варто зауважити, що на сьогодні для банків особливого значення набуває дотримання рівня ліквідності - спроможність відповідати за своїми зобов'язаннями при мінімумі витрат, тобто своєчасно і без збитків для себе погашати борги. Ліквідність банку лежить в основі його платоспроможності. Для зменшення ризику ліквідності необхідно завчасно прогнозувати її на підставі очікуваних змін обсягу і структури кредитних вкладень та залучених ресурсів. Кожен банк у структурі власної концепції має розробити систему оперативного управління ліквідністю, яка б давала змогу постійно оцінювати ризик її втрати [1].

Фінансова стійкість як основний елемент стабільності банку відповідає такому стану розподілу та використання фінансових ресурсів, який забезпечує розвиток банку на підставі зростання норми нагромадження та раціоналізації структури капіталу при збереженні платоспроможності в умовах допустимого рівня ризику.

Отже, варто акцентувати увагу на тому, що складність фінансових відносин, яка існує між складниками та ланками фінансової системи, однією з яких є банківська система, призводить до того, що її фінансова стійкість залежить від широкого спектру різноманітних зовнішніх та внутрішніх чинників, а тому для адекватного функціонування та попередження дефолту банківська система країни має бути готовою до будь-яких викликів макро- та мікросередовища.

Я вважаю, що важливим фактором забезпечення стійкого функціонування банківської системи є підвищення капіталізації банків, оскільки саме достатній обсяг статутного капіталу забезпечує економічну самостійність та стабільну діяльність банку. Фінансова стійкість як основний елемент стабільності банку відповідає такому стану розподілу та використання фінансових ресурсів.

1. Васькович І. М. Забезпечення фінансової стійкості банків України в умовах ринку: Інститут регіональних досліджень. - Л., 2012. 2. Вовк В. Я., Дмитрик Ю. В. Забезпечення фінансової стійкості банківської системи в умовах кризи: Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. - 2012. - № 2. - С. 41-44. 3. Васькович І. М. Деякі аспекти фінансової стійкості комерційного банку / І. М. Васькович // Формування ринкових відносин в Україні. - 2011. - № 2. - С. 40-43. 4. Ключко Л. А. Забезпечення фінансової стійкості банків в умовах фінансової стійкості: Актуальні проблеми економіки. - 2011. - № 10(100). - С. 97-105.

ВИНИКНЕННЯ ФІНАНСОВИХ СУПЕРМАРКЕТІВ В УКРАЇНІ

У ХХ ст. у світі активно відбувалися процеси злиття і поглинання фінансових організацій, що зумовило появу різноманітних фінансових союзів та об'єднань, зокрема об'єднань банків і страхових компаній. Саме в цей час з'явилися і фінансові супермаркети.[1,с.4]

Перші фінансові супермаркети в Україні виникли лише на початку ХХІ ст. і досі не набули значного поширення, що пояснюється низькою поінформованістю клієнтів та невеликими потребами у комплексних продуктах. [5,с.211]

Найбільш точного визначення поняття « фінансовий супермаркет» запропоновано в роботах С.Кубіва, І.Б.Медведева, де зазначено, що фінансовий супермаркет – це установа, яка пропонує клієнтам одному і тому ж місці під одним брендом широкий спектр фінансових послуг – банківських,страхових,інвестиційний,лізингових тощо.[2,с.27]

Основними передумовами та причинами утворення фінансових супермаркетів є: перенасичення фінансового ринку великою кількістю учасників і, як наслідок, жорстка конкуренція між ними;потреба у великих обсягах фінансових ресурсів;прагнення розширити сферу впливу та сектор ринку;прагнення збільшити фінансові результати та обсяги діяльності;прагнення мінімізувати витрати.[3,с.85]

Головною причиною розвитку фінансового супермаркету є значне загострення конкуренції на фінансовому ринку, а метою – необхідність збільшення прибутковості фінансових установ шляхом максимізації задоволення потреб роздрібних клієнтів. [4,с.22]

Тенденції розвитку банківського та фінансово-страхового сектору України можна проаналізувати на основі динаміки величини сукупних активів досліджуваних суб'єктів господарювання (табл. 1).

Таблиця 1

Сукупні активи суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності

Вид економічної діяльності	Обсяг активів, млн. грн.				
	01.01.2009 р.	01.01.2010	01.01.2011р.	01.01.2012	01.01.2013 р.
Фінансова та страхова діяльність	178436,6	199014,7	332618,5	339730,4	420809,7
Банківська	926086	880302	942088	1054280	1127192

Вид економічної діяльності	Обсяг активів, млн. грн.				
	01.01.2009 р.	01.01.2010	01.01.2011р.	01.01.2012	01.01.2013 р.
діяльність					

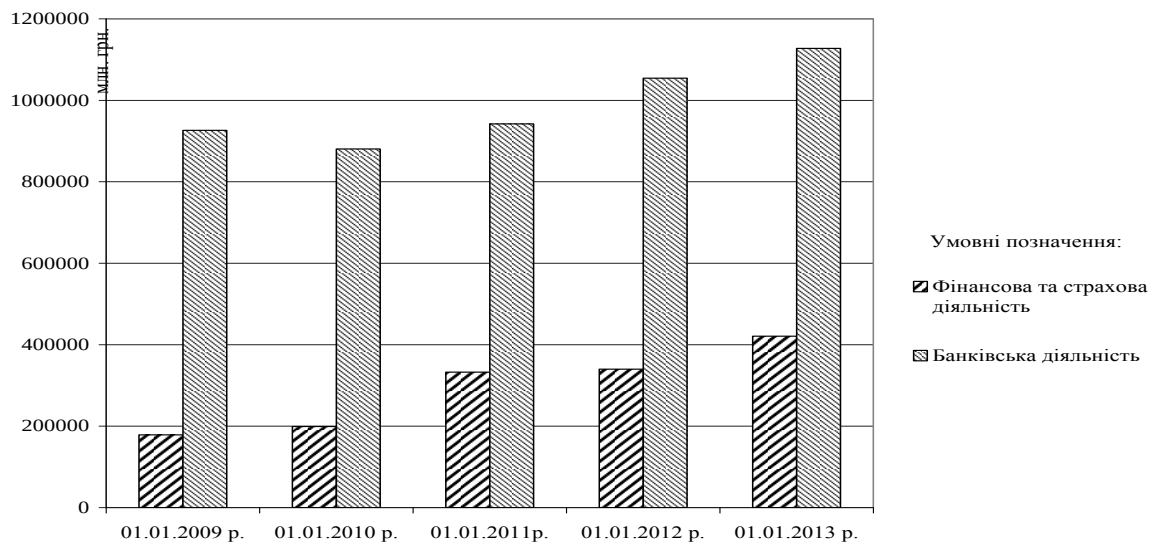


Рис. 1. Динаміка обсягів активів суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності

З рис. 1 бачимо, що обсяг активів впродовж 2010-2012 рр. зростав як для суб'єктів господарювання фінансової і страхової діяльності, так і для суб'єктів господарювання банківської діяльності. Приріст обсягу активів суб'єктів господарювання фінансової та страхової діяльності з 01.01.2010 р. до 01.01.13 р. склав 221795 млн. грн. або 111,45%, тобто їхні активи зросли у 2,11 рази. У цей же час обсяг активів банківського сектору продемонстрував приріст за аналогічний період на рівні 246890 млн. грн. або 28,04%, тобто його активи зросли у 1,28 рази. На основі виконаного аналізування можемо стверджувати, що фінансова та страхова діяльність в Україні впродовж 2010-2012 рр. активно розвивалася і сегмент ринку, який вона охоплює, з року в рік збільшується.

1. Кубів С. І. *Всі види фінансових послуг – в основному офісі* / Кубів С. І. // *Кредобізнес*. – 2006. – №2. – С. 4-7. 2. Кльоба Л. Г. *Фінансово-інвестиційний супермаркет — перспективний проект розвитку АТ «Кредит Банк» (Україна)* / Кльоба Л. Г. // *Зовнішньоекономічний кур'єр*. – 2006. – №1-2. – С. 27-28. 3. Землячова О. А. *Економічні та правові засади створення фінансових супермаркетів банківським та страховим бізнесом* / О. А. Землячова // *Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції*. – 2012. - №4. – С. 85-90. 4. Фурман І. В. *Перспективи створення альянсів страхових компаній і банків в Україні* / І. В. Фурман // *Вісник НБУ*. – 2005. – №4. – С. 20-22. 5. Каширук Ю.А. *Банківська інфраструктура: суть, функції та особливості розвитку* / Ю.А. Каширук // *Збірник науково-технічних праць. Науковий вісник НЛТУ України*. – 2010.

ОЦІНЮВАННЯ СТУПЕНЯ КОНЦЕНТРАЦІЇ ТА МОНОПОЛІЗАЦІЇ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Серйозною загрозою нормальному функціонуванню страхового ринку України є тенденція до монополізації. Тому необхідним постає визначення рівня концентрації та монополізації ринку страхування з метою недопущення узгоджених дій певних страховиків, які призводять до ринкових переваг конкретного суб'єкта господарювання та недобросовісної конкуренції.[3, с.101]

За останні роки кількість страхових компаній на страховому ринку України значно зросла. Станом на кінець 2013 року в Україні було зареєстровано 407 страхових компаній, з яких 62 - зі страхування життя (СК "Life") та 345 – види страхування, інші, ніж страхування життя (СК "non-Life").[4]

Незважаючи на велику кількість страхових компаній представлених на вітчизняному ринку страхування, значна частина валових страхових премій зосереджена в декількох страховиків, які визначають його розвиток.[1, с.142]

Ступінь конкуренції та монополізації ринку страхових послуг можна оцінити за допомогою таких показників, як: коефіцієнт ринкової концентрації (коефіцієнт монополізації); коефіцієнт ринкової конкуренції (індекс Герфіндаля-Гіршмана).[2, с.164]

Коефіцієнт ринкової концентрації дає змогу визначити частку ринку, що припадає на певну кількість страхових компаній. Динаміка цього показника представлена в таблиці 1. [4]

Таблиця 1.

Динаміка показника ринкової концентрації (монополізації) на страховому ринку України за 2011-2013 рр.

Роки	страхування "Life"			страхування "non-Life"		
	Тор 3	Тор 10	Тор 20	Тор 10	Тор 20	Тор 50
	Частка зібраних страхових премій на ринку, %					
2011	47,4	87,1	98,1	34,8	55,2	78,3
2012	52,4	91,5	97,4	36,1	52,9	79,7
2013	51,7	90,9	98,3	30,7	50,3	77,5

З наведених даних слід зазначити, що за видами страхування, іншими, ніж страхування життя, спостерігається тенденція до зниження питомої ваги перших 10 страховиків з 34,8% у 2011 році до 30,7% у 2013 році. Тобто на протязі даного періоду відбувалося зниження рівня

монополізації ринку. Щодо ринку страхування життя, то на ньому простежується незначне зниження коефіцієнта концентрації перших 3 страхових компаній, з 52,4% у 2012 році до 51,7% у 2013 році. Тобто монополізація ринку страхування життя значно більша, ніж ринку ризикового страхування.

Слід зазначити, що в Україні монополюним вважається становище перших трьох страховиків, частка яких перевищує 50% ринку. Тобто в період 2012-2013 років даний показник не відповідав нормам антимонопольного законодавства (на ринку страхування життя спостерігалась монополія трьох страховиків). [2, с.165]

Індекс Герфіндаля-Гіршмана показує вплив великих компаній на стан ринку і обчислюється за формулою :

$$HHI = \sum_{k=1}^m Q_k^2 \quad (1)$$

де Q_k – частка k-го страховика; m – кількість страховиків.[2, с.166]

Динаміка коефіцієнта ринкової конкуренції наведена в таблиці 2. [4]

Таблиця 2.

Динаміка коефіцієнта ринкової конкуренції(індекс Герфіндаля-Гіршмана) за 2011-2013 рр.

Види страхування	2011р.	2012р.	2013р.
в цілому по страховому ринку, в т.ч.:	148,35	150,25	166,81
страхування життя	1008,64	1036,48	1222,15
ризикові види страхування	163,79	170,38	188,92

Наведені у таблиці дані свідчать, що на ринку страхування життя спостерігається помірна монополізація ($1000 < HHI < 1800$), тоді як на ринку ризикових видів страхування існує високий рівень конкуренції (HHI в 5,3 рази менше 1000).[4]

З метою зниження ступеня монополізації страхового ринку України необхідно удосконалити державне регулювання шляхом запровадження пруденційного нагляду, що забезпечить загальну стабільність та цілісність страхового ринку, створить ефективний захист інтересів споживачів і підвищить конкурентоспроможність страхових компаній.

1.Бойко Л. О. *Проблемні питання розвитку страхового ринку України* / Л. О. Бойко // *Вісник соціально-економічних досліджень*. – Одеса.- 2012. - Вип. 39. - С. 140-147. 2.Бойко Л. О. *Ступінь монополізації страхового ринку України та його вплив на основні показники діяльності* / Л. О. Бойко // *Вісник соціально-економічних досліджень*. – Одеса. - 2011. - Вип. 42. - С.163-169. 3.Клепікова О. А. *Дослідження динаміки розвитку страхового ринку України* / О. А. Клепікова // *Вісник Одеського національного університету*. – Одеса. - 2010. – С. 101-111. 4.Національна комісія що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг /– Режим доступу : <http://www.nfp.gov.ua>.

ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ ЗМІНИ ВАЛЮТНОГО КУРСУ В УКРАЇНІ

Першоосновою будь-якої країни є її соціально-економічний розвиток, який можливий тільки за стабільної грошової одиниці. Крім цього валютний курс є основним регулятором багатьох економічних сфер як на внутрішньому так і на зовнішньому ринку. Проте зміни валютного курсу не завжди є явищем позитивним і може призвести до непередбачуваних наслідків у різних сферах економіки.

Валютний курс - це вартість валюти однієї країни, виражена в грошових одиницях іншої країни чи міжнародних платіжних засобах. Він показує перспективи відносин, які утворюються на зовнішньому ринку економіки та відображає тенденції внутрішньої економічної діяльності країни.

Девальвація (devaluation) – підвищення курсу національної валюти по відношенню до іноземних валют або міжнародних розрахункових одиниць. [1]

Період 2013-2014 років характеризується значними змінами на валютному ринку, що у свою чергу вплинуло на всі сектори економіки.

Основними причинами падіння курсу гривні стали:

- зростання державного боргу, як на внутрішньому так і на зовнішньому ринку, за останні 1,5 року більш ніж на 80 млрд.грн.;
- значне скорочення золото-валютного запасу країни, за 3 роки на 15 млрд.дол.;
- негативне сальдо зовнішнього торгівельного балансу – перевага імпорту над експортом товарів та послуг в розмірі 15 млрд.дол., що в свою чергу сприяло відтоку доларів з країни;
- збільшення грошової маси для обслуговування державних кредитів, внутрішніх – 10-13%, а зовнішніх 8-10%;
- обсяги прямих іноземних інвестицій зменшилися;
- сповільнення темпів приросту ВВП, за даними Держкомстату ріст ВВП становив нульовий приріст, а в промисловості падіння становило 5-6%. [2]

Нестабільність на валютному ринку – одна із головних та популярних тем на сьогоднішній день, яка цікавить не лише урядовців, а й спричинила сплеск невдоволення серед населення.

Каталізатором процесу падіння національної валюти стало політичне протистояння, неврегульованість військового конфлікту, а також відсутність належного адміністрування грошово-кредитної політики зі сторони нового керівництва НБУ.

Відповідно до Конституції України основною функцією Національного банку є забезпечення стабільності грошової одиниці України. В даному випадку Центральний банк України має виходити із пріоритетності досягнення та підтримки цінової стабільності в державі. [3]

Проте на даний момент для стабілізації ситуації на валютному ринку, не достатньо дій НБУ оскільки гривня слабшає через політичну невизначеність і нечітку урядову економічну політику. Крім цього, на курс тисне і психологічний чинник населення.

Тому для того щоб, зупинити падіння національної валюти слід об'єднати спільні дії усіх державних установ та інституцій з чіткою економічною стратегією і відповідною інвестиційною політикою.

Рівень довіри населення України до гривні на сьогодні такий самий, як і рівень довіри українців до влади. Тобто політична нестабільність і дезорієнтація населення провокує, зокрема, і падіння гривні. Тому тільки чіткі орієнтири з боку уряду щодо привабливості проектів, у які населення може інвестувати, можуть якимось чином виправити ситуацію. [4]

Для активізації національного валютного ринку та його розвитку необхідне впровадження комплексу законодавчих, нормативно-правових і інших заходів, що допоможуть вирішити його актуальні

1.Макарова О.В.// Валютне регулювання: теоретичні аспекти, методика розробки та оцінки: монографія / О.О. Макарова. – Київ: Ліра-К,2004. – 326с
2.Динаміка курсу долара протягом останнього року(2013-2014)причини та наслідки знецінення [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://intkonf.org/>

3.Про Національний банк України: Закон України від 20 травня 1999 року №679-XIV//[Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>

4.Курс гривні 2014 [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Укргазета – Режим доступу : <http://ukrgazeta.eu/>

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ

Функціонування трирівневої пенсійної системи полягає у в розподілі ризиків між трьома її складниками, що дає змогу зробити пенсійну систему більш фінансово збалансованою та стійкою. Стабільність солідарної системи залежить, головним чином, від співвідношення між чисельністю пенсіонерів та платників пенсійних внесків. Оскільки сучасна демографічна ситуація в Україні характеризується старінням нації, з то кожним роком зайнятий працівників повинен утримувати відносно більшу кількість пенсіонерів. Тому на сьогодні актуальним є дослідження розвитку третього рівня пенсійної системи - недержавного пенсійного забезпечення [1, с.72].

Третій рівень пенсійної системи представлений недержавними пенсійними фондами (НПФ), які є юридичними особами, які мають статус неприбуткової організації, функціонують та провадять діяльність виключно з метою накопичення пенсійних внесків на користь учасників пенсійного фонду з подальшим управлінням пенсійними активами, а також здійснюють пенсійні виплати учасникам [2].

Оцінюючи показники діяльності НПФ, доцільно визначити основні проблеми їх функціонування. Однією з основних проблем на сьогодні є зменшення кількості НПФ, адже в 2013 році в Державному реєстрі фінансових установ зареєстровано 81 НПФ, в той час, як у 2012 їх кількість складала 94, а у 2011 – 96. Хоча щодо кількості НПФ спостерігається негативна динаміка, все ж кількість укладених контрактів не зменшується. За 2013 рік укладено 61 378 пенсійних контрактів з 49 057 вкладниками, з яких 2 374 вкладники – юридичні особи (4,8%), на яких припадає 1 309,5 млн. грн. внесків (95,6 %) від пенсійних внесків по системі НПЗ, а 46 683 вкладників – фізичні особи (4,4%) [4].

Отже, з вищенаведених даних можна зробити висновок, що НПФ в основному корпоративні, адже майже весь обсяг операцій припадає на юридичних осіб, які укладають пенсійні контракти для своїх працівників і таким чином отримують податкові пільги, визначені законодавством.

Ще однією проблемою є інвестування накопичених коштів у активах НПФ, адже на вітчизняному фондовому ринку наявна обмежена кількість надійних видів фінансових інструментів. І досить велику частку займає інвестування у банківські депозити, що робить структуру активів НПФ

неоптимальною. Це є досить ризиковим напрямом інвестування за наявної економічної та політичної нестабільності в Україні, оскільки на сьогодні вже 26 банків або перебувають на стадії ліквідації, або в них поки працює тимчасова адміністрація. І за цієї умови відшкодувань вкладникам здійснюються в розмірі вкладу, включаючи відсотки, які були нараховані на день прийняття рішення НБУ про віднесення банку до категорії неплатоспроможних. Тобто, інвестуючи кошти у депозити існує ризик неотримання доходу, або отримання лише мінімального. Тому необхідно дотримуватися вимог законодавства України щодо напрямів інвестування активів НПФ та кількісних обмеження вкладень у різні фінансові інструменти [3].

Наступною проблемою є те, що участь населення у НПФ значно менша, ніж у страхуванні. Це спричинене тим, що люди мають малу кількість інформації про НПЗ, хоч воно і має переваги, наприклад, неможливість банкрутства. Адже при прийнятті рішення про ліквідацію НПФ кошти учасників передаються до іншого НПФ. Тому подальші зміни потрібно підкріпити проведенням активних та раціональних державних кампаній щодо інформування про переваги недержавного пенсійного забезпечення.

Підсумовуючи можна зробити висновки, що недержавне пенсійне забезпечення в Україні перебуває на початковому етапі, але має значний потенціал розвитку. Для цього потрібно вирішити низку важливих питань щодо виконання вимог нормативно-правового регулювання. Для створення раціонального інвестування потрібно, щоб провідну роль у системі недержавного пенсійного забезпечення відігравали державні цінні папери. Це сприятиме збалансованості активів НПФ та розвитку всього фондового ринку країни.

Отже, в результаті ефективного функціонування та організації, належного регулювання та прибуткового інвестування надається гарантія фінансового благополуччя осіб похилого віку. А сталий розвиток недержавних пенсійних фондів сприяє підвищенню загального рівня доходів пенсіонерів та створенню додаткового потужного джерела інвестиційних ресурсів для розвитку економіки в цілому.

1. Дем'янчук О. Недержавне пенсійне забезпечення: зарубіжний досвід та проблеми розвитку в Україні / Економіка - №81-82 – 2006 – с.72-73
2. Закон України "Про недержавне пенсійне забезпечення" від 09.07.2003 № 1057-IV / [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.
3. Сайт Фонду гарантування вкладів фізичних осіб / [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.fg.gov.ua>
4. Сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг / [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://nfp.gov.ua>

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДЕПОЗИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКІВ УКРАЇНИ

Ефективна політика банків залежить від ресурсів, якими вони володіють. Основним джерелом формування ресурсної бази банків є депозитні вклади – залучені та розміщені на рахунках грошові кошти, за які вкладнику нараховуються проценти. Обсяг та структуру депозитів в Україні за 2005-серпень 2014 рр. подано в табл. 1 [3].

Таблиця 1

Депозити резидентів за строками їх погашення

Роки	Обсяг депозитів, млн. грн.				
	Усього	У тому числі за строками:			
		на вимогу	до 1 року	від 1 року до 2 років	більше 2 років
2005	134754	50634	32922	51198	-
2006	185917	62557	42762	80598	-
2007	283875	93404	60618	106222	23630
2008	359740	107589	92912	122344	36897
2009	334953	119793	135357	60425	19378
2010	416650	152477	133499	106718	23956
2011	491756	174959	153983	132907	29907
2012	572342	185314	187948	163861	35219
2013	669974	205565	188831	249362	26216
Серпень 2014	681676	239696	192601	217603	31775

Джерело: сформовано автором на основі [3]

На основі даних табл. 1 можна зробити висновок, що загальний обсяг депозитів з року в рік поступово зростає. Найменшими за обсягом є депозити строком більше 2 років, які впродовж досліджуваного періоду в абсолютному вимірі майже не змінились, що свідчить про недовіру громадян до банків у довгостроковому періоді та нестабільну фінансову ситуацію в Україні. Найбільш популярними є депозити до запитання та терміном від 1 до 2 років, які впродовж 2005-2014 рр. зросли у 5 та 4 рази відповідно. Депозити терміном до 1 року за аналізований період зросли у 5,9 рази.

Головний показник, який визначає обсяг депозитів – це процентна ставка за депозитами [2], середні значення якої показано в табл. 2 [3]. За даними табл. 2 можна зробити висновок про активну зміну процентних ставок; збільшення різниці між процентними ставками в національній та іноземній

валюті за досліджуваний період; про значне підвищення процентних ставок у час фінансових криз (2009 р., 2012-2014 рр.).

Таблиця 2

Процентні ставки за депозитами на 2005-серпень 2014 рр.

Роки	% ставка за депозитами в національній валюті, %	% ставка за депозитами в іноземній валюті, %	Роки	% ставка за депозитами в національній валюті, %	% ставка за депозитами в іноземній валюті, %
2005	7,5	5,7	2010	8,5	7,3
2006	7,5	5,7	2011	8,5	6,2
2007	8,2	5,9	2012	13,7	6,9
2008	9,9	5,8	2013	11,2	6,5
2009	13,8	9,1	Серпень 2014	13,3	7,3

Джерело: сформовано автором на основі [3]

За рейтингом надійності журналу Forbes, за станом на перше півріччя 2014 р. найкращими за надійністю депозитів є АТ «Укрексімбанк», ПАТ «Креді Агріколь Банк» та АТ «Ощадбанк».

Завданнями українських банків щодо депозитної політики є:

- формування довіри клієнтів для забезпечення ресурсної бази і виконання зобов'язань перед вкладниками (в тому числі, організування симпозіумів, конференцій, впровадження системи знижок тощо);
- удосконалення банківського законодавства та роботи Фонду гарантування вкладів фізичних осіб на основі розроблення і впровадження удосконаленої (уточненої) системи оцінювання фінансового стану банків;
- впровадження зарубіжного досвіду щодо довготермінових депозитів на 10 років і більше [1].

Отже, депозити як основний спосіб акумулювання ресурсів банку визначають перспективи діяльності банку загалом, саме тому банки мають підтримувати високий рівень сервісу для клієнтів, надавати нові депозитні послуги та формувати вигідні для клієнтів умови депозитних вкладів.

1. Аналіз банківської діяльності: Підручник / А. М. Герасимович, М. Д. Алексеєнко, І. М. Парасій-Вергуненко та ін.; за ред. А. М. Герасимовича. - К.: КНЕУ, 2004. - 599 с. 2. Ємець В. А. Характеристика депозитної політики банків на сучасному етапі / В. А. Ємець // Управління розвитком. – 2013. - №13(153). – С. 79-81. 3. Офіційне інтернет-представництво Національного банку України. Статистика [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=65833&cat_id=44578

БЮДЖЕТНА СИСТЕМА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА КУРСУ УРЯДУ НА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЮ ВЛАДИ В ДЕРЖАВІ

Децентралізоване управління бюджетною системою характерне для значної кількості розвинених країн. Децентралізація передбачає надання органам місцевого самоврядування права вирішувати низку завдань місцевого рівня та забезпечення їх ресурсами необхідними для фінансування цих процесів.

Першочерговим завданням для України сьогодні є зростання доходів місцевих бюджетів за рахунок децентралізації системи управління державними фінансами. [1].

Рівень децентралізації в Україні визначимо на основі показників фінансової децентралізації: показника фінансової децентралізації доходів, витрат та узагальнюючого показника фінансової децентралізації.[2, с.327]:

Дані показників фінансової децентралізації України за 2004-2013 рр. подамо у вигляді таблиці 1.

Таблиця 1

Показники рівня фінансової децентралізації України за 2005-2013рр.[3].

Рік	Показник фінансової децентралізації за доходами,%	Показник фінансової децентралізації за витратами,%	Узагальнюючий показник фінансової децентралізації,%
2005	22,6	36,8	29,7
2006	23,2	41,1	32,2
2007	26,5	42,7	34,6
2008	24,8	41,0	32,9
2009	24,6	41,4	33,0
2010	25,6	40,2	32,9
2011	21,7	42,8	32,2
2012	22,8	44,4	33,6
2013	21,9	47,4	34,6

Аналізуючи дані таблиці можна зробити висновок, що для України суспільні доходи більш централізовані ніж витрати. При цьому децентралізація за витратами має позитивну динаміку і найвищого значення досягла в 2013 р., в той час як децентралізація за доходами має протилежну динаміку, і найвищого значення досягла у 2010 – 25.6%, найменшого - у 2011 і 2013 рр. (21.7 та 21.9% відповідно).

Для України, за умов значної централізації бюджетних ресурсів, характерна тенденція до зменшення кількості бюджетів-донорів та зростання кількості дотаційних бюджетів(табл.2).

Таблиця 2

Частка бюджетів донорів та дотаційних бюджетів в структурі зведеного бюджету України за 2002-2013 рр. [3].

Роки Показники	2002 р.	2005р.	2009р.	2012 р.	2013р.
Частка бюджетів-донорів у загальній кількості бюджетів, %	13,0	8,0	5,3	4,3	4,8
Частка дотаційних бюджетів у загальній кількості бюджетів, %	87,0	92,0	94,7	95,7	95,2

Більшість місцевих бюджетів, що мають прямі відносини з Державним бюджетом, є дотаційними, крім того, їх частка постійно зростає, а відповідно частка бюджетів-донорів скорочується. Так, у 2002 р. зафіксовано 89 бюджетів-донорів, що становило 13 % від усіх бюджетів, а у 2013 р. їх кількість становила тільки 33, або 4,8 % .

Пріоритетними напрямками реформування бюджетної системи України є[4, с.98]:

- зростання фінансової незалежності бюджетів місцевого рівня і ступеня фінансового забезпечення делегованих їм повноважень;
- подальше зростання автономності місцевих бюджетів у сфері видатків;
- оптимізація взаємовідносин між місцевими та центральним бюджетом;
- збільшення частки інвестиційних ресурсів в структурі місцевих бюджетів.

Децентралізація бюджетної системи повинна здійснюватись поступово, за рахунок перерозподілу повноважень між місцевим самоврядуванням та центральними органами влади, а також фінансових ресурсів, які спрямовані на виконання цих повноважень, з метою поступового підвищення ролі місцевих органів влади.

1. Роз'яснення щодо змін до Конституції України на реалізацію Реформи місцевого самоврядування та курсу Уряду на децентралізацію влади в Україні /[Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://www.minregion.gov.ua/>. 2. Т.Сало Децентралізація фінансової системи: стан та оцінка рівня в Україні/Т.Сало//Ефективність державного управління. - 2013.-Вип.4 – с.324-330.3.Офіційний сайт міністерства фінансів України VI / [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://www.minfin.gov.ua/>.4.Балацький Є. О. Бюджетноа децентралізація:ефективність реформи на місцевому рівні/Балацький Є. О., Фролов С.М//Економіка і управління. - 2011.-Вип.4 – с.97-103.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Для того, щоб успішно керувати банківською системою держави, необхідно володіти чітко визначеною науково обґрунтованою концепцією розвитку. Беручи до уваги, що банківська система є складовою фінансової системи, то визначення стратегії розвитку банківської системи є надзвичайно важливим. За допомогою концепції розвитку банківської системи приходить розуміння головної мети її функціонування і шляхів реалізації.

Основними принципами функціонування системи, відповідно до банківської концепції є: однакові умови для роботи кожного комерційного банку та однакове конкурентне середовище; публічність, відкритість.

Однією із перших праць, яка перетворилась у концепцію розвитку банківської системи була праця М.А. Швайки 1995 р. «Яка банківська система потрібна Україні (до Концепції становлення та розвитку банківської системи України)». У цій праці широко розкритий процес створення сучасної кредитної і грошової систем, здійснення запуску грошей в обіг на комерційних засадах, а також розкрита програма реформування банківської системи України [1].

Причиною розробки нової концепції розвитку банківського сектору є відсутність урядового документа, в якому б містились цілі та найважливіші завдання розвитку фінансового ринку України та усіх його складових, як цілісної системи.

Розробка національної концепції розвитку банківського сектору є необхідною передумовою подальшої успішної розбудови держави та її інтеграції до світового економічного простору та вступу до Європейського союзу, оскільки в банківській системі існує багато невирішених завдань.

Станом на сьогодні НБУ не може забезпечувати ефективної підтримки банків, які б обслуговували виробництво та стали надійними партнерами підприємств, забезпечували підприємства кредитними ресурсами, організовували б швидкодіючу систему платежів і розрахунків, перетворювали б боргові вимоги і зобов'язання в гроші, взаємопогашали б їх, зібрали б усі наявні вільні кредитні ресурси та перетворили б їх у капітал і скеровували в інвестиції [2].

Нажаль, в Україні не має інвестиційних банків, які б мобілізували величезні кошти у кредитні ресурси, що знаходяться наразі у

бездіяльному стані і направили б їх в інвестиції. Статистика показує, що менше 6% кредитних ресурсів використовуються для інвестицій.

Для того, щоб хоча би штучного підтримувати долар на українському ринку, НБУ спотворив увесь емісійний процес. Замість того, щоб здійснювати емісію грошей у відповідності з потребами обігу, тобто під закладені в Нацбанку комерційними банками векселі, Нацбанк запускає гривню в обіг шляхом закупівлі доларів на міжбанківському валютному ринку, чим створює підвищений попит на долари[3].

Через те, що НБУ не забезпечує збалансованості фінансових ресурсів в державі з'являється величезний нестача кредитних ресурсів, причинами таких процесів є недостатня кількість інвестицій; підприємства не мають доступу до кредитних ресурсів; невчасно здійснюються платежі та розрахунки. Нездатність банківської системи організувати своєчасну та ефективну систему платежів і розрахунків пов'язана із платіжною кризою, яка триває кілька років.

Важливою проблемою є доларизація країни, яка здійснена Національним банком в інтересах тіньовиків, у результаті якої Україна подарувала США десь 100 млрд. доларів емісійного доходу. Можна проаналізувати, що на друкування 100 доларової купюри в США тратять 3 центи, а у нас купують за цю купюру товарів на 100 доларів. При доларизації економіки українська держава не зможе проводити самостійну грошово-кредитну політику. Для того, щоб врегулювати фінансове становище у країні необхідно істотно реформувати банківську систему і довести грошово-кредитну політику у відповідність з вимогами життя, які б підтримували відродження України [3].

В кінцевому результаті концепція розвитку банківської системи повинна визначати основні напрямки державної політики на ринку банківських послуг, формулювати пріоритетні завдання банківської системи та передбачати комплекс ключових заходів правового та інституційно-організаційного характеру, спрямованих на розбудову основних сегментів банківського сектора.

1.Ємець В. А. Характеристика депозитної політики банків на сучасному етапі / В. А. Ємець // Управління розвитком. – 2013. - №13(153). – С. 79-8.;2.Худавердієва В.А. Стратегія залучення іноземних інвестицій в економіку України // Фінанси України – 2010, - №6 – с. 62-71;3.Швайка М. А. Стан та шляхи реформування банківської системи України // Економічний часопис-XXI №1-2 2010

УПРАВЛІННЯ ЗОЛОТОВАЛЮТНИМИ РЕЗЕРВАМИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ НБУ

В умовах розвитку провідних світових економік, мінливості фінансових ринків, різкою зміною валютних курсів та в періоди світових фінансових криз підвищується актуальність формування золотовалютних резервів держави, оскільки вони є частиною багатства країни, а також призначені для захисту вітчизняної економіки від зовнішнього впливу.

Національний банк України (НБУ) здійснює формування та управління золотовалютними резервами країни з метою виконання своєї основної функції – забезпечення стабільності грошової одиниці – гривні. Політика управління золотовалютними резервами визначає можливості ефективного використання НБУ таких інструментів як девальвація та ревальвація національної валюти, встановлення режиму валютного курсу, валютні обмеження, регулювання сальдо платіжного балансу тощо [3].

Золотовалютні резерви являють собою частину національного багатства України, до якого належать монетарне золото; спеціальні права запозичення; іноземна валюта у вигляді банкнот та монет або кошти на рахунках за кордоном; цінні папери (крім акцій), що оплачуються в іноземній валюті тощо. Джерела наповнення золотовалютних резервів можуть бути внутрішні та зовнішні. До основних внутрішніх джерел належать купівля іноземної валюти на валютних ринках, монетарного золота у злитках, отримання доходів від операцій з іноземною валютою, банківськими металами та іншими міжнародно визнаними резервними активами, а до зовнішніх – залучення НБУ валютних коштів від міжнародних фінансових організацій, центральних банків іноземних держав та інших кредиторів.

Наявність у країни необхідної кількості золотовалютних резервів свідчить про ріст ВВП, активізацію експорту, покращення міжнародних економічних відносин, ефективність інвестиційної та економічної політики держави. А у випадку негативного балансу золотовалютних резервів в державі виникають суспільно-економічні проблеми, серед яких провідне місце займають такі, як корупція, недосконалість законодавчої системи, неякісна інноваційно-організаційна система тощо.

Управління золотовалютними резервами дає змогу НБУ здійснювати політику обмінного курсу шляхом продажу валюти на фінансових ринках; повертати валютних коштів іноземним центральним банкам та іншим

кредиторам, міжнародним фінансовим організаціям; брати участь у формуванні капіталу і діяльності міжнародних організацій; здійснювати витрати по операціях з монетарними металами, іноземною валютою, а також іншими міжнародно визнаними резервними активами та операціями із забезпечення діяльності НБУ [2].

Відповідно до даних НБУ за травень-червень 2014 р. обсяг скорочення золотовалютних резервів сягнув 2056200 тис. дол. США, який наблизився до показників 2008 р., оскільки частина резервів була витрачена НБУ на утримання курсу національної валюти та погашення зовнішнього боргу, а також відбулось скорочення надходжень капіталу в Україну [4]. Подальше утримання курсу національної валюти за рахунок золотовалютних резервів в умовах скорочення виробництва (податкових надходжень відповідно), девальваційних очікувань громадян та скорочення надходжень капіталу до країни є неефективним та спричинить до втрати купівельної спроможності гривні.

На даний момент ситуація із золотовалютними резервами України залишається проблемною і потребує рішучих дій НБУ щодо поповнення та подальшого ефективного управління золотовалютними резервами як інструментом забезпечення стабільної купівельної спроможності гривні.

Якщо НБУ і надалі застосовуватиме інструмент управління золотовалютними резервами як єдиний спосіб впливу на обмінний курс гривні, скорочуватиме обсяг золотовалютних резервів, ситуація в Україні не покращить, а гривня продовжуватиме знецінюватися [1]. Зважаючи на це, необхідним є комплексне застосування усіх інструментів грошово-кредитної політики для стимулювання економічного розвитку країни, загалом, та забезпечення стабільної купівельної спроможності національної валюти, зокрема.

1. Ворошан А. Д. Управління золотовалютними резервами: можливості та втрати / А. Д. Ворошан, Ю. В. Панченко // Науковий журнал аспект. – 2014. - №6 – С. 138–154. 2. Ільчук П. Г. Управління золотовалютними резервами НБУ як інструмент реалізації грошово-кредитної політики та його вплив на економічний розвиток України / П. Г. Ільчук, О. О. Коць, Ю. І. Посін // Вісник національного університету «Львівська Політехніка». – 2013. – №767. – С. 140-154. 3. Фіногєєва В. Є. Золотовалютні резерви: проблеми формування та управління / В. Є. Фіногєєва, І. Л. Чабаненко // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2012 – №2. – С. 217-220. 4. Офіційне інтернет-представництво Національного банку України. Статистика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=65833&cat_id=44578

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ НА БАНКІВСЬКОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Актуальність теми обумовлена тим, що вітчизняна економіка в сучасних умовах економічної та політичної нестабільності потребує підвищення рівня конкурентоспроможності та надійності через укріплення її банківського сектора. Необхідним вбачається участь іноземного капіталу у розбудові банківського сектору задля переймання передового досвіду, методів роботи та стандартизації головних аспектів банківської діяльності.

На сьогоднішній день спостерігається значна інтеграція іноземного капіталу фінансових установ до національних банківських систем країн східної Європи, в тому числі не минули ці процеси і Україну. Так, за даними НБУ станом на 01.09.2014 року кількість зареєстрованих банків в Україні 171, серед них з іноземним капіталом 50 банки, у тому числі зі 100% іноземним капіталом – 19 банків. Іноземний капітал у статутному капіталі банків України складає 31,6% (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка кількості банків з іноземним капіталом 2009 - 2014 рр.

Показники	2009	2010	2011	2012	2013	01.09.2014
Кількість зареєстрованих банків	184	182	176	176	176	171
з іноземним капіталом, у т.ч.:	53	51	55	53	53	50
зі 100% іноземним капіталом	17	18	20	22	22	19
Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, %	36.7	35.8	40.6	41.9	39.5	31.6

Джерело: Таблицю побудовано за даними НБУ: режим доступу - http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807 [4].

Основними причинами значної частки банків з іноземним капіталом на банківському ринку України є: по-перше, іноземні банки вже не можуть розширювати свою діяльність на національних ринках, бо вже отримали максимальну частку ринку згідно з національним антимонопольним законодавством; по-друге, на діяльність банків значний тиск чинить розвиток способів залучення коштів позичальниками поза банками, що змушує їх збільшувати обсяги операцій; по-третє, зростаючий попит на кредитні ресурси з боку населення України [2].

Якщо поділити всі банки за національною приналежністю їх інвесторів, то банківський ринок України є досить розконцентрованим. В Україні іноземний капітал належить інвесторам з таких країн як: Австрія, Нідерланди, Польща, Росія, Франція, Швеція та інші. Російський капітал в Україні представлений 10 банками, що контролюють більше 11% активів банківської системи України. Також Україна займає особливе місце в інтересах австрійців. Про це свідчить той факт, що саме вони розпочали бум на ринку банківських продаж, придбавши у 2007 році другий за розмірами активів банк країни АППБ «Аваль». Французькі інвестори в Україні володіють системним універсальним ПАТ “Укрсиббанком”, спеціалізованим на корпоративному секторі АТ “Каліонбанком”, а також дрібнішими АТ “Індексбанк” та ПАТ “Профінбанк” [3].

Сильними сторонами банків із іноземним капіталом є серйозна фінансова підтримка потужними материнськими компаніями, наявність чіткої стратегії розвитку, сучасні банківські технології, високі стандарти обслуговування, організованість, як правило, грамотний персонал, прозорість діяльності, політична незаангажованість.

Слабкими сторонами є те, що через високу репутацію бренда іноземні банки можуть бути більш консервативними при здійсненні тих чи інших операцій, а також іноземним банкам складно виживати в умовах високого ступеня корумпованості в країні [1].

Таким чином, в сучасний період розвитку банківської системи України присутність іноземного банківського капіталу стала невід’ємним елементом розвитку вітчизняної банківської системи, оскільки іноземні інвестори вкладають не лише власні капітали, але й сприяють використанню зарубіжного досвіду ведення банківського бізнесу, інтеграції вітчизняної банківської системи у світовий фінансовий простір.

1. Бондаренко Л. А., Жук І. О. Іноземний капітал в банківському секторі України [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/10_DN_2013/Economics/1_127877.doc.htm.
2. Дибченко О. І. Стратегічні напрями інтеграції банківської системи України у світовий фінансовий ринок [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.rusnauka.com / 36_PVMN_2013 / Economics / 1_153646.doc. Htm.
3. Коновал В. В., Федорова Т. О. Іноземний капітал у банківській сфері: переваги та недоліки. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/7_NITSB_2014/Economics/2_161203.doc.htm.
4. Офіційний сайт Національного Банку України [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807

ІНСТРУМЕНТИ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ НБУ

Центральний банк країни – це емісійний, кредитний, розрахунковий і касовий центр держави. Володіє монополією правом випуску в обіг банківських та скарбничих білетів, а також фінансовими функціями. Головним завданням центрального банку є забезпечення стійкості національної грошової одиниці, регулювання та координація діяльності грошово-кредитної системи. [2, с.554]

Грошово-кредитна політика – комплекс заходів у сфері грошового обігу та кредиту, спрямованих на забезпечення стабільності грошової одиниці України через використання визначених цим Законом засобів та методів; { Визначення терміна в редакції Закону N 2478-VI (2478-17) від 09.07.2010 }.[1]

Інструменти грошово-кредитної політики – це такі регулятивні заходи (прийоми, методи), які перебувають у повному розпорядженні Центрального банку, безпосередньо ним контролюються і використання яких впливає на цільові орієнтири грошово-кредитної політики.

Враховуючи характер впливу на грошовий ринок виділяють дві групи грошово – кредитних інструментів: адміністративного впливу (прямої дії) та економічного впливу (опосередкованої дії).

Інструменти адміністративного впливу в основному мають форму нормативів, лімітів і направлені на обмеження діяльності суб'єктів грошово-кредитного ринку. Прикладом інструментів адміністративного впливу є встановлення Центральним банком обмежень на обсяг кредитів для комерційних банків, грошова емісія, лімітування рівня відсоткових ставок, портфельні обмеження, валютні обмеження.

Інструменти економічного впливу, як правило, мають форму засобів впливу ЦБ на грошово – кредитний ринок шляхом формування на ньому певних умов, які визначають поведінку усіх суб'єктів ринку у напрямку, необхідному ЦБ. До них відносять: рефінансування банків, операції з цінними паперами, емісія боргових зобов'язань, регулювання експорту та імпорту капіталу тощо. [3, с.30-38].

Таблиця 1

Основні інструменти грошово-кредитної політики НБУ

Інструменти	Мета	Регулюючі функції
Процентна політика	- сприяти зростанню економіки шляхом низьких ставок на кредити - стримувати ріст інфляції - забезпечити стабільність гривні на валютному ринку шляхом помірною підвищення процентних ставок	- регулювання рівня заощаджень та інвестицій - регулювання рівня ділової активності банків - вплив на рівень інфляції - вплив на ринок капіталів
Політика обов'язкових резервів	- збільшити контроль за ліквідністю установ банків для забезпечення здійснення поточних платежів - посилити залежність банків від рефінансування з боку НБУ	- регулювання грошової маси - вплив на рівень мультиплікації депозитів - вплив на динаміку грошової пропозиції - вплив на фінансовий результат банку
Операції на відкритому ринку	- зміна величини та структури банківських ліквідних коштів	- регулювання ліквідності банку - збільшення обсягів рефінансування та міжбанківського кредитування
Політика рефінансування	- підтримання ліквідності банків - участь у процесі відтворення	- регулювання грошової пропозиції - збільшення масштабів кредитування
Курсова політика	- забезпечення стабільності національної валюти	- регулювання динаміки валютного курсу - регулювання імпорту та експорту капіталу

1. Закон України «Про Національний банк України» від 20.05.1999 року № 679-XIV: / Законодавство України // Відомості Верховної Ради (ВВР).Режим доступу <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/679-14>
2. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. – Ринок фінансових послуг: Термінологічний словник. Підручник – Львів: Бескид Біт, 2008.- с. 544
3. Храпкіна, В.В. Основні інструменти грошово-кредитної політики України [Текст] / Храпкіна В.В., Крутушкіна В.В., // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 9. – С. 30–38.

ЕЛЕКТРОННІ ГРОШІ В УКРАЇНІ: ПЕРЕВАГИ, НЕДОЛІКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ

Електронні гроші являють собою електронний аналог готівкових грошей, які існують у вигляді електронних записів лише у мережі та ніде більше. Електронним грошам притаманна конфіденційність та безпека розрахунків, легкість використання пристроїв, де вони зберігаються. Випуск електронних грошей здійснюють банки, а держателями можуть бути фізичні та юридичні особи. Сьогодні можна здійснювати платежі через різноманітні системи електронних грошей. Проте в Україні існують лише дві системи електронних грошей, правила використання яких узгоджені з НБУ: «Максі» і «MoneXu», а інші («WebMoney Transfer», «QIWI» та «Яндекс.Деньги») такого узгодження не мають і відповідно діють поза законодавством України.

Базовим нормативно-правовим актом, який регулює емісію та обіг електронних грошей є Положення НБУ «Про електронні гроші в Україні» №481 від 04.11.2010 р. [1]. Згідно з цим Положенням, електронні гроші – це одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими, ніж емітент, особами і є грошовими зобов'язаннями емітента [1].

Варто зазначити, що в західних країнах спостерігаються досить невисокі показники готівкових грошей (від 5 до 20%), решту складають електронні розрахунки. Натомість в Україні понад 80% трансакцій здійснюється з використанням готівки [7].

У сучасних умовах електронні гроші є альтернативою готівкових грошей та чекових розрахунків. Основний сегмент ринку, на якому функціонують електронні гроші, складають: 1) online-магазини у мережі інтернет; 2) паркувальні автомати та термінали; 3) заклади громадського харчування; 4) магазини повсякденного споживчого попиту [2, с. 492].

Електронні гроші мають такі особливості: існують у вигляді інформаційного масиву даних, є безстроковими грошовими зобов'язаннями емітента на пред'явника в електронній формі, термін «гроші» в понятті «електронні гроші» є умовним, адже вони не існують в матеріальному вигляді і не прирівнюються до національної грошової одиниці, однак використовуються як платіжний інструмент [5, с. 8].

Для того щоб виявити перспективи розвитку електронних грошей, варто визначити переваги та недоліки їхнього використання. Для операцій

з електронними грошима використовуються смарт-картки, за допомогою яких можна поповнювати рахунок і здійснювати трансакції як у он-лайн, так і в офф-лайн режимі [4, с. 12]. Тобто електронним грошам притаманна така властивість, як портативність. Також важливими є часткова анонімність (під час трансакції дізнаються лише номер гаманця), швидкість та зручність платежу, адже можна здійснити будь-яку операцію «не виходячи з дому». Ще однією перевагою електронних грошей є зручність здійснення мікроплатежів, що пов'язано з частою відсутністю в обігу в торгівельній мережі білонної монети різних номіналів [6].

Незважаючи на переваги, зростання ринку електронних грошей є нерівномірним. Варто розглянути фактори, які стримують розвиток ринку електронних грошей в Україні. Зокрема, до них належать:

- звичка використання готівки у роздрібних платежах;
- низький рівень довіри покупців і продавців до електронних грошей;
- відсутність загальноприйнятих стандартів та розвиненої мережі використання електронних грошей [3, с. 141];
- емісія електронних грошей гарантується винятково емітентом і держава не може надати гарантій збереження їхньої купівельної спроможності;
- електронні гроші не являються загальноприйнятим платіжним засобом, обов'язковим до прийому і не мають статусу грошової одиниці України.

Отже, системи електронних грошей розвиваються швидкими темпами, що свідчить про зручність використання електронних грошей для спрощення товарообміну. Проте такі системи перебувають лише на етапі становлення на українському ринку, їхнє законодавче регулювання має недоліки та неточності, тобто існує реальна необхідність удосконалення законодавства щодо емісії та використання електронних грошей в Україні.

1. Положення НБУ «Про електронні гроші в Україні» від 04.11.2010 р. №481 [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>. 2. Гаркуша Ю. В. Електронні гроші: сучасний стан та прогноз розвитку в Україні / Ю. В. Гаркуша // Студентський науковий Вісник: Науково-теоретичний журнал. - 2012. – Вип. 2(7). Частина 1. – С. 486-493. 3. Дерев'янка С. І. Електронні гроші: сучасний стан та перспективи розвитку / С. І. Дерев'янка // Економічний вісник університету. – 2014. - Вип. 22(1). - С. 138-143. 4. Трубін І. О. Система електронних грошей: поняття та загальна характеристика / І. О. Трубін // Фінансове право. – 2011. - №2(16). – С.11-15. 5. Трубін І. О. Особливості визначення поняття «електронні гроші» / І. О. Трубін // Фінансове право. – 2010. – № 4. – С. 7–11. 6. Потяк Ю. І. Електронні гроші: міф та реальність / Ю. І. Потяк // [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=27906>. 7. Черненко Л. Б. Перспективи розвитку електронних грошей в Україні / Л. Б. Черненко // [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://eztuir.ztu.edu.ua/5496/1/139.pdf>.

СУЧАСНИЙ СТАН І ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Фондовий ринок є невід’ємною частиною економіки держави, інструментом забезпечення перерозподілу інвестиційних ресурсів між суб’єктами економічної діяльності. Сьогодні фондовий ринок України перебуває на етапі утвердження, а тому дещо відстає від фондових ринків промислово розвинених країн. Це свідчить про те, що дослідження стану, розвитку та проблем фондового ринку України є надзвичайно актуальним.

Фондовий ринок – частина ринку капіталу, на якому здійснюється емісія, купівля та продаж різних видів цінних паперів України [3, с. 81]. Він регулюється Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку. Щоб уявити стан фондового ринку України потрібно розглянути тенденції його розвитку за останній період часу. Про поступовий розвиток фондового ринку свідчать позитивні тенденції збільшення обсягів біржових контрактів на організаторах торгівлі (рис. 1) [2, с. 130].

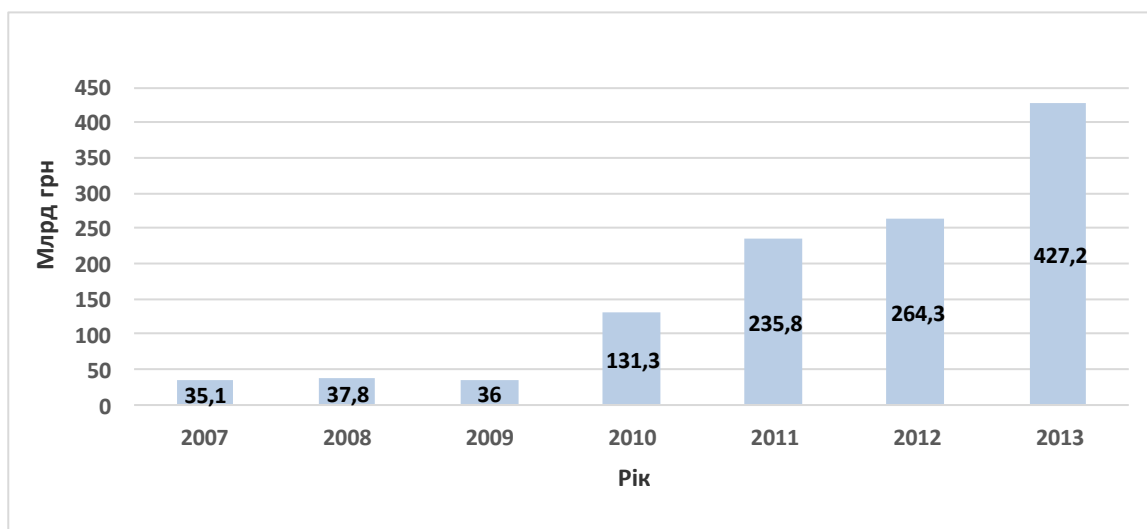


Рис. 1. Обсяг біржових контрактів(договорів) з цінними паперами на організаторах торгівлі в 2007-2013 роках(млрд. грн.)

Згідно з даними НКЦПФР, за підсумками січня-листопада 2014 року найбільша фондова біржа України за загальним обсягом оборотів – ПАТ “Фондова біржа”Перспектива” з оборотом 303,4 млрд. грн. [4].

Протягом січня-серпня 2014 року Комісія зареєструвала 97 випусків акцій на суму 9,48 млрд. грн. Порівняно з аналогічним періодом 2013 року обсяг зареєстрованих випусків акцій зменшився на 22,9 млрд. грн. [4].

Незважаючи на те, що фондовий ринок України поступово закріплює

свої позиції, варто розглянути конкретні проблеми, які стоять на шляху його подальшого розвитку. Важливою проблемою є низька ліквідність цінних паперів, тобто при бажанні інвесторів продати власні цінні папери, ринок не здатний повністю поглинути цей обсяг, в результаті продавець змушений істотно знизити ціну. Наступною є проблема низького рівня інформованості населення стосовно діяльності фондового ринку, що призводить до низької активності фізичних осіб на фондовій біржі [1, с.86].

Особливу увагу слід приділяти розвитку Інтернет-технологій, оскільки доступ на вітчизняний фондовий ринок обмежує також його слабка технічна оснащеність. Така послуга як Інтернет-трейдинг існує лише кілька років. Вона дозволяє фізичній особі через комп'ютерну програму торгувати на фондових ринках, проте кількість користувачів цієї послуги в Україні поки що вимірюється сотнями [1, с. 86].

Не менш важливими проблемами є : недостатня кількість цінних паперів в обігу; відсутність досконалого механізму взаємодії бірж з депозитарною системою; недостатнє законодавче регулювання; недостовірність інформації щодо загального обсягу торгів на біржовому ринку, що знижує довіру до вітчизняних цінних паперів [2, с. 133].

Для подолання вищезгаданих проблем фондового ринку необхідно :

- 1) створити відповідну законодавчу базу для забезпечення організаційно-правових засад функціонування фондового ринку, вдосконалити державне регулювання і нагляд на ньому;
- 2) розвинути Інтернет-технології і впровадити нові торгові системи;
- 3) залучати не лише інвесторів, але й населення;
- 4) підвищувати ліквідність та прозорість фондового ринку шляхом збільшення пропозиції фінансових інструментів [5].

Отже, дослідження фондового ринку України показало, що він має досить потужний потенціал розвитку, але на даному етапі він не може бути повністю реалізований через вплив чисельних негативних чинників. Тому напрями вдосконалення фондового ринку повинні бути зосереджені, насамперед, на вирішенні виявлених проблем.

1.Ананійчук Ю. В. Фондовий ринок України: проблеми та перспективи розвитку / Н. Ю. Ананійчук // Студентський науковий Вісник: Науково-теоретичний журнал - 2012. Вип. 2(7). Частина 1. — С.83-88. 2.Краснова І.В. Фондовий ринок в Україні: стан та перспективи розвитку / І.В.Краснова // Проблеми економіки – 2014 - №1. С.129-134. 3.Недавніа А. В. Ринок цінних паперів України : особливості розвитку та функціонування / А. В. Недавніа // Управління розвитком. - 2013. - № 19. С. 81-83. 4.Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс]- Режим доступу: <http://www.nssmc.gov.ua/> 5.Танклевська Н.С. Стан та проблеми формування фондового ринку в Україні / Н.С. Танклевська//Ефективна економіка – 2013 р.

МІСЦЕ УКРАЇНИ У СВІТОВОМУ ФІНАНСОВОМУ РИНКУ

Міжнародний фінансовий ринок нині є глобальною системою акумулювання вільних фінансових ресурсів та надання їх позичальникам із різних країн на принципах ринкової конкуренції [4, с. 228].

В сучасних умовах жодна країна світу не може самотійно оволодіти всіма останніми досягненнями науки і техніки і відповідати у своєму розвитку вимогам світового соціально-економічного прогресу. Тому участь у світогосподарських зв'язках є органічною складовою економічного розвитку кожної країни, основним методом використання на національному рівні переваг сукупного виробничого і науково-технічного потенціалу світового співтовариства [5, с. 5].

Отже, ціллю даного дослідження є зображення, аналіз і обґрунтування фінансових відносин України на світовому фінансовому ринку, систематизація отриманої інформації і формулювання об'єктивних та доречних висновків.

Перспективи інтеграції України у міжнародний інвестиційний ринок значною мірою залежать від рівня взаєморозуміння між українським урядом та міжнародними економічними організаціями. Співробітництво України з такими організаціями є важливою складовою здійснення структурної перебудови її економіки, створення привабливого інвестиційного клімату, впровадження найкращого світового досвіду у вітчизняну практику господарювання, залучення і використання іноземним капіталів, інтеграції у світові ринки [3, с. 131].

За роки незалежності у сфері інтеграції України в міжнародну фінансову систему зроблено чимало. З 1992 р. Україна стала членом головних міжнародних фінансових організацій — Міжнародного валютного фонду (МВФ) і Міжнародного банку реконструкції і розвитку (МБРР), а також Європейського банку реконструкції і розвитку (ЄБРР). На даний час країна цілком інтегрувалася в міжнародну платіжну систему, забезпечуючи надійне і своєчасне проходження платежів. [1, с.358].

Не зважаючи на те, що Україна належить до міжнародної фінансової системи, вона проявляє низьку активність у здійсненні економічної політики на фінансовому ринку.

Сьогодні фінансовий ринок України залишається слабо інтегрованим у світову фінансову систему. Цей у цілому негативний факт інколи має позитивне значення, адже вплив несприятливих світових тенденцій і навіть

фінансових криз за таких умов менш відчутний. Найбільш тісно фінансовий ринок України пов'язаний із російським, що підтверджують як емпіричні, так і математичні методи [2] .

Отже, підсумовуючи вище сказане, варто додати, що саме отримання Україною незалежності дало поштовх розвитку національного фінансового ринку, як частинки міжнародного. І на сьогодні, він розвивається з кожним днем і розширює сферу своїх інвестиційних можливостей. Лише потрібно залучити максимум зусиль і мобілізувати максимум ресурсів з найбільшою економічною ефективністю для забезпечення розвитку фінансового ринку і вдосконалення механізмів його функціонування.

1. Федосов В., Опарін В., Львовчкін С.Ф 33 *Фінансова реструктуризація в Україні: проблеми і напрями: Монографія / За наук. ред. В. Федосова. — К.: КНЕУ, 2002. — 387 с.*

2. *Стан та перспективи розвитку фінансового ринку України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://uadocs.exdat.com/docs/index-337874.html?page=4>*

3. Блохін В.С. *Активізація інвестиційних процесів на фінансовому ринку // Фінанси України. - 2003. - №1.- 131с.*

4. *Міжнародні фінанси [Текст] : навчальний посібник / [І. І. Д'яконова, М. І. Макаренко, Ф. О. Журавка та ін.] ; За ред. д-ра екон. наук, проф. М. І. Макаренка та д-ра екон. наук, доц. І. І. Д'яконової. — Київ : «Центр учбової літератури», 2013. — 548 с.*

5. А. П. Румянцев, В. Я. Голюк, О. Г. Тонких. *Міжнародні фінансові відносини: навч. пос. — К. :Центр учбової літератури, 2008. — 348 с.*

РОЗВИТОК ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА БАНКІВСЬКОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Актуальність даної тематики полягає в тому, що беручи до уваги теперішню ситуацію в країні, політичні та економічні настрої громадян, трансформаційні процеси є невідворотними для нашої держави. Оскільки найближчими планами для України є входження у світову економічну спільноту – Європейський Союз – неухильним буде включення економіки країни до міжнародного поділу праці (МПП) та впровадження інтеграційно-інвестиційних процесів.

Процес економічної інтеграції Україні потрібний для забезпечення кращих умов торгівлі, збільшення розмірів ринку, використання ефекту масштабу виробництва, розширення торгівлі паралельно з поліпшенням інфраструктури, поширення передових технологій, стимулювання конкуренції. Так як банківська система є складовою економічної системи України, тому інтеграція в економічний простір Європейського Союзу буде мати для неї відповідні наслідки. Зрозуміло, що банківська система в Україні є досить молодою, тому їй притаманні такі проблеми як низька капіталізація, відсутність концентрації капіталу, значні банківські ризики, низька ефективність діяльності банків, недостатній банківський менеджмент, якість і кількість банківських послуг [1].

З приєднанням до Світової організації торгівлі в 2008 році, Україна суттєво лібералізувала свій ринок банківських послуг. Попри певні побоювання, цей крок не мав руйнівного наслідку для цього сектору фінансових послуг, проте став важливим етапом євроінтеграційного процесу нашої країни, зокрема переговорів з ЄС про укладання поглибленої зони вільної торгівлі (ЗВТ). Парафування 30 березня 2012 року Угоди про Асоціацію та її складової щодо поглибленої зони вільної торгівлі між Україною та ЄС підтвердило незмінність євроінтеграційного вектору розвитку України на основі введення стандартів ЄС. Відповідно до Програми інтеграції України до Європейського Союзу (далі – Програма), схваленої Указом Президента України № 1072/2000 від 14.09.2000 р., основною метою співробітництва України з ЄС є здобуття нею членства Європейського Союзу. Це передбачає здійснення процесів євроінтеграції в усіх секторах економіки України, в тому числі у фінансовій та банківській системі. На поточному етапі розвитку України інтереси вітчизняних представників банківської системи та іноземних банків не завжди

співпадають. На сучасному етапі у країнах ЄС банки сконцентровані на вирішенні проблем з ліквідністю, у тому числі, за рахунок припинення фінансування закордонних філій та дочірніх банків, виведення з коштів з менш розвинених країн. Тоді як першочерговим завданням функціонування банківської системи України є не лише збереження стабільності, а й розширення кредитування реального сектору економіки. [3].

За результатами дослідження розвитку банківського бізнесу в європейських країнах було зроблено висновок, що є взаємозв'язок між рівнем інтеграції країни до ЄС та рівнем розвитку її банківського сектора. Відповідно до положень інтеграційної теорії виділяється чотири рівні європейської інтеграції, на трьох із них: найвищому – валютному союзу, рівні митного союзу та рівні претендента на інтеграцію – простежуються чіткі особливості розвитку банківських систем країн:

- на рівні валютного союзу – високорозвинена банківська система, високий рівень взаємопроникнення капіталу, у тому числі завдяки використанню спільної валюти; повністю уніфіковане європейське банківське законодавство;

- на рівні митного союзу – відносно слабше розвинена банківська система, яка характеризується високою часткою участі іноземних інвесторів; імплементовано основні норми банківського законодавства, за винятком положень, що стосуються грошового обігу;

- у країнах – претендентах на євроінтеграцію – слабкий рівень розвитку банківської системи, відносно низький рівень іноземного капіталу, через високий рівень ризиків; імплементовано незначну частину європейського банківського законодавства [3].

Отже, процеси євроінтеграції для банківської системи України є надзвичайно важливий та сприятливий, необхідно якомога швидше просуватися у даному напрямку. Проведення перетворень сприятиме налагодженню більш тісного міжнародного економічного співробітництва і підвищенню конкурентоспроможності вітчизняних банків на ринку банківських послуг.

І.Бакшеева С., Коломієць К. Передумови інтеграції банківської системи України до фінансового простору ЄС. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/8295/1/Preprint%20003.pdf>
2. Павленко М.А. Ефективність розвитку банківської системи України в умовах євроінтеграції. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/16_ADEN_2013/Economics/1_87911.doc.htm
3. Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України / The national Institute for strategic studies / Щодо інтеграції банківської системи України до банківської системи Європейського Союзу Аналітична записка. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/777>

ДЕРЖАВНИЙ БОРГ УКРАЇНИ: ДИНАМІКА ТА ОСНОВНІ СПОСОБИ ПОГАШЕННЯ

Державний борг є невід'ємною складовою державних фінансів. Саме він дає змогу сформувати та сприяти ефективному функціонуванню ринкової економіки.

Згідно з Бюджетним кодексом України державний борг – це загальна сума заборгованості держави, яка складається з усіх випущених і непогашених боргових зобов'язань, включаючи боргові зобов'язання держави, що вступають у дію в результаті виданих гарантій за кредитами, або зобов'язань, що виникають на підставі законодавства чи договору [1].

Однією з основних класифікаційних ознак є класифікація державного боргу за типом кредитора. В зв'язку з чим виділяють:

- внутрішній борг - складається із заборгованості за позиками, одержаними із сектору державного управління, заборгованості органам грошово-кредитного регулювання та іншим банківським установам, заборгованості іншим фінансовим установам, нефінансовому приватному сектору й домашнім господарствам.
- зовнішній борг - складається з видів боргових зобов'язань, аналогічних зовнішнім джерелам покриття дефіциту бюджету [2].

Динаміка державного боргу України залежно від видів кредитора представлена в таблиці 1.

Таблиця 1

Державний борг України за останні 5 років [3]

Рік	Внутрішній борг, тис. грн.	Зовнішній борг, тис. грн.	Абсолютне відхилення, тис.грн.	
			Внутрішній борг	Зовнішній борг
2009	91 070 076,77	135 926 229,71	-	-
2010	141 662 098,06	181 813 317,01	50 592 021,29	45 887 087,30
2011	161 467 006,26	195 806 860,92	19 804 908,20	13 993 543,91
2012	190 299 297,71	208 918 936,41	28 832 291,45	13 112 075,49
2013	256 959 575,66	223 259 053,78	66 660 277,95	14 340 117,37

Як видно з табл. 1, за аналізований період, величина державного боргу зростає. Якщо у 2009 р. це становило 91070076,77 тис. грн і 135926229,71 тис. грн. внутрішнього і зовнішнього боргу відповідно, то у 2013 р. ситуація значно погіршилась, а саме: 256959575,66 тис. грн і

223259053,78 тис. грн боргу. Така велика державна заборгованість негативно впливає на економіку країни в цілому.

Важливий напрямок управління державним боргом полягає у своєчасному погашенні одержаних коштів. У світовій практиці використовуються декілька способів погашення державного боргу, а саме: 1. Проведення передбачених умовами позик виплат основного боргу в установлені строки; 2. Здійснення рефінансування позик; 3. Викуп боргу, або обмін боргових зобов'язань на інші активи, які знаходяться в державній власності; 4. Списання боргу повністю, або частково, яке проводиться за ініціативою боржника та за рішенням кредиторів; 5. Анулювання (повна відмова) від виплати боргу [4].

Отже, державний борг, як внутрішній так і зовнішній, зростає протягом аналізованого періоду. Це, у свою чергу, веде до скорочення витрат державного бюджету, згортання капіталовкладень і, як підсумок, до уповільнення процесів відтворення. Тому органам державної влади варто впроваджувати більш раціональну економічну політику і здійснювати економіко-правове регулювання і контроль.

1. Бюджетний кодекс України : Закон України від 12.08.2014 р. № 1636-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>. 2. Бюджетний Кодекс України. Науково-практичний коментар [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.e-reading.me/chapter.php>. 3. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua..> 4. М. В. Грідчина, В. Б. Захожай, Л. Л. Осипчук та ін. Фінанси (теоретичні основи) : Підручник. — 2-ге вид., випр. і допов. — К.: МАУП, 2009. — С. 312.

НАПРЯМ 2

**ПРОБЛЕМИ ТА
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ФІНАНСІВ СУБ'ЄКТІВ
ПІДПРИЄМНИЦТВА**

АНАЛІЗ БАНКІВСЬКОЇ ПРАКТИКИ З ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКА

Дана тема є досить актуальною, оскільки під час надання кредиту кожен банк зіштовхується із необхідністю оцінки кредитоспроможності позичальника. Ця процедура є обов'язковою, адже саме від її результатів і залежить ефективність окремої кредитної угоди і кредитної діяльності банку загалом. Адекватна та правильна оцінка кредитоспроможності позичальника є однією з найважливіших умов успішної кредитної діяльності банку [1].

Значна кількість праць вітчизняних науковців присвячена дослідженню оцінки кредитоспроможності позичальників, серед таких вчених є: Бугель Ю., Галасюк В., Мельник О., Мороз А., Савлук М., Лагутін В. та інші.

Вперше поняття "кредитоспроможність" появилось в економічній літературі у XVIII ст. У своїх працях А. Сміт та Д. Кейнс, О. Лаврушин детально подали аналіз еволюції кредитоспроможності. На сучасному етапі економісти визначають кредитоспроможність як можливість позичальника в повному обсязі і у визначений договором термін погасити свій борг за кредитом [2].

Важливою частиною механізму формування кредитної політики банку є визначення критеріїв оцінювання кредитоспроможності його потенційних позичальників. Відсутність науково-обґрунтованих методів оцінки кредитоспроможності позичальника, а також відсутність спеціалістів, компетентних у підготовці та прийнятті рішень про можливість й умови кредитування, можуть бути причиною погіршення якості кредитного портфеля, що призведе до погіршення фінансового стану чи банкрутства банку.

Кожен банк розробляє власний підхід до оцінки кредитоспроможності з урахуванням своєї специфіки, основних положень кредитної політики та конкретних економічних умов.

Під час проведення аналізу банк вивчає ділову репутацію свого потенційного позичальника (його порядність, чесність, досвід роботи у відповідній сфері, кваліфікацію керівництва, своєчасність погашення попередніх кредитів і т.д.). Крім того, банк аналізує економічне оточення позичальника (його основних ділових партнерів, конкурентоспроможність вироблених товарів, стабільність ринків збуту та ін.). В процесі оцінки кредитоспроможності відбувається розрахунок ряду показників, таких як коефіцієнт ліквідності, коефіцієнт забезпеченості власними коштами, показник фінансової стійкості позичальника, коефіцієнт рентабельності і оборотності [3].

За результатами рейтингової оцінки, банки класифікують позичальників – юридичних осіб, за класами: А, Б, В, Г, Д:

- Клас «А» - фінансова діяльність хороша, що свідчить про можливість своєчасного виконання зобов'язань за кредитними операціями, погашення основної суми боргу та відсотків за ним;

- клас «Б» - фінансова діяльність позичальника близька до класу «А», але ймовірність підтримування її на цьому рівні протягом тривалого часу є низькою;
- клас «В» - фінансова діяльність задовільна і потребує більш детального контролю;
- клас «Г» - фінансова діяльність незадовільна (економічні показники не відповідають установленим значенням), є високий ризик значних збитків;
- клас «Д» - фінансова діяльність незадовільна і є збитковою [4].

Перспективним шляхом удосконалення оцінки кредитоспроможності позичальників є розробка єдиної рейтингової системи. Держава також має забезпечити вдосконалення механізму обміну кредитною інформацією, щоб забезпечити точність рейтингової моделі [2].

Отже, основна мета аналізу кредитоспроможності визначити здатність і готовність позичальника повернути позику відповідно до умов кредитного договору. Банк, перш ніж надати кредит, визначає міру ризику, яку він готовий узяти на себе, і розмір кредиту, який може бути наданий. Банку при розробці методики оцінки кредитоспроможності позичальника необхідно враховувати не тільки кредитний ризик, але й сучасний розвиток підприємств, а також зростання конкуренції на ринку кредитних послуг [1].

1. Прохорова Ю.В., Калмикова О.А. Проблеми оцінки кредитоспроможності позичальника в Україні та шляхи її подолання. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.napks.edu.ua/library/compilations_vak/eiu/2012/3/p_145_147.pdf.

2. Денєжко К. А., Жиліна Ю. Поліпшення методики оцінки кредитоспроможності позичальників банками України // Управління розвитком. – 2013. - №17(157). – с. 8-11.

3. Поняття та оцінка кредитоспроможності позичальника банку. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://groshi-v-kredit.org.ua/ponyattya-ta-otsinka-kredytospromozhnosti-pozychalnyka-banku.html>.

4. Олійник О. Оцінка кредитоспроможності. Банківські рейтинги: як банк класифікує позичальників? . [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.agro-business.com.ua/2011-05-11-22-48-24/1151-2012-07-11-09-03-06.html>.

ВПЛИВ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА РОЗВИТОК АГРОПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Агропромислові підприємства є стратегічними економічними суб'єктами, для ефективного функціонування та розвитку яких дуже важливим є фінансово-кредитне забезпечення. Цього вимагає необхідність впровадження у виробництво найновіших досягнень науково-технічного прогресу, а також найбільш прогресивних форм організації виробництва, виходячи зі світового досвіду.

Висока варіативність результатів діяльності та відсутність позитивної динаміки роблять агропромислові підприємства непривабливими для вітчизняних та іноземних інвесторів. Технологічна специфіка, довготривалі виробничі цикли та використання біологічних активів у сільському господарстві – причини, через які суб'єкти даної сфери не можуть здійснювати різку виробничу розбудову, яка потребує значних капіталовкладень. Це викликає необхідність, зі сторони держави, здійснювати бюджетне фінансування, щоб хоч частково покрити втрати від цих процесів, а також створювати «м'якші» умови для адаптації до змін у зовнішньому середовищі, процес якої триває довше, ніж у інших галузях економіки.

Кредитне забезпечення у сфері сільського господарства відіграє вирішальну роль: сезонний розрив між вкладенням і надходженням коштів, безперервність процесів відтворення, значна потреба в обігових коштах перетворюють кредит в основне джерело поповнення фінансових ресурсів [1].

Сільськогосподарським підприємствам важче отримати кредитні ресурси, аніж підприємствам інших галузей. Агропромислові товаровиробники стикаються зі значною кількістю проблем, на вирішення яких має бути спрямована державна політика даної галузі. Проте, обмеженість характеру фінансового ринку України загалом ставить підприємства у ще вужчі рамки. Потенційними кредиторами підприємств аграрного сектору є кредитні спілки, банки, особи, що позичають власні кошти, ломбарди, а також переробні підприємства і компанії, що постачають матеріально-технічні ресурси. Державний та місцеві бюджети, а також комерційні банки є найпотужнішими акумуляторами фінансових ресурсів для підприємств сільського господарства, частка яких у загальних обсягах їх формування становить 6-9% та 10-15 % відповідно.

Створення дієвого механізму, що дозволить гарантувати повернення позик, є однією з необхідних умов кредитування підприємств агропромислового комплексу. Як відомо, в усьому світі заставою під довгострокові, відносно недорогі кредити для сільського господарства є земля. На сьогодні в Україні існує мораторій на торгівлю сільськогосподарськими угіддями, заборонено внесення права на землю як частки до статутних капіталів господарських товариств, не дозволяється продаж або інші види відчуження земельних ділянок та паїв, що знаходяться у приватній власності [2].

Новим інструментом кредитування агровиробників, є «аграрні розписки», які видаються під заставу нового врожаю, найчастіше малим та середнім агровиробникам. Закон України «Про аграрні розписки» визначає поняття «аграрна розписка» як товаророзпорядчий документ, що фіксує безумовне зобов'язання боржника, яке забезпечується заставою, здійснити поставку сільськогосподарської продукції або сплатити грошові кошти на визначених у ньому умовах [4]. Аграрні розписки поділяють на товарні та фінансові.

Отже, слід зазначити, що за часів незалежності, в Україні не існує досконалого механізму фінансово - кредитного забезпечення агропромислового комплексу. Ця проблема вирішується частково, перш за все, за рахунок компенсацій з державного бюджету процентних ставок за кредитами комерційних банків і лише для великих сільськогосподарських виробників. Вирішити її повністю можна лише, завдяки повній реорганізації та реструктуризації аграрного сектору, нормативної та регулятивної бази у цій галузі.

1. Барановський І. М. Зарубіжний досвід кредитування сільськогосподарських товаровиробників / І. М. Барановський // Науковий вісник національного аграрного університету. – 2008. – № 119. – С. 236-240;
2. Попов В. М. Сучасні особливості фінансового забезпечення сільського господарства / В. М. Попов // Матеріали наукової конференції / Кіровоградський національний технічний університет / УДК 336.77В. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [chrome-extension://oemmndcbldboiebfnladdacbfdmadadm/http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_22\(2\)_ekon/stat_20_1/27.pdf](chrome-extension://oemmndcbldboiebfnladdacbfdmadadm/http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_22(2)_ekon/stat_20_1/27.pdf)
3. Прокопчук О.Т. Проблеми кредитного забезпечення сільськогосподарських підприємств / О.Т. Прокопчук // Матеріали Всеукраїнської наукової конференції молодих учених / УДАУ.- Умань: УДАУ, 2012.-В 2ч. -Ч.2.; 3. Степанюк О.В. Фінансування в усіх його проявах / О. В.Степанюк// Агробізнес сьогодні, жовтень 2014. – Випуск №19 (290). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.agro-business.com.ua>

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

На сучасному етапі розвитку агропромислового комплексу України економічне становище сільськогосподарських підприємств є вкрай складним. Значна частина підприємств галузі перебуває на межі банкрутства, а в інших спостерігається щорічне зменшення обсягів виробництва продукції. Саме тому питання ефективного фінансового забезпечення в досліджуваній сфері є, як ніколи, актуальним.

Фінансування сільськогосподарських підприємств має здійснюватися з урахуванням специфіки функціонування цієї галузі: сезонності виробництва; тривалого періоду відтворення основних засобів; наявності значного часового інтервалу між періодами здійснення витрат та отримання підсумкових результатів; залежності результатів діяльності підприємств і, відповідно, джерел фінансування від впливу природно – кліматичних умов; необхідності кредитного забезпечення діяльності [1].

Сьогодні фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання аграрної сфери здійснюється переважно в трьох формах: самофінансування, кредитування на основі мобілізації та перерозподілу тимчасово вільних коштів; бюджетне фінансування на безповоротній основі за рахунок коштів державного і місцевого бюджетів.

Одним з джерел інвестицій є агролізинг, який визнаний найефективнішим способом інвестування, адже має ряд переваг: знижує ризик неповернення коштів, передбачає стовідсоткове кредитування і не потребує негайного повернення платежів. Державна підтримка інвестицій в агропромисловий комплекс повинна дати значний поштовх розвитку перспективної галузі [2].

Особливістю фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств є потребав ґрунтовному аналізі ризиків та залученні значних коштів ззовні, як з державного бюджету так і з інших інвестиційних фондів. Грамотна державна політика в сукупності з професійним фінансовим менеджментом і раціональним використанням ресурсів спроможні вивести український аграрний сектор на передові позиції в світі.

1. Зленко О. В. Забезпеченість фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств та ефективність їх використання / О. В. Зленко // АгроІнКом. - Київ: ЗАТ "ВІПОЛ", 2011, N N10/12. - С. 83-86; 2. Майданевич П. М. Формування інвестиційних процесів у підприємствах аграрного сектору України / П. М. Майданевич // АгроІнКом. - Київ: ЗАТ "ВІПОЛ", 2011, N N10/12. - С. 75-76; Підручник / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін.; Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. — 7-ме вид., без змін. — К.: КНЕУ, 2008. — 552 с.

ПРОБЛЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Малі підприємства відіграють велику роль у становленні та розвитку економіки кожної країни, адже у порівнянні з великими чи середніми підприємствами вони здатні швидше адаптуватись до змін зовнішнього чи внутрішнього середовища і тим самим не порушуватимуть своєї фінансово-економічної стійкості. Окрім того, суб'єкти малого підприємництва найбільше наближені до потреб споживачів, а також виконують одну з основних соціальних функцій – створення робочих місць.

Важливим напрямком бізнес-процесів малих підприємств є оподаткування результатів їх діяльності. Таким чином, предметом даного дослідження є норми чинного податкового законодавства у частині справляння податків та зборів малими підприємствами з метою аналізу їх змін, виявлення існуючих проблем та відповідно пошуку шляхів їх вирішення.

Згідно з нормами чинного законодавства суб'єкти малого підприємництва самостійно приймають рішення про те, на якій системі оподаткування перебувати – загальній чи спрощеній. Зокрема, зміст спрощеної системи оподаткування полягає у заміні сплати окремих податків і зборів єдиним податком, що дозволяє не лише зменшити величину сплачених податків, але й спрощує процедуру документообігу.

Спрощена система оподаткування, обліку та звітності протягом останніх років зазнавала частих змін, найбільш ефективні із яких були прийняті та введені у дію наприкінці 2011 року, а саме:

- збільшено обсяг доходу для деяких груп підприємців, що дозволяє залишитись на спрощеній системі оподаткування;
- скасовано надбавки до фіксованих ставок за кожного нового найманого працівника;
- обмежено деякі види господарської діяльності, що перебувають на спрощеній системі;
- змінено підстави анулювання свідоцтва платника єдиного податку [3].

Загалом кажучи, використання системи спрощеного оподаткування, обліку і звітності дає підприємствам низку переваг:

- спрощена процедура реєстрації нового платника податків;
- спрощена система розрахунку суми податку;

- спрощується ведення бухгалтерського обліку і форм фінансової звітності;
- надається право вибору сплати ПДВ;
- різні форми податкової звітності замінені єдиним податком, при якому заповнюється лише одна форма звітності [1].

Серед недоліків, які все ще мають місце у механізмі справляння єдиного податку суб'єктами малого підприємництва є:

- застосування єдиних податкових ставок для всіх категорій платників податків;
- суми податку фізичної особи підприємця сплачуються авансом за звітний період;
- обмежене застосування спрощеної системи;
- обмеження обсягів виручки суб'єктів малого бізнесу [2].

Попри те, як зазначає Олексій Молдован, невирішеними на сьогоднішній день залишаються також: низька фіскальна ефективність єдиного податку, мінімізація рівня податкового навантаження у результаті використання різних корупційних схем та ін.

Отож, із вище викладеного випливає, що на сьогодні вже врегульовано немало спірних норм чинного податкового законодавства, проте подальшими змінами варто передбачити:

- звільнення від оподаткування новостворених підприємств та підприємців, хоча б протягом перших трьох років їх діяльності;
- прив'язку диференційованого граничного обсягу виручки від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг, що дає право переходу на спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, до розміру мінімальної заробітної плати, або до індексу інфляції з метою її постійної актуалізації;
- запровадження диференційованих ставок єдиного податку для суб'єктів третьої-четвертої та п'ятої-шостої груп платників податків на спрощеній системі оподаткування в розрізі сум отримуваних ними доходів;
- уточнення переліку платників єдиного податку з метою недопущення використання спрощеного режиму оподаткування суб'єктів малого бізнесу у схемах оптимізації податкових виплат [4].

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua> 2. Інформаційне агентство УНІАН [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economics.unian.ua> 3. Офіційний сайт Інституту права та суспільних відносин [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.law-property.in.ua> 4. Боровик П.М., Гайдай В.І., Подолян Є.В. Недоліки сучасного порядку справляння єдиного податку з суб'єктів малого підприємництва // Інноваційна економіка 1"2013[[39]. – с.224-227.

ПРОЦЕНТНІ СТАВКИ ТА СТРУКТУРА КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ РЕЗИДЕНТІВ УКРАЇНИ (КРІМ ФІНАНСОВИХ КОРПОРАЦІЙ)

Дослідження кредитного портфеля резидентів, крім фінансових корпорацій, є основою щодо формування кредитної політики банків з метою оптимізування кредитних умов та збільшення обсягів їхнього кредитування. Адже від ефективності роботи банківської системи безпосередньо залежить розвиток економіки певної країни.

У табл. 1 подано обсяг та структуру кредитного портфеля резидентів у розрізі строків кредитування.

Таблиця 1

Обсяг та структура кредитного портфеля резидентів у розрізі строків кредитування (крім фінансових корпорацій)

Роки	Обсяг наданих кредитів, млн. грн.				Структура кредитного портфеля, %		
	Усього	у тому числі за строками			до 1 року	від 1 року до 5 років	більше 5 років
		до 1 року	від 1 року до 5 років	більше 5 років			
2007	426867	131505	181311	114052	30,81	42,47	26,72
2008	734022	222033	278581	233408	30,25	37,95	31,80
2009	723295	230974	266699	225623	31,93	36,87	31,19
2010	732823	242772	275605	214446	33,13	37,61	29,26
2011	801809	297422	301002	203385	37,09	37,54	25,37
2012	815142	344237	294511	176394	42,23	36,13	21,64
2013	910782	426082	310739	173961	46,78	34,12	19,10

Джерело: сформовано автором на основі [1]

У 2013 р. порівняно з 2007 р. змінилась структура кредитів, наданих резидентам у напрямку зростання коротко- та середньострокових кредитів та зменшення частки довгострокових кредитів. Якщо у 2007 р. переважали кредити, строком від 1 до 5 років (42,47%), то у 2013 р. – до 1 року (46,78%). Обсяг кредитів, наданих строком до 1 року зріс на 11,42%, а строком більше 5 років – зменшився на 5,08%. Така динаміка структури кредитного портфеля за строками кредитування підтверджує нестабільність економіки України та зниження рівня довіри до банківської системи у довгостроковому періоді, хоча у абсолютному вимірі обсяг наданих кредитів резидентам, крім фінансових корпорацій, збільшився у 2,13 рази.

У табл. 2 подано обсяг та структуру кредитного портфеля резидентів у розрізі видів валют. Так, у 2007 р. структура кредитного портфеля за видами валют була практично 50/50. Починаючи з 2008 р. і до кінця 2013 р. відбулося зростання частки кредитів, наданих резидентам (крім

фінансових корпорацій) у національній валюті (66,18% у 2013 р.) порівняно із часткою кредит у іноземній валюті (33,82% у 2013 р.).

Таблиця 2

Обсяг та структура кредитного портфеля резидентів у розрізі видів валют

Роки	Обсяг наданих кредитів, млн. грн.			Структура кредитного портфеля за видами валют, %	
	Усього	у тому числі		у національній валюті	в іноземній валюті
		у національній валюті	в іноземній валюті		
2007	426867	213802	213065	50,09	49,91
2008	734022	300220	433801	40,90	59,10
2009	723295	355521	367774	49,15	50,85
2010	732823	395504	337319	53,97	46,03
2011	801809	478596	323213	59,69	40,31
2012	815142	515580	299562	63,25	36,75
2013	910782	602776	308006	66,18	33,82

Джерело: сформовано автором на основі [1]

Переважаання кредитів у національній валюті свідчить про знецінення гривні внаслідок інфляції та відповідне зміцнення купівельної спроможності іноземних валют за фактичного отримання доходів резидентами у національній валюті.

На рис. 2 подано динаміку процентних ставок за кредитами.

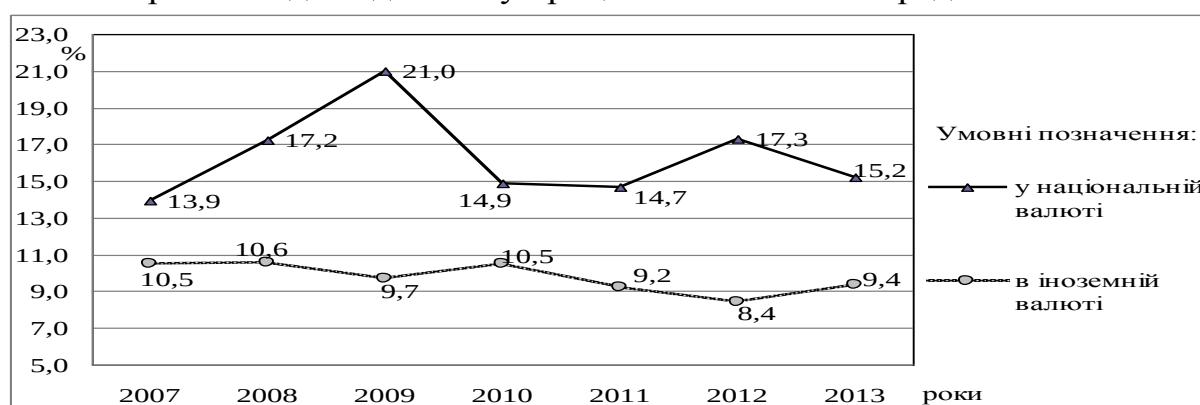


Рис. 1. Динаміка процентних ставок за кредитами, наданих резидентами (крім фінансових корпорацій), у розрізі видів валют за 2007-2013 рр.

Джерело: сформовано автором на основі [1]

Як бачимо, спостерігається тенденція до зниження процентних ставок за кредитами як в національній, так і в іноземній валюті, що безумовно пояснює зростання обсягів кредитування резидентів (крім фінансових корпорацій) у абсолютному значенні. Проте до рівня процентних ставок за кредитами, які діють у країнах Європейського Союзу, українських банкам ще потрібно суттєво переглядами встановлені ними умови кредитування.

1. Офіційне інтернет-представництво Національного банку України. Статистика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=65833&cat_id=44578

ЕФЕКТИВНЕ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ КОШТІВ, ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Оборотні кошти - це авансована сума в грошовій формі вартості, котра застосовується для планомірного утворення і використання оборотних виробничих фондів і фондів обігу в мінімально необхідних розмірах, що забезпечують виконання підприємством виробничої програми і своєчасність здійснення. Класифікація оборотних коштів має важливе значення, оскільки дає можливість підприємству визначити оптимальний склад і структуру, потребу та джерела формування оборотних коштів. Від цього значною мірою залежить фінансовий стан підприємства.

Однією із головних ознак класифікації оборотних коштів є їх класифікація в залежності від участі у грошовому обороті. Відповідно до цієї ознаки оборотні кошти поділяються на: оборотні кошти, що авансуються у виробничі фонди, та оборотні кошти, що авансуються у фонди обігу.

Такий розподіл оборотних коштів зумовлений наявністю в кругообігу коштів двох самостійних сфери виробництва і сфери обігу. Що більша питома вага оборотних коштів, розміщених у сфері виробництва, то ефективніше використовується оборотний капітал [1].

Система організації оборотних коштів побудована на певних принципах.

По-перше, надання підприємствам самостійності щодо розпорядження, управління оборотними коштами. По-друге, визначення планової потреби та розміщення оборотних коштів за окремими елементами й підрозділами. По-третє, коригування розрахованих і чинних нормативів з урахуванням вимог господарювання, що змінюються: обсягів виробництва, цін на сировину та матеріали; постачальників і споживачів; форм застосовуваних розрахунків.

По-четверте, раціональна система фінансування оборотних коштів. По-п'яте, контроль за раціональним розміщенням і використанням оборотних коштів [2].

Отже, виходячи із вищесказаного можна зробити висновок, що збільшення ефективності обертання оборотних коштів можна забезпечити шляхом проведення стратегічного планування роботи підприємства в області управління джерелами формування та використання оборотних коштів.

Для виконання стратегічної роботи підприємства в управлінні джерелами формування та використання оборотних коштів існують такі основні напрямки: визначення потреби підприємства в оборотних коштах; визначення наявності власних оборотних коштів і приведення їх обсягів до оптимального значення; вживання заходів щодо прискореного повернення підприємству сум дебіторської заборгованості; припинення виконання робіт для неплатоспроможних замовників; визначення оптимального обсягу виробництва продукції з урахуванням рівня беззбитковості виробництва; скорочення управлінських та усунення непродуктивних витрат; впровадження прогресивних методів управління виробництвом;

В межах сформульованих напрямків стратегічної роботи підприємства в області управління джерелами формування та використання оборотних коштів підприємства, конкретними шляхами підвищення ефективності використання оборотних коштів підприємства є: обґрунтоване встановлення норм і нормативів праці; встановлення прямих постійних взаємозв'язків з постачальниками; зменшення вартості застосовуваних у виробництві сировини і матеріалів на основі придбання їх за оптовими цінами чи заміни дешевшими аналогами; економія на нормах витрат сировини і матеріалів завдяки впровадженню прогресивних технологій у виробництво; вторинне використання відходів у виробництві; уніфікація рецептури виробництва продукції; перехід до безперервного здійснення виробничих процесів; прискорення обробки партій постачання матеріальних ресурсів; прискорення процесів збуту продукції при застосуванні прогресивних маркетингових технологій. [3].

1. Волошина К., Бабець Є., Гузенко О. Управління оборотним капіталом промислових підприємств в умовах вільного ринку: макроекономічний аспект // В зб.: Економіка: проблеми теорії та практики. Вип.186.Т.4. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2013. – с. 823-824; 2. Проблема прискорення обігу оборотних коштів на підприємстві/ Супрун О. М. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2185>; 3. Методологічні аспекти формування системи управління оборотними активами підприємства/ Пельтек Л.В., Писаренко С.М./Вісник НУ ЛП – 2012. - №1(5). – 43-49 с.

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ

Забезпечення фінансової стійкості комерційного банку є досить актуальним, оскільки вирішення проблем залучення внутрішніх та зовнішніх інвестицій, стримування відтоку вітчизняних капіталів за кордон, відновлення матеріального виробництва та економічного зростання країни є неможливим без фінансово стійкого банківського сектора економіки.

На сьогоднішній день банки України стикаються з такими проблемами, як низький рівень капіталізації банків, залежність від зовнішніх запозичень, низька якість банківських активів, значна частка іноземного капіталу у структурі капіталу банківської системи України. Також не варто виключати такі фактори, як значний відтік депозитів підприємств і населення, різке зростання курсу іноземної валюти стосовно національної валюти та масове неповернення кредитів. Усе це негативним чином відобразилося на фінансовій стійкості комерційних банків [1, с.148-149].

За таких умов виникла необхідність реформування банківської системи України та покращення фінансової стійкості банків, що в найближчій перспективі буде пов'язано з виконанням низки завдань [3, с.125-126]:

- зміцнення стійкості банківської системи, що унеможливило виникнення системних банківських криз;
- посилення взаємодії комерційних банків з реальним сектором економіки;
- підвищення рівня капіталізації більшості комерційних банків;
- підвищення якості реалізації банківським сектором функцій по акумуляції заощаджень населення і підприємств і їх трансформації в кредити і інвестиції;
- відновлення і зміцнення довіри до російської банківської системи з боку інвесторів, у тому числі іноземних, і вкладників, в першу чергу, населення;
- запобігання використанню банківської системи для цілей недобросовісної комерційної політики.

Можна виділити такі принципи на яких базується забезпечення фінансової стійкості комерційних банків:

1) зростання таких основних показників, як обсяг капіталу, активів, рівень рентабельності, ліквідності і платоспроможності, а також зниження ризиковості, неякісних активів та незбалансованості кредитного і депозитного портфелів;

2) своєчасна та об'єктивна оцінка ступеня впливу зовнішніх і внутрішніх факторів;

3) прийняття правильних, адекватних реальній ситуації управлінських рішень й запобігання погіршення фінансового стану банку та постійне регулювання з боку керівництва банку з врахування реалій стану економіки.

Для того, щоб стабілізувати ситуацію у банківському секторі та підвищити фінансову стійкість комерційних банків потрібно стабілізувати курс гривні; гарантування збереження вкладів у банківських установах; контролю за цільовим використанням кредитів рефінансування; обмеження боргового тиску на позичальників; надання гарантій за міжбанківськими кредитами; рекапіталізації банків; поліпшення управління ризиками; створення нової правової бази в області фінансової діяльності, а також запровадження практичних податкових та інших регулюючих важелів в плані стимулювання інвестиційної діяльності; диверсифікації банківських операцій [2, с.167-170].

Доцільно відзначити, що робота по формуванню стабільної банківської системи повинна проводитися з участю не лише банківського співтовариства, але органів державної влади. Така інтеграція інститутів, прозорість економічного і політичного курсу дозволить підвищити в банківського співтовариства упевненість в незмінності економічних перетворень і знизить рівень невизначеності.

Отже, проблеми, які стоять перед українськими банками, не є неподоланими. Вони потребують лише формалізації і цілеспрямованої роботи як органів державної влади, так і самих комерційних банків. Професіоналізм і накопичений практичний досвід більшої частини теперішніх працівників банківської сфери дозволяють сподіватися, що з часом в Україні сформується повноцінна банківська система, яка буде здійснювати сприяння активному ринковому розвитку економіки.

1. Клюско Л.А. Фінансова стабільність банків та її визначальні характеристики / Л.А. Клюско // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2009. – №1. – С. 142-149. 2. Дзюблюк О.В. Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи: монографія / О.В. Дзюблюк, Р.В. Михайлюк. – Тернопіль: ТНЕУ, 2009. – 316 с. 3. Тарханова Е.А. Устойчивостькоммерческихбанков: монография / Е.А. Тарханова. – Тюмень: Издательство “Вектор Бук”, 2003. – 186 с.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ МІСЦЕВИМИ ФІНАНСАМИ В УМОВАХ ПРОЦЕСУ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Покращення стану державних фінансів України залежить від розв'язання проблем місцевих бюджетів. На сьогодні в Україні відбувається розвиток системи місцевих фінансів, це спричинено посиленням бюджетної децентралізації, що зумовлює перерозподіл повноважень, підвищення ефективності реалізації бюджетної політики.

На шляху розвитку та вдосконалення системи управління місцевими фінансами постає ряд проблем. Низьке фінансове забезпечення органів місцевої влади, вузький спектр повноважень, висока залежність від центральних органів, нерівномірність розподілу бюджетних можливостей перешкоджає втіленню децентралізації та розвитку системи управління місцевих бюджетів [1, с.108].

Одним з напрямків розвитку потенціалу місцевих бюджетів є право повністю використовувати зароблені на території регіону кошти з метою фінансування його економіки та соціальної сфери. Не менш важливим є надання можливості виходу на внутрішні та зовнішні ринки позик місцевим органам влади та підвищення ролі системи міжбюджетних відносин в регулюванні соціально-економічних процесів на місцевому рівні. Удосконалення потребує механізм розподілу міжбюджетних трансфертів для створення фінансово самостійних органів місцевого самоврядування [2, с.35]. Необхідно фінансово забезпечити місцеві бюджети за рахунок поліпшення розподілу повноважень між органами виконавчої влади та місцевого самоврядування, перерозподілу загальнодержавних податків на користь місцевих бюджетів [3, с.73].

Отже, перед нами постає низка проблем, пов'язаних з управлінням місцевими фінансами в умовах децентралізації. Запропонований комплекс заходів з удосконалення та розвитку місцевих фінансів забезпечить ефективне становлення та розвиток системи міжбюджетних відносин в регіонах та країні в цілому.

1.Гвазава Н. Місцеві бюджети та міжбюджетні відносини // Держава і регіони. – 2012. - №3. – с.108-113. 2.Каламбет С.В. Местные финансы в условиях бюджетного-налоговых реформ в Украине // Економіка, фінанси, право. – 2013. – №3. – с.34-36. 3.Стефанюк І.Б. Удосконалення механізму фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування // Фінанси України. – 2013. – №2. – с.71-82.

ФІНАНСОВИЙ ЛІЗИНГ, ЯК ФОРМА ІНВЕСТИВАННЯ

В сучасних умовах підприємства зіштовхуються з проблемою вибору джерела фінансування для подальшого розвитку. Одним із таких ефективних механізмів залучення капіталу є фінансовий лізинг. Він дає змогу провести модернізацію основних засобів або ж взагалі провести модернізацію виробничого обладнання.

Відповідно до Закону України «Про фінансовий лізинг», фінансовий лізинг – це вид цивільно-правових відносин, що виникають із договору фінансового лізингу. За договором фінансового лізингу лізингодавець зобов'язаний набути у власність річ у продавця (постачальника) відповідно до поставлених лізингоодержувачем специфікацій за умови передати її у користування лізингоодержувачу на визначений строк не менше одного року за встановлену плату (лізингові платежі) [1].

Згідно Податкового кодексу – фінансовий лізинг (оренда) – господарська операція, що здійснюється фізичною або юридичною особою і передбачає передачу орендарю майна, яке є основним засобом згідно з цим Кодексом і придбане або виготовлене орендодавцем, а також усіх ризиків та винагород, пов'язаних з правом користування та володіння об'єктом лізингу [2].

Перевагами використання фінансового лізингу для лізингодавця є:

- розширення ринку збуту;
- відносно низький ризик втрат від неплатоспроможності замовника;
- повне покриття всіх капітальних та інших витрат (із нарахованими процентами) та отримання прибутку не меншого, ніж від інших операцій [3, с. 232].

Для лізингоодержувача переваги полягають у наступному:

- це поява достатньо зручного джерела фінансування, адже лізинг дає змогу на 100% фінансувати придбання основних фондів на відміну від банківського кредиту;
- збільшення можливостей самофінансування;
- зменшенні ризику морального старіння обладнання, тому що підприємство бере його не у власність, а в оренду;
- економії власних коштів для інших цілей [4, с. 64];
- поверненні об'єкта лізингу при погіршенні платоспроможності та банкрутстві підприємства [5, с. 62].

В Україні на сьогоднішній день лізинг використовується у невеликих

масштабах. Причиною цього є те, що українські банки не беруть участі у лізинговому кредитуванні, а лізингові компанії є досить вузькоспеціалізованими.

Ринок фінансового лізингу в Україні має тенденцію спаду. Осяг договорів, які були укладені за перший квартал 2013 року, зменшився у порівнянні з минулим роком майже на 38% і склав 1,73 млрд. грн. [6].

Угоди фінансового лізингу переважають у галузі транспорту 57,41%, у галузі сільського господарства 20,26%, будівництва 4,86% [6].

Основними факторами, які стримують розвиток лізингу в Україні, є:

- нестабільність та нечіткість українського законодавства;
- відсутність єдиного державного регулятора;
- висока вартість лізингових угод, що пропонується лізинговими компаніями;
- несприятливий податковий клімат;
- недостатньо розвинена інфраструктура лізингу;
- відсутність державних програм, які б стимулювали використання лізингу [5, с. 43].

Лізинг сприятливо впливає на розвиток виробництва, створення нових робочих місць, впровадження науково-технічного прогресу і тому держава має бути зацікавленою у його розвитку. Адже, він може прискорити процес входження економіки України на світовий ринок. Значним стимулом до швидкого розвитку цього ринку може бути перегляд податкової політики в розрізі надання преференцій суб'єктам господарювання, які звертаються до послуг фінансового лізингу.

Отже, лізинг здатен значно пожвавити модернізацію матеріально-технічної бази товаровиробників, оскільки він являється найперспективнішою формою інвестування.

1. Закон України «Про фінансовий лізинг» від 11.12.03 р., № 1381-IV зі змінами і доповненнями.
2. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/> – Заголовок з екрану.
3. Фаюра Н.Д. Сутність і значення фінансового лізингу в Україні / Н.Д. Фаюра, Т.В. Бондар // Збірник наукових праць ВНАУ. – 2012. – № 3. – С. 227-233.
4. Драбовський А.Г. Лізинг як альтернативна форма фінансування та інвестування в сучасних умовах / А.Г. Драбовський // Збірник наукових праць ВНАУ. – 2012. – № 3. – С. 60-66
5. Овчаренко Т. Фінансовий лізинг як форма залучення інвестиційних ресурсів на підприємствах / Т. Овчаренко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2011. – № 123. – С. 41-44.
6. Українське об'єднання лізингодавців [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.uul.com.ua/files/Q1_2013_ukr.pdf.

СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПАРАБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ ПОСЕРЕДНИКІВ

Вагомим каталізатором розвитку фінансової системи як в Україні, так і в інших країнах світу є ефективне функціонування фінансового ринку, зокрема парабанківських фінансових посередників. Останні в свою чергу повинні здійснювати акумуляцію та ефективний перерозподіл фінансових ресурсів.

Небанківські фінансові посередники – це установи, які функціонують на фінансовому ринку згідно із законодавством, надають вузькоспеціалізовані фінансові послуги, що не належать до сфери банківської діяльності, спрямовані на трансформацію власних, залучених і запозичених грошових коштів з метою задоволення потреб споживачів та одержання прибутку. [1, с 622].

За видами професійної діяльності небанківських фінансових посередників можна про класифікувати таким чином:

- установи депозитного типу (кредитні спілки – неприбуткові організації, які мають право залучати грошові кошти на депозитні рахунки, а потім використовувати їх у вигляді кредитів);
- ощадно-договірні установи (страхові компанії та недержавні пенсійні фонди, котрі отримують фінансові ресурси на довгий строк і мають можливість розміщувати їх на фінансових ринках у вигляді довгострокових інвестицій);
- інвестиційні установи (інститути спільного інвестування та компанії з управління активами, які професійно здійснюють операції з купівлі-продажу цінних паперів на фондовому ринку);
- інші фінансові установи (фінансові компанії споживчого кредитування, торгівельного кредиту, тобто фінансування придбання товарів підприємствами роздрібною торгівлі, а також фінансові компанії ділового кредиту, що спеціалізуються на кредитних та лізингових операціях в сфері бізнесу) [2, с. 115-116].

Ступінь розвитку ринку фінансових послуг обумовлюється кількістю та якістю фінансових установ. Станом на 30 вересня 2013 році у Державному реєстрі фінансових установ зареєстровано 2 102 фінансові установи. Серед них 411 страхових компаній, 740 кредитних установ (у т.ч. 628 кредитних спілок), 89 недержавних пенсійних фондів (НПФ), 34 адміністратори НПФ, 343 фінансові компанії [3].

За 2013 рік активи небанківського фінансового ринку зросли на 33,7% у порівнянні з аналогічним періодом 2012 року і склали 127,2 млн. грн. Активи страхових компаній збільшилися на 13,4 млн. грн. до 66,4 млн. грн., НПФ – на 0,4 млн. грн. до 2,1 млн. грн., кредитних спілок – на 0,1 млн. грн. до 2,6 млн. грн., інших кредитних установ – на 3,8 млн. грн. до 12,4 млн. грн., фінансових компаній – на 14,2 млн. грн. до 42,2 млн. грн., ломбардів – на 0,1 млн. грн. до 1,5 млн. грн. [3].

Подальший ефективний та стабільний розвиток системи парабанківських посередників залежить, у першу чергу, від розуміння необхідності проведення кардинальних змін державного регулювання діяльності даних установ та впровадження сукупності заходів економічного та організаційного характеру [4, с.56].

Існує низка проблем у контексті діяльності парабанківських фінансових посередників: нестабільність економіки та фінансового ринку, недобросовісна конкуренція, відсутність системності і своєчасності реформ з приводу фінансового сектору економіки [5, с. 170-171].

Для подальшого розвитку системи парабанківських посередників необхідно: 1) реформувати систему державного регулювання на фінансовому ринку; 2) удосконалити державний контроль за діяльністю парабанківських посередників на фінансовому ринку; 3) підвищити відповідальність за зловживання на фінансовому ринку; 4) впровадити механізми підвищення довіри економічних суб'єктів до діяльності парабанківських установ [4, с. 57].

Таким чином, можна стверджувати, що ефективна діяльність парабанківських фінансових посередників сприяє розвитку фінансового ринку та економіки загалом. Проте необхідно зазначити, що для подальшого розвитку небанківських фінансових посередників неодмінно необхідно вжити низку заходів.

1. Герасимова І.Ю. Становлення та розвиток небанківських фінансових посередників на ринку фінансових послуг. Зб. наук. праць. Випуск 259.- Дніпропетровськ: ДНУ.- 2010.- Т.2.- С. 621-627. 2. Гаркуша Ю. О. Основні тенденції розвитку небанківських фінансових посередників в Україні / Ю. О. Гаркуша // Науковий вісник. Одеський національний економічний університет. - 2010. - №4(105). – С. 114-122. 3. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://nfp.gov.ua> 4. Дубина М. В. Стан та перспективи розвитку системи парабанківських посередників/ М.В.Дубина // Науковий вісник: фінанси, банки, інвестиції. – 2010. – №3(8). – С. 52–57. 5. Рубанов П.М. Сучасний стан та тенденції розвитку фінансового посередництва в Україні в умовах світової фінансової кризи / П.М. Рубанов // Механізм регулювання економіки. — 2011. — №4. — С. 167-171.

РОЛЬ НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Діяльність недержавних пенсійних фондів призводить до розвитку і збільшення інвестицій у економіку країни, що можливо завдяки використанню перспективних пенсійних активів, які громадяни заощаджують на час пенсійного віку. Розвиток системи недержавних пенсійних фондів (НПФ) в Україні дозволить досягти позитивних наслідків у вигляді покращення соціального становища пенсіонерів і ефективного розвитку фінансової системи держави. Для дослідження впливу НПФ на економіку країни розглянемо їхній вплив на невід'ємну складову фінансової системи, а саме фінансові ринки.

Відповідно до законодавства України НПФ - це юридична особа, яка має статус неприбуткової організації, функціонує та провадить діяльність виключно з метою накопичення пенсійних внесків на користь учасників пенсійного фонду з подальшим управлінням пенсійними активами, а також здійснює пенсійні виплати учасникам зазначеного фонду і володіє ліценцією на надання послуг у накопичувальній системі пенсійного страхування [1].

Одним із завдань фінансових ринків є акумулювання та ефективне розміщення заощаджень, наявних в економіці, тобто забезпечення руху фінансових ресурсів від тих, хто їх заощаджує, до тих хто, їх потребує. НПФ, у свою чергу, мають змогу стати вагомими фінансовими посередниками на фінансовому ринку України, що будуть забезпечувати рух фінансових ресурсів від заощаджувачів до позичальників.

НПФ як посередники фінансового ринку виконують такі функції:

- надають послуги з пенсійного забезпечення;
- виступають фінансовими посередниками між тими, хто володіє вільними фінансовими ресурсами, та тими, хто їх потребує;
- є інвесторами, оскільки акумульовані НПФ фінансові ресурси вкладаються у різні інструменти фінансового ринку.

2013 р. був позитивним у діяльності та розвитку НПФ. Так, на кінець 2013 р. кількість учасників НПФ збільшилась з 584,8 тис. осіб у 2012 р. до 840,6 тис. осіб у 2013 р. (приріст склав 43,7%). Переважну більшість учасників (64,5%) становлять особи віком від 25 до 50 років [3]. У табл. 1 наведено основні показники діяльності НПФ в Україні за 2006 р. – I квартал 2014 р.

Таблиця 1

Основні показники діяльності НПФ в Україні за 2006 р. – I квартал 2014 р.

Роки	Загальна кількість укладених пенсійних контрактів (тис. шт.)	Загальна кількість учасників НПФ (тис. осіб)	Загальна вартість активів НПФ (млн. грн.)	Пенсійні внески (млн. грн.)	Пенсійні виплати (млн. грн.)	Прибуток від інвестування активів НПФ (млн. грн.)
2006	41,5	41,5	193,3	137	0,02	3,9
2007	55,9	55,9	278,7	281	0,04	5,5
2008	62,3	62,3	482,5	612,2	0,1	10,9
2009	62,5	497,1	857,9	754,6	90,1	236,7
2010	69,7	569,2	1144,3	925,5	158,2	433
2011	75	594,6	1386,9	1102	208,9	559,9
2012	61,4	584,8	1660,1	1314	251,9	620,3
2013	61,4	840,6	2089,8	1587,5	300,2	818
I кв. 2014	56,5	837,7	2381,3	1722,8	339,7	1013,4

Джерело: складено автором за даними [2-3].

З табл. 1 бачимо, що більшість показників зросли, що свідчить про активний розвиток НПФ навіть у період складної економічної ситуації в Україні. Вартість активів НПФ постійно зростає, проте якщо порівнювати їхню вартість з активами інших фінансових посередників на фінансовому ринку, частка активів НПФ залишається незначною. Прибуток від інвестування активів НПФ характеризує високий темп зростання та стабільний характер приросту у останні роки, що чинить позитивний вплив на фінансовий ринок.

Отже, НПФ залучають значну кількість вільних фінансових ресурсів населення і залучають їх в інвестиційну діяльність. Вони здійснюють грамотну інвестиційну політику у часи складної економічної ситуації в Україні і основні показники їхньої діяльності продовжують зростати. На основі опрацьованих показників можна стверджувати, що роль НПФ на фінансовому ринку буде зростати, а обсяг їхніх активів з кожним роком збільшуватиметься.

1. Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України 9 липня 2003р. №1057-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1057-15>. 2. Підсумки розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення за 2012 рік [Електронний ресурс] // Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України: [сайт]. – Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/NPF/npz-2012r.pdf>. 3. Підсумки розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення станом на 30.06.2014 [Електронний ресурс] // Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України: [сайт].

ФАКТОРИНГОВІ ОПЕРАЦІЇ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

На сучасному етапі розвитку економіки виникла проблема, пов'язана із нестачею фінансових ресурсів. Це спричинено сучасною економічною кризою та політичною нестабільністю в державі. На даний момент найбільш пристосованою до сучасного етапу розвитку економіки формою інтегрування банківських операцій є факторинг.

Факторинг – це банківська операція, суть якої полягає в придбанні банком (фактором) у постачальника (продавця) права вимоги у грошовій формі на дебіторську заборгованість покупців за відвантажені їм товари (виконані роботи, надані послуги) з прийняттям ризику виконання такої вимоги, а також приймання платежів [1, с.41].

Основне завдання факторингу – забезпечення системи взаємовідносин з покупцями, при якій виробник міг би надавати відстрочки платежу своїм клієнтам, не відчуючи про цьому дефіциту обігових коштів. Тобто, якщо підприємство отримує факторингові послуги, то банк покриває його основні ризики (несплати або несвоєчасної оплати поставлених товарів покупцем), які виникають при відвантаженні з відстрочкою платежу [2].

Факторинг – це вигідно та зручно для постачальників, адже банк слідує за діловою репутацією клієнтів, перевіряє їх платоспроможність, контролює своєчасність оплати за поставку, керує ризиками зриву поставок та допомагає постачальнику вдало формувати тарифну політику. Це дозволяє підприємствам вільно планувати свої фінансові потоки, без ризику несплати дебіторської заборгованості покупцями.

Іноді факторинг ототожнюють з банківським кредитом, не дивлячись на те, що призначення у них різне: дострокові факторингові платежі компанії, як правило, використовують для фінансування поточної діяльності, а кредитні ресурси - у якості інвестиційних або інноваційних коштів [2].

Оскільки ринок факторингових послуг в Україні тільки починає своє становлення, існують проблеми, які стримують його розвиток та розширення.

Основною проблемою є недосконалість вітчизняного законодавства в сфері факторингових послуг, адже на даний час існує недосконале податкове законодавство, нормативно-правова база та утруднені методи обліку факторингових операцій.

Однією із причин, чому факторинг не дуже поширений в нашій державі, є недостатня інформованість про його можливості. Факторингові операції успішно використовуються у всіх країнах світу, але в Україні дуже мала кількість юридичних осіб надає послуги факторингу в Україні. Структуру учасників факторингового ринку відображено на рис.1. На сьогодні за факторинговими схемами працює близько 300 підприємств, в основному це харчова промисловість, фармацевтична галузь, друкарська галузь, сільське господарство, тощо [2].

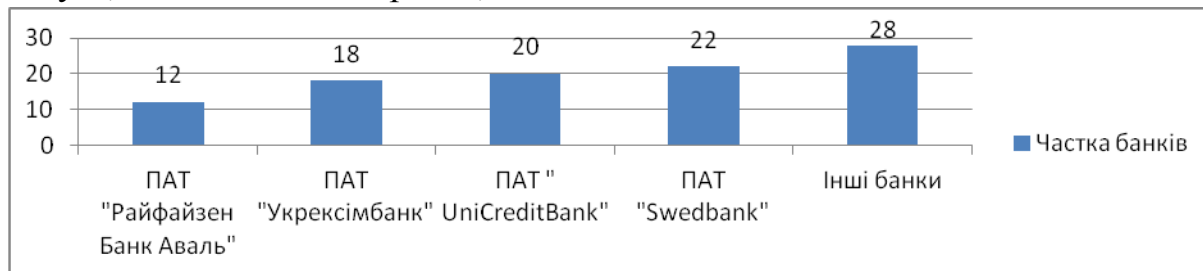


Рис. 1. Частка банків у структурі факторингових послуг на 01.01.2013 (складено на основі [4])

Також існує ще ряд наступних проблем, що стримують розвиток факторингових послуг: відсутність професійних навичок та досвіду роботи учасників ринку факторингу, великий розмір плати за здійснення факторингової операції (50 – 60 %), відсутність стандартів якості факторингових послуг фінансових установ, використання банками при оцінюванні потенційного клієнта факторингу схеми, ідентичної при кредитуванні, відсутність чітких методичних рекомендацій з відображення операції факторингу в бухгалтерському обліку [3].

Отже, на даний час факторинг досить успішно функціонує і використовується в деяких галузях економіки, але недосконалість законодавства, непопулярність цих послуг та ряд інших проблем створюють перешкоди у розвитку факторингу. При їх подальшому використанні в Україні більша кількість постачальників буде отримувати надійну інформацію про фінансово-господарський стан партнерів перед укладанням експортних контрактів і гарантовано отримувати плату за продукцію, покращуючи свої показники діяльності.

1. Козакова М. О. Факторинг на ринку фінансових послуг України / М. О. Козакова // *Магістеріум. Економічні студії*. – 2011. – № 44. – С. 41–46.
2. Апарова О.В. Фінансово-економічна характеристика факторингу в Україні / О. В. Апарова, Ж. В. Кудрицька // *Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка"* <http://www.econpmu.nauka.com.ua/>
3. Овсійчук О.В. Факторингові операції банків, їх особливості та відображення в обліку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua>
4. Офіційний сайт Асоціації українських банків. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.aub.com.ua>

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРЕДИТНИХ СПІЛОК НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

Налагодження економічної ситуації в Україні залежить від багатьох чинників, зокрема не тільки від зусиль держави, а й від внеску фінансових посередників, їх спроможності стабілізувати фінансові ресурси для інвестування реального сектору. Кредитна спілка як небанківська фінансово-кредитна установа дає змогу створити додаткову можливість у залученні заощаджень громадян та розширенні можливостей підприємств у виборі джерел фінансування.

Ціль діяльності кредитних спілок - надання фінансових послуг населенню через спільне заощадження членами кредитних спілок власних грошових коштів та взаємне кредитування за рахунок цих коштів на взаємовигідній основі.

Згідно із ЗУ “Про кредитні спілки”, кредитна спілка - це неприбуткова організація, заснована фізичними особами, професійними спілками, їх об'єднаннями на кооперативних засадах з метою задоволення потреб її членів у взаємному кредитуванні та наданні фінансових послуг за рахунок об'єднаних грошових внесків членів кредитної спілки [1].

Протягом 2013 року кредитна кооперація України демонструвала позитивну тенденцію свого розвитку. За даними Нацкомфінпослуг за 2013 рік, на ринку кредитної кооперації збільшилась кількість зареєстрованих спілок на 1,1% (з 617 до 624). При цьому, спостерігається зменшення кількості членів ринку на 11% (до 980,9 тис. громадян України). Тенденція зменшення членів кредитних спілок спричинена виключенням своїх членів, які довго не користувалися та не планували користуватися послугами спілки. [3]

Загалом, система кредитної кооперації, загальні активи якої перевищують 2,6 млрд. грн., об'єднує понад 980,9 тис. громадян України.

Обсяг кредитування кредитних спілок України в 2013 році залишився на рівні попереднього року та середній кредит, наданий одному члену, сягнув понад 11, 3 тис. грн. В 2013 році кредитний портфель кредитних спілок України зменшився на 7,2% - до 2349,1 млн. грн. Найбільш популярними на ринку є кредити, надані на споживчі потреби, а саме на придбання техніки для дому, оплату навчання, лікування й інші соціальні потреби, частка яких сягає понад 64% наданих кредитів.

Обсяг внесків на депозитні рахунки кредитних спілок України в 2013 році зріс на 1,2% порівняно з 2012 роком, і склав 1,8 млрд. грн. Депозитний портфель кредитних спілок України з початку 2013 року зріс на 3,3 % і склав 1330,1 млн. грн.

Проте, в умовах фінансової нестабільності, яка охопила економіку України на початку 2014 року, спостерігається певне падіння показників ринку кредитних спілок України. У першу чергу це зумовлено падінням показників Східного регіону, де протягом тривалого часу ведуться воєнні дії. Останнє, поряд із політичними та соціально-економічними подіями, що відбуваються в країні, призвело до економічного спаду по всій Україні.

Для покращення діяльності кредитних спілок пропонуються наступні заходи: створення системи стабілізації та фінансового оздоровлення кредитних спілок; введення системи страхування та захисту вкладів від фінансових ризиків; організація бюро кредитних історій для створення загальної бази позичальників, для зниження відсотку прострочених і неповернених позик; ініціювання створення впливових асоціацій, які зможуть впровадити правила функціонування ринку кооперативного кредитування; встановлення жорсткої системи нагляду та контролю за дотриманням і виконанням правил діяльності кредитних спілок; створення установ сервісної інфраструктури, до обов'язків яких належить надавати послуги кредитним спілкам у консультативному супроводі та навчанні [2].

Отже, можна зробити висновок, що загалом діяльність кредитних спілок в Україні зберігає тенденцію позитивної динаміки. Проте у зв'язку з політичними та соціально-економічними подіями в Україні, причинами цього є перш за все є зниження рівня доходів населення. Тому необхідним є здійснення ряду заходів, які б сприяли захисту прав всіх учасників кредитних спілок, ефективнішій їхній діяльності

1. Закон України “Про кредитні спілки” від 20.12.2001 №2908-III // Відомості Верховної Ради України, 2002, №15, ст. 101. 2. Яровая О. А., Буднік М. М. Сучасний стан та проблеми кредитних спілок в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=66027>. 3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vaks.org.ua/images/finanalityka_vaks/KSVAKS_i_rynok_pidsumok_2013.pdf. 4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vaks.org.ua/images/finanalityka_vaks/2014/Analityka_KSVAKS_II_kv_2014.pdf.

ПРОБЛЕМА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Сьогоднішній процес глобалізації говорить про те, що досягти високого рівня конкурентоспроможності вітчизняних підприємств можна за допомогою науково – технічного прогресу. Вибір шляху розвитку підприємства за допомогою інновацій вказує на велику кількість витрат та ризику недоотримання бажаного ефекту.

Статистичні спостереження показують, що у 2013 році спостерігається зниження тенденції розвитку впровадження інновацій на вітчизняних підприємствах порівняно з попередніми роками. У 2012 році кількість промислових підприємств які займалися інноваційною діяльністю становила 1758 або (17,4%), а у 2013 році - 1715 (16,8%), тобто на 43 підприємства менше. Реалізацію продукції за межі України здійснювали 344 підприємства (обсяг якої склав 44,7% від загального обсягу реалізованої інноваційної продукції, зокрема в країні СНД – 25,3%)[3].

Найважливішими проблемами та перешкодами інноваційного розвитку підприємств є: недостатня кількість фінансових ресурсів, що спрямовуються в інноваційну діяльність її суб'єктами; відсутність розгорнутої інфраструктури інноваційного ринку; недосконалість вітчизняного законодавства у частині стимулювання та програмування інноваційної діяльності, визначення пріоритетів; недосконале інформаційне забезпечення учасників інноваційного процесу[1].

Дані про джерела фінансування інноваційної діяльності за 2008 – 2013 роки подані в таблиці 1.

Таблиця 1

Джерела фінансування інноваційної діяльності, млн.грн.

Джерела фінансування	Роки					
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Усього	11994,2	7949,9	8045,5	14333,9	11480,6	9562,6
У тому числі за рахунок:						
Державного бюджету	336,9	127,0	87,0	149,2	224,3	24,7
Власних коштів	7264,0	5169,4	4775,2	7585,6	7335,9	6973,4
Коштів іноземних інвесторів	115,4	1512,9	2411,4	56,9	994,8	1253,2
Інших джерел	4277,9	1140,6	771,9	6542,2	2925,6	1311,3

*Побудовано за даними Державного комітету статистики України.

На підставі поданих даних (див.табл.1) можна зробити висновки про те, що основним джерелом фінансування інноваційної діяльності є власні кошти які протягом 2008-2013 років зберігають стабільну тенденцію. Значно скоротились видатки Державного бюджету (особливо у 2013 році порівняно з 2012 роком на 199,6 млн.грн.), а фінансування за рахунок коштів іноземних інвесторів спочатку скоротилось у 2011 році, але компенсувалось за рахунок власних коштів та інших джерел фінансування (у 2013 році величина коштів іноземних інвесторів значно зросла). Інші джерела фінансування також скоротились у 2013 році порівняно з 2012 роком на 1614,3 млн.грн.

Важливим є визначення основних методів фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємств з врахуванням особливостей їх використання для успішного розвитку підприємництва. Метод самофінансування є доцільним для невеликих реальних проектів для яких важко визначити термін окупності та рівень доходності, він може забезпечуватись за рахунок чистого прибутку та амортизаційного фонду підприємств. Бюджетне фінансування можна здійснювати за допомогою бюджетного кредиту, закріплення в державній власності частини акцій створюваних акціонерних товариств, відшкодування частини вкладених ресурсів. Лізинг використовується для модернізації або реконструкції підприємства з високим ступенем зміни технології за рахунок коштів від передачі рухомого та нерухомого майна у тимчасове користування. Проектне фінансування за кошти банківського, комерційного, державного чи міжнародного капіталу. Венчурне фінансування реалізується за рахунок великих та міжнародних компаній, банків, страхових та пенсійних фондів, приватних інвесторів для довгострокових ризикових проектів[2].

Отже, в результаті бачимо, що основним чинниками неспроможності здійснення інноваційної діяльності підприємствами є ціновий фактор, тобто недостатнє фінансування цієї сфери та високий рівень витрат. Потрібно намагатись застосовувати зазначені вище методи та залучати іноземні інвестиції в галузь, що зможе підвищити конкурентоспроможність вітчизняних підприємств та вийти на світовий ринок.

1. Вермінська О.М. Дослідження умов та чинників здійснення інноваційної діяльності підприємствами України та Львівської області / О.М Вермінська// Видавництво Львівської політехніки. – 2013.- с.192-196.
2. Хорошко В.А. Методи фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємства/ В.А. Хорошко// Управління розвитком. – 2013. - №12. – с.35-37.
3. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua/>.